

Sisekaitseakadeemia
Sisejulgeoleku instituut

Marek Väljari

**NAABRIVALVEPIIRKONDADE KOOSTÖÖVÕIMEKUSE
TÕSTMINE VILJANDIS JA NARVAS**

Magistritöö

Juhendaja:

Aare Kasemets, MA

Kaasjuhendaja:

Anne Valk, MA

Tallinn 2018

SISEKAITSEAKADEEMIA MAGISTRITÖÖ ANNOTATSIOON

Sisejulgeoleku instituut	Juuni 2018
Töö pealkiri eesti keeles: Naabrivalvepiirkondade koostöövõimekuse tõstmine Viljandis ja Narvas	
Töö pealkiri võõrkeeles: Increasing the cooperation capacity of neighbourhood watch districts in Viljandi and Narva	
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Magistritöös uuritakse naabrivalve koostöövõimekuse tõstmise võimalusi Viljandis ja Narvas. Tulenevalt sellest seati uurimisküsimused koostöövõimekuse olukorrast antud piirkondades, aktiveerimist vajavatest tegevustest ning koostöövõimekuse aktiveerimise võimalustest. Empiirilise uuringu läbiviimiseks koostati töö teoreetiline raamistik ning viidi läbi kvantitatiivne uuring juhuvalimi põhjal kaardistava uurimisstrateegiaga. Uurimistöö tulemusel saadi teada koostöövõimekuse olukord uuritavates piirkondades, mille põhjal koostati ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks.</p>	
Lisad:	
Võtmesõnad: Naabrivalve, turvalised kogukonnad, naabruskond vabatahtlikud, sotsiaalne kontroll, CPTED	
Võõrkeelsed võtmesõnad: Neighbourhood watch, neighbourhood, secure communities, volunteers, social control, CPTED	
Säilitamise koht:	
Töö autor: Marek Väljari	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjallikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	Kommentaar (soovi korral)
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Aare Kasemets	Allkiri:
Kaasjuhendaja: Anne Valk	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Rektor: Katri Raik	Allkiri:

SISUKORD

MÕISTETE JA AKRONÜÜMIDE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	6
1. TEOREETILINE RAAMISTIK	10
1.1 Naabruskonna olemus	10
1.2 Sotsiaalne kontroll elukeskkonnas	22
1.3 Sotsiaalse kontrolli mudelit toetav teoreetiline raamistik	26
1.3.1 Riskiühiskonna teooria	26
1.3.2 Institutsiooniteooria	28
1.3.3 Kriminoloogiline argielu teooria	29
1.3.4 Katkise akna teooria	32
1.3.5 CPTED teooria	33
1.3.6 Sotsiaalse kontrolli mudelit toetavate teooriate koondülevaade	36
2. NAABRIVALVEPIIRKONDADE KOOSTÖÖVÕIMEKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED VILJANDIS JA NARVAS	39
2.1 Uuringu meetodika.....	39
2.2 Uuringu tulemuste kokkuvõte	44
2.2.1 Võrgustiku liikmete vahelise koostöövõimekuse hindamine	44
2.2.2 Koostöövõimekuse tõstmise võimaluste hindamine.....	56
2.2.3 Koostöövõimekuse tõstmise hindamine lähtuvalt elukeskkonna turvalisusest .	61
2.3 Demograafilised andmed.....	63
2.4 Uuringu tulemuste analüüs.....	67
2.5 Järeldused ja ettepanekud.....	74
KOKKUVÕTE	81
SUMMARY	83
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	85
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	92

MÕISTETE JA AKRONÜÜMIDE LOETELU

Institutsioonid – organisatsioonid, mis esindavad teatud norme ja väärtusi (Fogel & Madhavan, 1994).

Keskkond – asjade, tingimuste ja suhete süsteem. Keskkond võib hõlmata kogu maailma selle mitmekesisuses, kuid keskkond võib olla näiteks looduslik (ökoloogiline, bioloogiline), majanduslik, kultuuriline, tehnoloogiline vms. Ehitatud keskkonna omadused iseloomustavad kuritegevuse võimalusi ning nende kaudu on võimalik kuritegevust ohjata (Jeffery, 1971).

Koostöövõimekus – koostöö on protsess, milles läbirääkimiste tulemusena lepivad osapooled kokku reeglid omavahelise suhtluse, aga ka omavaheliste suhete korraldamise osas, samuti seatakse paika otsustuskohad ühelaadsete käitumisviiside, üheselt mõistetavate normide ja ühiselt käsitlevate teemade osas (Thomson, *et al.*, 2007, p. 25).

Kriminaalpreventsioon – kuritegude ennetamine, tõkestamine ja vältimine.

Naabrivalve – piirkonnaga alaliselt seotud isikute koostegevus, mille eesmärgiks on turvalisuse hoidmine ja -tõstmine piirkonnas. Naabrivalve hõlmab tähelepanekute tegemist piirkonnas toimuva suhtes ning tähelepanekute jagamist naabrivalve pooltega, samuti elanike koostööd kogukonna edendamisel.

Naabrivalve piirkond/sektor – piirkond, kus naabrivalve sektori liikmed teostavad naabrivalvet.

Naabrivalve sektori liige on naabrivalve sektoriga alaliselt seotud isik, kes on avaldanud soovi osaleda naabrivalves.

Naabrivalve sektori vanem – naabrivalve sektori liige, kes on liikmete enamuse otsusega valitud esindama liikmeid naabrivalvet puudutavates küsimustes osapoolte ja kolmandate isikute ees.

Naabruskond – ala, millel on psühholoogilised piirid ning kus inimesed tunnevad end mugavalt (Milgram 1977), ehk teisisõnu väike ja intiimne geograafiline piirkond, kus elanike vahel toimuvad näost-näku kohtumised, jagatakse ühist avalikku ruumi ning

tuntakse ühiselt muret piirkonna turvalisuse pärast (Nolan, Conti & McDevitt, 2004, pp. 103-104).

Neoliberalism – ideoloogia ja poliitika mudel, mis rõhutab vabaturu väärtust ja konkurentsi. Neoliberalismi iseloomustab jätkusuutlik majanduskasv, vahendid inimarengu saavutamisse, turumajanduse usaldamine, ressursside tõhus jaotamine, riigi minimaalne sekkumine majandus- ja sotsiaalvaldkonda ning kaubanduse ja kapitali vaba liikumine (Smith, 2018).

Sotsiaalne kapital – usaldus nii võrgustike kui ka inimeste ja institutsioonide vahelistes suhetes (Henderson, P.& Thomas, D., 2002, p. 3).

Sotsiaalne kontroll – sotsiaalsete suhete ja tegevuste reguleerimise süsteem, mis põhineb üldiselt omaks võetud normidel (Aimre, 2006).

Tegevusrutiini teooria – (*routine activity theory*) selgitab suundumusi kuritegevuse toimepanemise seostest (Cohen & Felson, 1979, p. 589).

Vabakond ehk kolmas sektor – ühiskonna see osa, mis ei kuulu avaliku võimu ega kasumit taotleva äri sektori alla (Lagerspetz, 2007).

Võrgustik – kooslus inimestest või rühmadest, mis aitab luua nendevahelist suhtlust ja usaldust (Putnam, 2000, ref Kavanaugh, A.L., Reese, D.D., Carroll, J.M. and Rosson, M.B., 2005, p. 2).

Ühing – ühistel eesmärkidel koondunud isikute ühendus (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2009)

CPTED – kuritegevuse ennetamine läbi keskkonna kujundamise (*crime prevention through environmental design*).

PäA – Päästeamet

PPA – Politsei- ja Piirivalveamet

SiM – Siseministeerium

STAK – Siseturvalisuse arengukava.

SISSEJUHATUS

Turvalisuse tagamise kõige laiem ja mõjusam viis ühiskonnas on nn „*rohujuure tasand*“ ehk igäihe panus, mis aitab vähendada iseenda ja teiste riskikäitumist, ennetada ohtusid ning olla tähelepanelik enda ja oma lähedaste suhtes. Ennetuse puhul on oluline võrgustikupõhine lähenemine ja koostöö nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil (Siseministerium, 2016).

Mittetulundusühing Eesti Naabrivalve on kodanikualgatuse korras loodud ühing, mis on asutatud 5. mail 2000. Ühingu eesmärgiks on piirkondliku turvalisuse tõstmine kogukonna suunatud tegevuse toel. Ühingu peamiseks ülesandeks on naabrivalve piirkondade moodustamine Eesti erinevates regioonides, kus kogukonna liikmed on tegevuse vastu huvi üles näidanud ning soovivad oma panusega piirkondlikku turvalisust tõsta. Selliseid piirkondi, kus tegevusse on kaasatud 11 340 leibkonda, on 2017. aasta seisuga moodustatud 581 (Naabrivalve, 2018), hõlmates ligikaudu 7% Eesti elanikkonnast (Saar Poll, 2016).

Naabrivalve piirkondade loomine ning tegevuste arendamine sõltub paljuski välistest finantseerimisallikatest. Näiteks aastatel 2009 ja 2010, mil ühingu tegevust rahastas projektipõhiselt Kodanikuühiskonna Sihtkapital, andis see võimaluse tööjõu ja regionaalsete eestvedajate palkamiseks. Sel perioodil on märgata loodud naabrivalve piirkondade arvu kasvu. Elanikud tulevad naabrivalve piirkonna moodustamise mõttega hästi kaasa, kuid aja jooksul kipub tegevus raugema, eriti piirkondades, kus üldine kriminogeenne olukord on madal või eestvedaja kolib ära. Sellest tulenevalt väheneb nimetatud piirkondade koostöövõimekus (Naabrivalve, 2016).

Siinkohal saab välja tuua Viljandi ja Narva linnad, mida iseloomustab eelkirjeldatud olukord ning lisaks ühise näitajana see, et neis on loodud naabrivalve piirkonnad kampaania korras kortermajade elanike baasil. Enamus Narva linna naabrivalve piirkondadest on loodud 2000ndate aastate alguses ning Viljandis 2011.aastal. Ühingu andmetel on liikmete tegevus aastatega passiivseks muutunud, täitmata on piirkonna lepingulised kohustused, mille puhul on tegemist probleemiga, mis väljendub koostöö puudumises. Vähene koostöövalmidus väljendub ühingu päringutele mittevastamises,

sektoriliikmete kontaktandmete uuendamata jätmises, ümarlaudade ja koolituste mittekorraldamises. Sageli ei märgata, kui naabrivalve piirkonda tähistav plakat on purunenud või liikmemaksud on tasumata (Naabrivalve, 2016). Kokkuvõtvalt saab välja tuua, et jäetakse tegemata lepinguga võetud kohustused eeskätt naabrite ees. Sellest tulenevalt on oluline leida võimalused, kuidas eelpool kirjeldatud piirkondi uuesti aktiveerida, mistõttu hõlmab magistr töö empiiriline osa teabe kogumist ja analüüsi eelpool nimetatud piirkondade kohta.

Käeoleva magistr töö **aktuaalsus** tuleneb kogukonnakeskse lähenemisviisi juurutamise vajadusest Eesti siseturvalisuse arendamisel. Siseturvalisuse arengukavas 2015-2020 (2014) tuuakse välja kogukonnakeskse lähenemise mudeli loomise ja rakendamise vajalikkus kogukondliku turvalisuse saavutamiseks, mis omakorda toetab ka kõigi teiste arengukava alaeesmärkide saavutamist (STAK, 2014, lk 14). Naabrivalvet nähakse arengukavas koos riigi- ja omavalitsusasutuste ja teiste vabaühendustega kui ühte panustajat nii eelduste loomisel turvaliste kogukondade arendamiseks, ennetustöö tegemisel kui avaliku korra tagamisel. Ühtlasi rõhutatakse, et „*siseturvalisuse valdkonna arengu planeerimisel on oluline arvestada kõikide piirkondade vajaduste muutumise ja eripäradega*“. Piirkondlike erinevuste vähendamiseks peetakse oluliseks erinevate osapoolte kaasamist ja koostööd ning vabatahtliku partnerluse arendamist (STAK, 2014, lk 26, 29) . Siseministeeriumi tellimisel viidi 2013. aastal läbi uuring „Eesti elanikud siseturvalisust toetavast vabatahtlikust tegevusest: teadlikkus ja usaldus, 2013/2014“, mille tulemusel jõuti järeldusele, et vabatahtlikul tegevusel on suur potentsiaal ning 46% küsitletutest olid valmis rohkem panustama ning olema senisest enam kaasatud kodukoha turvalisuse loomise protsessis. Veel toodi välja, et inimesed usaldavad mittetulundusühendusi (sealhulgas naabrivalvet 67%), kes kaasavad elanikke kodukoha turvalisuse parandamisele. (Siseministeerium, 2014)

Käesolev magistr töö on **uudne**, sest uurib autorile teadaolevalt esmakordselt STAK eesmärkide saavutamise kontekstis naabrivalve piirkondade koostöövõimekuse tõstmist läbi vabatahtlike kaasamise. STAK puhul on tegemist riiklikul tasandil uudse reguleeritud lähenemisega, mistõttu ei ole varem palju uuritud ka vabatahtliku tegevuse võimalusi siseturvalisuse ennetustegevusteks.

Varasematest teemaga seotud uuringutest võib esile tuua Justiitsministeeriumi tellimusel läbi viidud kahte uuringut:

- „Kohalik kuriteoennetus – kus oleme ja kuhu liigume?“. Antud uuringu eesmärk oli leida väljundeid kuriteoennetuse riikliku koordineerimise terviklikumaks muutmiseks ning kohalike omavalitsuste võimekuse tõstmiseks (Justiitsministeerium, 2014).
- „Kuriteoennetus kohalikul tasandil“. Uuring analüüsis Eesti kuriteoennetuse olukorda. Uuringu viis läbi Tartu Ülikool Justiitsministeeriumi tellimusel (Justiitsministeerium, 2016).

Samuti on koostatud magistritöid, mis käsitlevad vabatahtlikkust, kogukondasid ja turvalisust vabatahtlikkuse ja kogukonnatöö raames, nagu näiteks 2014. aastal Sisekaitseakadeemias kaitstud töö teemal „Vabatahtlike motivatsioon siseturvalisuse tagamisel politsei- ja päästevaldkonna näitel“ (Agu-Kruusmaa, 2014), milles uuriti abipolitseinike ja vabatahtlike päästjate motivatsiooni vabatahtlikus tegevuses, ning 2015 Sisekaitseakadeemias kaitstud töö teemal „Kuritegevuse ennetamine keskkonna planeerimise kaudu: protsessi kasutusvõimalused avalikus ruumis Tallinna näitel“ (Lipp, 2015), milles uuriti kuriteoennetuse võimalusi keskkonna planeerimise kaudu Tallinna avalikus ruumis.

Teadusuuringuid vabatahtlike kaasamisest ja -motivatsioonist on koostatud ka varem (vt lisa 3), kuid vabatahtlike panusest siseturvalisuse loomisele läbi kogukondliku aktiivsuse on Eestis vähe uuritud.

Tulenevalt kogukonnakeskse lähenemisviisi juurutamise vajadusest ja osade eelpool kirjeldatud piirkondade madalast koostöövalmidusest (Viljandi ja Narva naabrivalvepiirkonnad), on magistritöö **uurimisprobleemiks küsimus** – kuidas tõsta Narva ja Viljandi naabrivalve piirkondade koostöövõimekust?

Lähtuvalt uurimisprobleemist püstitatakse järgmised **uurimisküsimused**:

1. Kuidas toimib koostöö Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondades?
2. Millised tegevused vajavad koostöövõimekuse aktiveerimist?
3. Millised on koostöövõimekuse aktiveerimise võimalused?

Tulenevalt uurimisküsimustest on magistritöö **eesmärk** selgitada välja Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondade koostöö toimimise hetkeseis ja võimalikud probleemkohad ning teha ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks.

Lähtuvalt magistritöö eesmärgist püstitatakse järgnevad **uurimisülesanded**:

1. Analüüsida kogukonna turvalisuse tõstmise ja koostöövõimekusega seonduvaid teooriaid;
2. Analüüsida Viljandi ning Narva vabatahtlike hinnanguid koostööle ja koostöövõimekusega seonduvaid probleemkohti Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondades;
3. Teha teooria ja empiirilise uuringu sünteesi põhjal ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks.

Magistritöö eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kvantitatiivne uuring, milles kasutati kaardistavat uurimisstrateegiat. Valim moodustati naabrivalve sektori liikmetest juhuvalimi alusel. Narvas on 11 naabrivalve piirkonda 485 liikmega. Narvas postitati ankeet iga kolmanda liikme postkasti paber kandjal, kokku 150 ankeeti. Viljandis on 23 naabrivalve piirkonda 573 liikmega. Ankeet postitati põhimõttel, et iga meiliaadressi omavale liikmele, keda ühingu andmebaasis oli 80, edastati küsitlus e-posti aadressile ning paber kandjal ankeedid postitati iga kolmanda liikme postkasti, ehk kokku 151 ankeeti. Liikmete puhul on tegemist valimiga vabatahtlikest, kes panustavad oma tegevusega igapäevaselt kodukoha turvalisuse tõstmisesse. Antud uurimisstrateegia võeti kasutusele uuritava üldkogumi eripäradest lähtuvalt olukorras, kus uuritavate liikmete arv on märkimisväärselt suur ning valitud strateegia võimaldas moodustada esindusliku valimi.

Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk on teoreetiline teemakäsitus, mille kolmes alapeatükis keskendutakse sotsiaalse kontrolli mudelile, kogukondade rollile siseturvalisuses ning võrgustikukoostööle turvalise elukeskkonna kujundamisel. Teine peatükk hõlmab empiirilist uuringut, mille viies alapeatükis selgitatakse uurimismeetodit, tuakse välja tulemuste kokkuvõte, esitatakse tulemuste analüüs ja järeldused ning ettepanekud.

1. TEOREETILINE RAAMISTIK

1.1 Naabruskonna olemus

Naabruskonda tõlgendatakse alana, millel on psühholoogilised piirid ning kus inimesed tunnevad end mugavalt (Milgram, 1977). Teisisõnu, tegemist on väikese ja intiimse geograafilise piirkonnaga, kus elanike vahel toimuvad näost-näkku kohtumised, jagatakse ühist avalikku ruumi ning tuntakse ühiselt muret piirkonna turvalisuse pärast. Antud tõlgendus naabruskonna definitsioonist avatakse läbi nelja käsitluse alljärgnevalt (Nolan, Conti & McDevitt, 2004, pp. 103-104):

- „Naabruskond on piirkond, kus kõik kõiki tunnevad“. Tegemist on sellise piirkonnaga, kus naabrid elavad lähestikku ja tunnevad üksteist nägupidi;
- „Kaitstud naabruskond“ on väiksem üksus, kus naabruskonnas on olemas oma identiteet ja kus elanikud eeldavad tänavatel suhteliselt kõrget turvalisuse taset;
- „Piiratud vastutusega naabruskonna“ puhul on tegemist piirkonnaga, mis on end määratlenud väliste, kas kaubanduslike või omavalitsuse piiridega seotud alal (st institutsionaliseeritud sotsiaalsete omadustega);
- „Laiendatud piiratud vastutusega naabruskond“ võib koosneda kogu linna territooriumist.

Naabruskond on määratletud läbi rühmade, mida iseloomustab koostoime: nt olukord, kus inimesed omavahel suhtlevad ning defineerivad end rühma liikmetena ja on teiste liikmete poolt mõistetud kui rühma kuuluvad liikmed. Rühmades omakorda toimib liikmete vastastikune sõltuvus, mis tähendab, et ühe liikmega juhtuv sündmus võib mõjutada kõiki liikmeid. Liikmete vahel toimub tihe suhtlus ja esinevad kindlad mustrid. Naabruskonna liikmete poolt üksteise tunnustamine iseloomustab, kas naabruskonna jaoks on tegemist liikme või mitteliikmega ja kas üldse kuulutakse rühma või naabrusesse. Naabruskonnas on liikmetel kindlad otsesed või kaudsed eesmärgid (Merton, 1957, ref Nolan, Conti & McDevitt, 2004, pp. 285-286).

Tulenevalt naabruskonna rühmade suhtlemis ja käitumismustritest tekib vajadus naabruskonna koostöö järele, mille eesmärk on suunata inimesed üksteisega suhtlema gruppides või võrgustikes, et tekiksid sotsiaalsed suhted naabruskonnas ja ka sealt

väljapoole. Sellega püütakse tõsta inimeste turvatunnet ja rõhutada suhtlemise tähtsust teistega, mis võib avaldada ka laiemat mõju inimeste sotsiaalsele- ja materiaalsele heaolule (Henderson & Thomas, 2002, pp. 21-22). Sotsiaalsed võrgustikud kui suhtlemisvormid koosnevad inimestest ja rühmadest, kellel on tugevad sidemed oma liikmete vahel, moodustades seeläbi sotsiaalse kapitali. Tavaliselt koosneb inimeste sotsiaalne võrgustik oma sõpradest, pereliikmetest ja tuttavatest. Sotsiaalsed grupid ongi need formaalsed mitteametlikud organisatsioonid või sõbrad/tuttavad, kes osalevad ühistes tegevustes või ülesannetes korrapärase ühise kuuluvuse alusel. Sotsiaalsed võrgustikud aitavad luua usaldust inimeste vahel. Sotsiaalne kapital suureneb, kui inimesed saavad üksteist tundma õppida läbi vabatahtlike ühenduste (Putnam, 2001, ref Kavanaugh, A.L., Reese, D.D., Carroll, J.M. and Rosson, M.B., 2005, p. 2).

Usalduse küsimusest lähtuvalt on olulisel kohal sotsiaalne kaasatus, mis tuleneb tugevatest sidemetest oma pere ja kultuuriga. Sotsiaalse kaasatuse eesmärk on luua suurem sotsiaalne ühtekuuluvustunne. (Henderson & Thomas, 2002, p. 8) Olenemata näiteks infotehnoloogia arengust, ei hakka inimesed laste sünnipäevasad pidama veebikaamera ees ega kaota e-posti võimalused näost-näkku toimuvaid koosolekuid. Kuna inimestele on silmast silma suhtlemine emotsionaalselt tähtis, saavutavad just sellised ühingud, kes nimetatud suhtlusviisi väärtustavad, oma naabruskonnas suuremat edu. Põhimõtteliselt peaks saavutama edu sellised naabruskonna rühmadega tegelevad ühinguid, kes toetavad näost-näkku kohtumisi, mis lisab osalejatele emotsionaalset väärtust (Locke, 1998, ref Henderson & Thomas, 2002, p. 13).

Tulenevalt sotsiaalsest kaasatusest, naabruskonna koostööst ja olukorrast, kus rühma liikmed eeldavad naabruskonnas tänavatel kõrget turvalisuse taset, siis seda ei loo rühma liikmed omakeskis, vaid oluline on olla kaasatud koostöösse. Koostöö osapoolteks rühmadele kohaliku turvalisuse tõstmise küsimustes on kohalikud omavalitsused, politsei ja turvalisuse küsimustega tegelevad asutused, ettevõtted ja ühingud. Kohalikelt omavalitsustelt kui ühelt võrgustiku partnerilt oodatakse, et nad töötaksid välja strateegiad koostööks kohalike inimestega, erasektori ja vabatahtlike organisatsioonidega. Paljud neist ongi võtnud ühingu arendamist kui lahutamatu osa sotsiaalse kaasatuse, sotsiaalse kontrolli ja demokratiseerimise programmide koostamisel (Henderson & Thomas, 2002, pp. 13-14). Politseitöö peamine eesmärk naabruskonna koostöös on kuritegevuse viimine

võimalikult madalale ja kõrge kollektiivse kaitse efektiivsuse loomine. Selleks peaks politsei suhtuma töösse mitte kui ülesannetesse, mida tuleb täita, vaid protsessi, millesse tuleb kaasata naabruskonda. Naabruskonna koostöö tingimused ei ole staatilised, need muutuvad ajas pidevalt (Nolan, Conti & McDevitt, 2004, p. 113). Politsei peab looma dialoogi, mille eesmärk on suhete tugevdamine ja madal kuritegevus elukeskkonnas. See on oluline seetõttu, et suhted loovad areneva ja süveneva dialoogi, läbi mille jõutakse ühisele arusaamisele, et ilma elanike toeta ei ole politsei võimeline kõiki probleeme lahendama. Elanikud, kes tunnevad end kaasatuna, on valmis oma tegevusega panustama kuritegevuse ennetusse. (Nolan, Conti & McDevitt, 2004, p. 1114)

Sotsiaalse võrgustiku töös hõlbustavad omavahelised sidemed informatsioonivahetust ja aitavad kiirendada turvalisust puudutavate ideede elluviimist nii gruppide kui võrgustike vahel. Organisatsiooni juhtidele sobib selline variant hästi, sest see aitab kanda teavet ühest grupist teise ning loob seeläbi väärtust koostööks (Kavanaugh, A.L., Reese, D.D., Carroll, J.M. and Rosson, M.B., 2005, p. 2).

Nagu eelpool välja toodud, on usalduse puhul tegemist naabruskonna jaoks väga olulise teemaga. Usaldus ja koostöö aitavad luua sotsiaalse kapitali. Sotsiaalsel kapitalil on kaks peamist liiki: üks toob kokku need inimesed, kes juba tunnevad üksteist ning mis baseerub juba suuresti usaldusel ja teine toob kokku need inimesed või rühmad, kes varem üksteist ei tundnud, aga kellel on ühised huvid või eesmärgid ning kelle vahel tuleb usaldus alles luua (Henderson & Thomas, 2002, p. 4). Sotsiaalse kapitali rakendamine naabruskonna töös on võimalik sel juhul, kui kohalikud inimesed on motiveeritud vabatahtlikult panustama oma aega ja energiat. Juhul, kui puudub näiteks usaldus ja koos töötamise soov ning valitseb ükskõiksus toimuva suhtes, on väga raske tõhusalt koostööd korraldada. Naabruskonna koostöös tehakse tööd valdavalt üksikisikute baasil, mille peamiseks eesmärgiks on julgustada naabruskonna inimesi liituma ametlike ühendustega ja hõlbustada seeläbi naabruskonna koostööd. Naabruskonna vabatahtlik töö sõltub paljuski sellest, kas üksikisikud suudavad oma liidriomadusi rakendada ja selgitada naabritele programmi eesmärki ning veenda neid sellega liituma. Seevastu ühingute esindajad peavad väga aktiivselt seisma naabruskonna liikmete huvide eest, et inimeste pühendumist ja valmisolekut liitumiseks üldse saada (Henderson & Thomas, 2002, pp. 4-5). Naabruskonna koostöö efektiivsus (või selle puudumine) ongi vägivaldse kuriteo tähtsaim ennustaja, mida avatakse põhjalikumalt järgmises peatükis (*katkise akna teooria*). (Nolan, Conti & McDevitt, 2004, p. 99)

Naabruskonna sotsiaalse kontrolli kirjeldamiseks ja hindamiseks kasutatakse „*kollektiivset kaitset*“, mida määratletakse läbi ühtekuuluvuse ja läbi ühiste ootuste, kontrollimaks avalikku ruumi naabruskonnas. Kollektiivne kaitse luuakse eelpool välja toodud rühmadest koostöös kohalike omavalitsuste, politsei ja ühingutega. Kollektiivse kaitse olulisim osa on reageerimine kuritegevusele eelpool mainitud rühmade, kohaliku omavalitsuse või ühingute poolt ja sellest politseile teatamine. Sellise käitumise puhul väheneb piirkonnas suure tõenäosusega kuritegevus, mis avatakse järgnevates alapeatükkides. Politsei on õppinud politseitöö taktikat ja teda on õpetatud märkama ja tegelema kuritegevuse ilmingutega, samas kogukonda on sel alal vaja arendada ja õpetada (Sampson & Raudenbush, 1999, p. 603 ref Nolan, Conti & McDevitt, 2004, p. 100). Millised käitumuslikud tegevused on piisavad, et saavutada naabruskonna turvalisuse tagamisel soovitud tulemused ja kuidas selliseid otsuseid langetatakse, sõltub piirkondlikest eripäradest ning on kogukondade lõikes erinev (Nolan, Conti & McDevitt, 2004, p. 103). Formaalse sotsiaalse kontrolli käigus tunnustatakse ja toetatakse naabruskonna tegevust, kuid kui sellega liiale minnakse, võib see kogukonna liikmetes õpitud abituse tekitada (Nolan, Conti & McDevitt, 2004, pp. 102-103).

Naabruskonna koostööd kujundavad erinevad tegurid, näiteks inimeste pensionile jäämine või töökohtade puudumine, mis muudab inimesed enam koduseks ja võimaldab neid kergemini kaasata naabruskonna koostöösse. Mõju avaldavad veel demograafilised muudatused nagu kasvav eakate osakaal või poliitilised muudatused nagu tööpuudus, aga ka transpordiühenduste ebapiisavus, mis sunnib inimesed enam paikseks (Henderson & Thomas, 2002, pp. 16-17). Seevastu tugevamad naabruskonnad on seal, kus elanikel on tööd ja nad suudavad mõjutada kohaliku sotsiaalse elukorralduse erinevaid aspekte ning määrata kollektiivse elu eesmärgid ning kus neil on võime teha omavahel koostööd nende eesmärkide saavutamiseks (Schoenberg, 1979, ref Henderson & Thomas, 2002, p. 20).

Koostöö eestvedajal peab olema isiklik side naabruskonnaga, et toetada ja ühendada kohalikke inimesi ning aidata neil osaleda kohaliku turvalisust puudutavate otsuste tegemisel. Ta peab olema positiivse suhtumisega, et suuta inimesi motiveerida ja vähendada naabruskonna killustatust. Ta peab olema eesmärgile pühendunud ja järjekindel, et tulla toime sotsiaalse süsteemiga ning algatatut edasi viia. Kokkuvõtvalt nimetatakse seda naabruskonna eestvedaja profiiliks (Henderson & Thomas, 2002, pp. 25-26).

Naabruskonna koostöö praktikas eeldatakse, et koostöö on inimeste jaoks väga tähtis. Näiteks on olemas märkimisväärsed kultuurilised ja piirkondlikud erinevused, kuid naabruskonna koostöö eesmärk on kaasata inimesi rohujuure tasandil otsuste tegemisse ja poliitikasse, mis mõjutavad nende naabruskonda (Henderson & Thomas, 2002, p. 20). Naabruskonna tööülesanded ja -valdkonnad jagunevad 9 etappi (Henderson & Thomas, 2002, p. 30):

- Sisenemine naabruskonda / liitumine naabrivalvega
- Ümbruskonna tundmaõppimine
- Vajadused, eesmärgid, rollid
- Kontaktide loomine ja inimeste ühendamine
- Organisatsioonide moodustamine
- Eesmärkide selgitamine ja prioritseerimine
- Organisatsiooni hoidmine
- Toimetulek sõprade ja vaenlastega
- Lahkumine ja lõpetamine

Eelpool toodi välja, et politseinikele on õpetatud politseitöö taktikat ja muu hulgas ka kodanikega suhtlemist, kuid elanikele on vaja neid teadmsi koostöövõimekuse suurendamisest edasi anda:

- Tõsta teadmisi, oskusi ja tehnikaid, et täita konkreetseid ülesandeid, keskenduda eesmärkidele ja saavutada mõõdetavaid tulemusi;
- Kuna partnerite puhul eeldatakse, et neil puudub piisav kogemus, suhtutakse neisse sageli mõningase üleolekuga ning neid rakendatakse vähem prioriteetsete tegevuste juures;
- Koostöö puhul on olulisel kohal vastastikune austus ja ühine õppimine ning õppimise toetamine ja -võimaldamine ning infovahetus.

Eeltoodule tuginedes ja esile tuues turvalisusega tegelevaid ühinguid, on naabrivalve neist tuntuim ühendus politseitöö strateegias ning ideaalne lüli politsei ja naabruskonna vahel võitlemisel kuritegevuse vastu. Fleming (*et al.*, 2005, pp. 1-5) toob oma uuringus välja ootused ja tulemused naabrivalve programmile. Ootustena käsitleb Fleming näiteks Naabrivalve programmi levimist läbi ühingulise tegevuse geograafiliselt erinevates piirkondades, mis toob endaga kaasa ühtlase kvaliteedi ja loob läbi heidutuse sotsiaalse

kontrolli. Elanike baasil tekib politseile partner, kes on politseile *"silmad ja kõrvad tänaval"*. Partnerluse tekkimise eelduseks on politsei poolne informatsiooni jagamine elanikega, mis puudutab kuritegevuse statistikat ja trende. Info jagamise eesmärgiks on elanike teadlikkuse kasv ja läbi selle õigusrikkumiste arvu vähendamine. Seejuures aitab elanike liitumine naabrivalvega vähendada kuritegevust läbi riskide maandamise, tähistades kuritegevuse ennetamiseks piirkonnad naabrivalve sümboolikaga, viies läbi uuringuid ning tõstes elanike teadlikkust kuritegevuse ennetamisest. Läbi aktiivsete naabrivalve programmide väheneb ka elanike hirmutunne kuritegevuse ees. Kohalikud elanikud on üldjuhul valmis osalema naabrivalve programmis. Programmi mõju tugevdamiseks viiakse läbi ametlikke koosolekuid. Ühenduse eestvedamisel tugevneb muu hulgas ka partnerlus naabruskonna ja politsei vahel.

Uuringutele baseeruv tegelikkus ei vasta siiski sageli ootustele. Kõrge kuritegevusega aladel ei pruugi inimesed olla motiveeritud liituma naabrivalvega, et seeläbi seista vastu kuritegevusele. Sellistes piirkondades on usaldus naabrite vastu madal ja keeldutakse osalemast ühingute poolt korraldatavatel kohtumistel. Näiteks keskklassiga piirkondades, kus usaldus naabrite vastu on kõrgem, on ka valmidus naabrivalvega liitumiseks kõrgem ning kuritegevuse tase madalam. Viimati mainitud võib täheldada ka Eesti naabrivalve praktikas. Fleming (2005) toob välja, et esineb ka naabrivalve piirkondi, kus on täheldatud elanike hirmu kasvu kuritegevuse ees. Naabrivalve koosolekud, mille eesmärgiks on naabruskonna liitmine ja partnerluse suurendamine kogukonna ja politsei vahel ning kus politsei jagab elanikele teavet kuritegevuse trendidest, on kasvatanud elanikes vastupidiselt ootustele hoopis hirmutunnet. Teisalt võib välja tuua asjaolu, et selliseid avalikke koosolekuid, mis võimaldaksid kaasata naabruskonnas võimalikult suurt elanike arvu ja kus saaks arutada politsei ja kogukonna strateegiaid võitlemiseks kuritegevuse vastu, ei korraldata piisavalt palju. Samas on siiski täheldatud mõningate kuriteoliikide vähenemist piirkondades, kus politsei osaleb koosolekutel regulaarselt. Täheldatud on ka asjaolu, et murdvarguste vähenemine naabrivalve piirkondades võib osutada lühiajaliseks, eriti piirkondades, kus naabruskonna omavaheline koostöövõimekus on langenud. Samas ka suurendatud politsei infovool ühenduste kaudu ei ole alati aidanud kuritegevust vähendada. Naabrivalve programmid on eeskätt suunatud kuritegevuse ennetusele ja naabruskonna liikmete teadlikkuse tõstmisele, millest tulenevalt on täheldatud, et naabrivalvega kaetud

piirkondades võivad kuritegevuse liigid muutuda või kanduda teistesse piirkondadesse. On täheldatud, et naabrivalve piirkonnas, kus elanike hirmutunne oli madalam ja ühtekuuluvuse tunne kõrgem, ei olnud tegelikult mõõdetud kuritegevuse mõju ega koostatud vastavat aruandlust, samuti ei olnud märgata paranemist kodude turvalisuse taseme tõstmisel, ei kasvanud kõnede arv politseisse ega kadunud hirm tagakiusamise ees. Näiteks (rassiliste) vähemustega elukeskkonnas näitab kuritegevus kõrgemat taset, nende integratsioon ja usaldus naabrite kui politsei vastu on madal ning naabrivalvega liitumine on minimaalne, sest nende organisatsioonilised oskused ja ressursid on vähesed.

Paljudes uuringutes esineb ka kriitikat naabrivalve ühingu rolli suhtes politseitöö strateegia osana, kuid sellest olenemata tagab politsei ja naabruskonna vahelise koostöö suurendamine ja selle kvaliteedile tähelepanu pööramine kuritegevuse vähenemise elukeskkonnas. Kui politsei reageerib naabruskonna probleemidele ja suurendab oma nähtavust näiteks läbi naabruskonna koosolekutel osalemise, siis vähendab see elanike hirmutunnet ja arusaamu ohutusest ning suunab elanikke seaduskuulekamale käitumisele. Ühtlasi võib eeldada, et nimetatud piirkonnas väheneb ka kuritegevus, mis kokkuvõttes parandab partnerlussuhteid naabruskonna, politsei ja ühenduse vahel ning kasvatab ühingute suutlikkust. Partnerlussuhted politsei, naabruskonna ja ühingute vahel võivad mõjuda küll tagasihoidlikult, kuid omavad siiski positiivset mõju kuritegude esinemissageduse vähendamisel (Fleming, *et al.*, 2005, pp. 1-5.).

Uuringutes taotlevad teadlased eeltoodule kinnituse saamiseks suuremat teoreetilist täpsust naabrivalve seoste kohta mitteformaalsete sotsiaalse kontrolli allikate ning naabruskonna kuritegevuse ennetamise programmidega. Spetsiifilist ootust, et naabrivalve programmid loovad sotsiaalseid kontakte ja sotsiaalset suhtlemist, on vaja tugevdada mitteformaalse sotsiaalse kontrolli allikate tekitamisega, et seeläbi suurendada naabruskonna sotsiaalset sidusust. Teoreetikute vaatenurgast on suurim ootus naabrivalve mudelile vähendada kuritegevust kollektiivse protsessi toel läbi eelpool kirjeldatud naabruskonna koostöö (Rosenbaum, 1987). Naabrivalve mudeli kohaldamine kuritegevuse vähendamiseks on teoreetiline tuletis, kuidas füüsilise tegevuse läbi väheneb kriminaalne aktiivsus (Jane, 1961). Selle keskmeks on „*kaitstav ruum*“, mis eelpool juba avati (Newman, 1972) ja mille kohaselt J. Jane (1961) väitis, et peab olema füüsiline valve ehk „*silmad ja kõrvad tänaval*“ vähendamaks piirkondlikku kuritegevust.

Naabrivalve hoiab fookuses kollektiivse järelevalve suurendamist naabruskonnas, kus elanikud on läbi naabruskonnas asuvate rühmade „*silmad ja kõrvad tänaval*“ ning kus teatatakse kõikidest kahtlust tekitavatest asjaoludest või kuritegelikest tähelepanekutest politseile. Läbi sellise naabruskonna koostöö, mis toetub osalt ka tegevusrutiini teooriale, mille järgi kuritegevust soodustavaks teguriks on pealtnägijate puudumine ja mida lähemalt avatakse järgnevates alapeatükkides, loodetakse vähendada võimalust kuritegevuse toimepanemiseks riskide hindamisega ja selle läbi hirmu vähendamisega. Elanikke stimuleeritakse, et nad võtaksid enese ja oma vara kaitseks tarvitusele vajalikud meetmed ning sellistes linnaosades, kus taolisi praktikaid rakendatakse, peaks vähenema ka kuritegevus. Selline kuritegevusele lähenemise mudel näitab, et elanike hirm kuritegevuse ees langeb ja vähendab riski langeda kuritegevuse ohvriks (Rosenbaum, 1987).

Eeltooduga sarnaselt on uuringud näidanud, et kuriteohirm on madalam nendes naabruskondades, kus elanikud tunnevad vastutust ja kontrolli piirkonnas toimuva üle (Greenberg, Rohe, & Williams, 1982), kus on madalam ebaviisakuse ja korralageduse tase, kus pereliikmed ja noorukid hulguvad vähem (Skogan & Maxfield, 1981; Taub, Taylor, & Dunham, 1981) ja kus on toetavad naabrid, kes pakuvad vajadusel abi läbi usaldusliku sotsiaalse võrgustiku (Sundeen & Mathieu, 1976). Uuringud on näidanud, et kohalikke vabatahtlikke ühendavate organisatsioonide olemasolul on liikmete vahel enam formaalset suhtlust ja inimesed on sotsiaalselt aktiivsemad kui selliste organisatsioonide olemasolul (Kasandra & Janowitz, 1974). Uuringutes on veel selgelt välja toodud, et nendes naabruskondades, kus toimub kogukonna tegevus, on vajalik vähendada iseregulatsiooni protsessi ning enam tähelepanu pöörata dokumenteeritud ja suunatud tegevustele (Rosenbaum, 1987).

Põhiliselt tulevad naabrivalvesse kuuluvad elanikud naabruskonnas kokku suhteliselt väikestes rühmades, tavapäraselt kas maja või lähikonda jäävate elamugruppide kaupa nagu eelpool välja toodud. Kohtudes jagatakse omavahel informatsiooni, mis puudutab kohaliku kuritegevuse probleeme, vahetatakse kuriteoennetuse nõuandeid nagu eelpool informatsiooni käsitlemist ja suhete võrgustikku käsitledes ka esile toodi ning tehakse plaane naabrivalvesse uute liikmete kaasamiseks (Rosenbaum, 1987). Esimese kohtumise korraldab reeglina kas kohaliku politseijaoskonna kuritegevuse ennetamisega tegelev politseitöötaja või kogukonda ühendav mittetulundusorganisatsioon (Rosenbaum, 1987).

Naabrivalvegruppide koosolekutel kuulatakse ettekandeid, mis käsitlevad kuriteoennetust, vara märgistamise võimalusi, kodu turvalisuse uuringuid, aga ka programme, mida pakub politsei. Jagatakse teadmisi, kuidas luua koostöövõrgustikku piirkonna turvalisuse tõstmiseks ja selle hoidmiseks. Kohtumised viiakse üldjuhul läbi mitteametlikus vormis, aruteludes ja arusaamade jagamisel lähtutakse kohaliku kuritegevuse ennetamise seisukohtadest ning selgitatakse, mida selleks on võimalik ette võtta (Rosenbaum, 1987). Näiteks soovitatakse elanikel paigaldada majapidamistesse turvaseadmeid ja vajadusel muuta oma igapäevast käitumist (Lavrakas, Normoyle, Skogan, Hertz, Salem, & Lewis, 1980).

Nagu eelpool välja toodud, siis eeldavad naabruskonna rühmad tänavatel kõrget turvalisuse taset ning sellest tulenevalt võivad elanikud end kuritegevuse ohvriks sattumise hirmus lukustada koduseinte vahele kaitstes end häire- ja valvesteemidega. *National Advisory* komisjoni (1973. aasta) aruandes „*Kriminaalõigusstandardid ja eesmärgid*“ viidati, et selline „*kapseldumine*“ ja profülaktiliste enesekaitsemeetmete kasutamine võib endaga kaasa tuua tarbimise vähenemise, mis omakorda võib viia majanduslanguseni. Naabrivalve eesmärk on vastupidiselt „*kapseldumisele*“ naabrite vaheliste sotsiaalsete suhete suurendamine, millele ka juba eelnevalt sotsiaalsete võrgustike juures tähelepanu on juhitud ja millest Eestis näevad elanikud (49%) naabrivalve kasutegurina naabrite vaheliste suhete parandamise ja aktiivsema läbikäimise võimalust (Saar Poll, 2016). Naabrivalve programmi juures on seega oluline märkida, et kaks peamist teoreetilist mudelit, mis puudutavad kuritegevuse ennetamist läbi kogukonna mitteformaalse sotsiaalse kontrolli tekitamise ning õigusrikkumiste võimaluste vähendamise, oleksid omavahel kooskõlas (Rosenbaum, 1987).

Naabrivalveprogrammide eesmärgiks on võrgustiku loomine ja olla abiks politseile, ehk piltlikult väljendudes olla piirkonnas „*silmad ja kõrvad tänaval*“. Seejuures asuvad ebaproportsionaalselt suures mahus sellised naabruskonna võrgustikud pigem väikelinnades ja maapiirkondades ning neisse on kaasatud suhteliselt väike hulk inimesi. Elanikkonda iseloomustab seejuures omanikeks olemine ning rassiline homogeensus. Naabrivalve programmi puhul hoitakse programmiga liitunud majapidamised ehk rühmad ja partnerid kursis piirkonnas toimuvaga. Piirkonna vanemad ehk eestvedajad võtavad tavaliselt ühendust piirkonda kolinud uute inimestega, et kutsuda neid liituma naabrivalve programmiga. Mõningates piirkondades korraldatakse uute liikmete juurde kutsumiseks pidusid, laatasid, piknikke, et elanikes huvi tekitada. Kõige levinumaks koostöö vormiks

on siiski regulaarsed koosolekud ja infolehtede koostamine. Garofalo & McLeod (1989) poolt läbi viidud uuringu tulemusel saadi teada, et 61% küsimustikele vastanutest korraldavad regulaarseid koosolekuid, 54% koostavad ja postitavad infolehti ning 40% puhul kasutatakse mõlemat varianti ning 25 % ei kasuta ühte ega teist.

Naabruskonna ohutuse strateegia on rajatud kohaliku omavalitsuse koordineerivale rollile, mis võrgustiku juures eelpool välja toodi ning mis tugineb valdavalt politsei kandval jõul, kus politsei käsitleb kohaliku kuritegevuse küsimusi (Huges & Rowe, 2007). Ühingud peavad koostöös institutsioonidega hakkama tegelema võrgustiku loomisega kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil, et täita püstitatud eesmärgid, mis seisnevad reageerimises, kuritegevuse vähendamises, naabruskonna turvalisuses, nulltolerantsis, ainete kuritarvitamise vähendamises, antisotsiaalse käitumise juhtimises jne. (Huges & Rowe, 2007). Naabruskonna ohutuse eestvedaja ja tema rühma liikmed peavad seisma nii taktikaliste kui ka strateegiliste eesmärkide eest selles uues institutsionaalses struktuuris (Huges & Rowe, 2007). Nagu Loader (2000) on välja toonud, on pluralisatsioon politseitöös näidanud fookuse nihet avaliku (naabruskonnale avatud) politsei poole sarnaselt teiste avaliku sektori asutustega. Samuti on sel puhul üldlevinud kalduvus naabruskonna ohutuse teemade puhul olemasolev praktika oma nime all välja tuua, nagu näiteks politsei poolt algatatud noorte teavitustöö (Huges & Rowe, 2007). Oluline hiljutine areng on liikunud suunas, kus kohapealsele elanikkonnale suunatud ohutusteenuse osutamiseks kaasatakse võrgustiku liikmetest valvepatrulle (Huges & Rowe, 2007). Crawford ja Lister (2004) tõid oma uurimuses välja, et sellised naabruskonna liikmetest tänaval tegutsevate valvepatrullide ehk nn „*kodanikupatrullide*“ tegevuse tulemusena paraneb lisaks piirkondlikule turvalisusele ka elukvaliteet, sotsiaalne käitumine ja meeskonnatöö (Huges & Rowe, 2007). Autori kogemusele tuginedes ei ole sellised võrgustiku liikmetest vabatahtlike patrullid Eestis aktiivset rakendust leidnud. Pigem võis selliseid kodanikupatrulle kohata 2000ndate alguses piirkondades, kus varavastaste kuritegude maht oli järsult kasvanud. Ajalises perioodis on need siiski jäänud lühiajalisteks.

Eelpool toodud arengud, kus tuuakse välja, et fookus on nihkunud naabruskonnale ja avatud politseitöö poole, võib olla märk sellest, et koostöö on liikunud protsessi etappi, mille eesmärgiks on orienteeritus tulemusele (Huges & Rowe, 2007). Crawfordi ja Listeri (2004) järgi paranevad sellise meetodi rakendamise puhul naabruskonna, politsei ja

kohaliku omavalitsuse vahelised suhted ning koostöö, väheneb ükskõiksus, konkurents ja vaen. Tänapäevaks on juba tavaks saanud, et (piirkonna) politseinikud töötavad koos kohaliku omavalitsuse ja naabruskonna turvalisuse eest vastutavate meeskondadega, mille tulemusena on paljud tegevused partnerlusele suunatud ning positiivseid tulemusi näidanud. Piirkondades, kus on kasutatud nn „kodanikupatrulli“, tähendab see *politsei-monopoli* poolt pakutava kindlustunde lõppu elumupiirkondades ja uue kaasaegse tunnustatud politseitöö algust võrgustikutöös. Sellistes piirkondades on ka majandus näidanud kasvutrendi (Huges & Rowe, 2007).

Tänu kohalike omavalitsuste seaduse muudatustele USA-s 1999 ja 2000, on kohalikul tasandil valitud poliitikul nüüd oluline roll meeskonnaliikmena eelpool nimetatud võrgustikus ja see on hea liides naabruskonna turvalisuse seisukohalt (Huges & Rowe, 2007). Stoker (2004) väidab, et kohalikud poliitikud on võtmetähtsusega isikud naabruskonna juhtimise ja naabruskonna võrgustike valitsemise juures ning töö erinevate naabruskondade ühendamisel nõuab poliitilist vilumust, erinevate vaadete lepitamise oskust, jagatud nägemust ja partnerlust, et saavutada soovitud eesmärk. Paraku on selline nägemus emotsionaalse iseloomuga ega vasta kohalike poliitikute tegelikule sekkumisele kuritegevusega võitlemisel ja naabruskonna ohutuse tõstmisel (Edwards & Hughes, 2005).

Tegelemine kohalike elanike muredega naabruskonnas ja kuritegevusest tulenevate ohtudega on poliitikute ja kohaliku omavalitsuse jaoks suur väljakutse kogu maailmas. Läbi partnerluse toimivate arenduste elluviimise on oht, et uuendustega minnakse liiale. Näiteks praktikas on kohalikud omavalitsused sageli lubanud elanikkonnale, et turvalisuse strateegiate väljatöötamise eest vastutab politsei, kes omakorda peab end avalikes väljaütlemistes küll turvalisuse eksperdiks, kuid tunneb, et temalt on osa vastutusest ära võetud. Kui 1980ndatel 1990ndatel oli politseil juhtroll, siis nüüd tegeleb ta kuriteo ennetamisega koos teiste organisatsioonidega ega sekku kohalikku ellu (Huges & Rowe, 2007). Tõepoolest, mitme asutuse partnerluse puhul, kuhu on teiste hulgas kaasatud ka kohalik omavalitsus, pakutakse „win-win“ lahendusena lihtsat naabruskonna kontseptsiooni, mis leevendab politsei ainuvastutust kohaliku kuritegevuse kontrollimisel ja parandab tervikuna politsei mainet ning ühtlasi võimaldab politseil jagada vastutust, mille puhul muidu, kui midagi valesti läheb, süüdistatakse politseid (Hope, 2005). Teisalt omavad naabruskonnad kõikjal lääneriikides üha võimsamat poliitilist kaalu oluliste programmide, mõjude ja tulemuste üle (Hughes & Rowe, 2007).

Naabrivalvest tekkivat väärtust ning elanike positiivset suhtumist ei saa ignoreerida. Probleem võib aga seisneda selles, et positiivseid hoiakuid hajutab suure tõenäosusega mingil hetkel passiivsuse tekkimise võimalus naabruskonnas, mis viib tegevusetusele. Katusorganisatsioonide ülesandeks on aidata elanikel leida viis, kuidas säilitada positiivne suhtumine, aidates elanikel jätkuvalt tegeleda naabruskonnas tekkida võivate ohtudega (Garofalo & McLeod, 1989).

Tihti peale arvatakse, et suuremahulistes projektides, kus politsei on kaasatud elanikega seotud programmidesse, puudub elanikel võimalus pakkuda probleemidele omapoolseid lahendusi, kuid tegelikkuses ei vasta see tõe, sest koostöös elanikega saavutab politsei oma tööpiirkonnas paremaid tulemusi ning seeläbi paranevad ka suhted kodanike ja politsei vahel, mille kohta on näiteid tuua ka Eestist (Garofalo & McLeod, 1989).

Kriitiliste aspektidena tuuakse lisaks eelpool toodud kriitikale veel välja, et naabrivalve omab kuritegevuse vähendamisele tagasihoidlikku mõju ja et kui mõju ka on olemas, siis on see lühiajaline, samuti ei saa loota, et naabrivalve loob ühtsustunde kohaliku omavalitsusega ja tugevdab mitteformaalset sotsiaalset kontrolli. Põhjus on selles, et naabrivalve liikmed võivad jätta sekkumata ning paljud programmid püsivad silmatorkavalt tegevusetu. Selline kriitiline lähenemine peegeldab soovi olukorda parandada nagu ka käesoleva töö uurimisprobleemis välja toodud, kuid tihti peale võib see ilmneda mitterealistlikes ootustes, mis vähendab usku iseendasse. Siiski on naabrivalvel kasulikke aspekte, mida saab üles ehitada ja laiendada ainult olukorras, kus üldised ootused ei ole ebareaalselt kõrged (Garofalo & McLeod, 1989).

Eeltoodut kokku võttes jõutakse järeldusele, et naabrivalve piirkondade ülesehitus on sarnane nii kortermajade- kui eramajade piirkonnas, kus tegevusse on kaasatud kohalikud elanikud, omavalitus, politsei ja naabruskondasid ühendavad mittetulundusorganisatsioonid. Väikelinnades ja maapiirkondades, kus elanikkonda iseloomustab omanikuks olemine ja rassiline homogeensus ning kus kuritegevuse vastu võitlemist võetakse ühise eesmärgina, tekib ka naabrivalve piirkondi ebaproportsionaalselt suures mahus. Kuritegevuse vähendamiseks tuleb muuta füüsilist keskkonda, suurendada kollektiivset järelevalvet olles politsei jaoks „*silmad ja kõrvad tänaval*“ ning elanike vastutust ja kontrolli piirkonnas toimuva üle. Ühtlasi tuleb elanikel oma vara kaitseks

tarvitusele võtta erinevaid kaitsemeetmeid. Kõik see muudab keerukamaks kriminaalse aktiivsuse võimalused, mis omakorda aitab vähendada elanike hirmu kuritegevuse ees ja kuriteoohvriks langemise riski. Uuringud on näidanud, et naabrivalve mudeli rakendamise korral paranevad naabruskonna, politsei ja kohaliku omavalitsuse vahelised suhted ning koostöö ja väheneb ükskõiksus ning vaen naabrite vahel. Lisaks on ka majandus näidanud sellistes piirkondades kasvutrendi. Puudusena võib välja tuua passiivsuse tekkimise võimaluse, mis viib tegevusetuseni, aga see on katusorganisatsioonide ülesandeks, kuidas tagada elanike aktiivne kaasatus, et aidata elanikel tegeleda tekkida võivate ohtudega.

1.2 Sotsiaalne kontroll elukeskkonnas

Pooled Eesti elanikest (54%) on seisukohal, et elanikkonna turvalisuse tagamine peaks olema politsei ja kutseliste päästjate ülesanne ning suur osa elanikest arvab, et kodukoha turvalisust suurendavad valvekaamerad avalikes kohtades (62%) ja nähtavad politseipatrullid tänavatel (66%) (Saar Poll, 2016). Samas on leitud, et riigiasutuste töötajad ei saa ega pea ainuisikuliselt vastutama kuritegevuse vähendamise eest. Pigem peaksid tsentraliseeritud asutused detsentraliseerima vastutuse kohalikule tasandile läbi partnerluse ning kaasama naabruskonna ning kogukondlikud organisatsioonid ohutuse ja kuritegevuse ennetamisalastesse tegevustesse (Crawford, 1998).

USA valitsus esitas 1997. aastal raporti, mis käsitles kriminaalpreventsiooni ja heakorda ning milles rõhutati partnerluse olulisust. Veel varem, 1970. aastal tegi USA justiitsministeerium jõupingutusi avaliku korra tagamise ümbermõtestamiseks, mille käigus ühtlustati muuhulgas ka kuritegevuse ennetamise ja korrakaitse mõistete sisu – selle laiem eesmärk oli suunatud kuritegevuse ennetamisele, mis on ka käesoleva töö fookuses koostöövõimekuse tõstmist silmas pidades. Ennetustegevusse kaasati kohaliku omavalitsuse asutusi ja naabruskondi nagu ka antud töös. Varem oli politsei terve kümnendi edastanud avalikkusele sõnumit, et politsei ükski ei suuda heakorda tagada ja kuritegevuse ennetusega tegeleda (Bureau of Justice Assistance, 1997). Kaasamise põhimõttest lähtuvalt suurendati nüüd politsei nähtavust pigem nendes piirkondades, kus kuritegevuse tase oli kõrge (Hawdon&Ryan, 2009, p.531). Sotsiaalne kontroll, mille puhul on tegemist

sotsiaalsete suhete ja tegevuste reguleerimise süsteemiga ja mis põhineb üldiselt omaks võetud normidel (Aimre, 2006), peaks elukeskkonnas seega avalduma rohkem läbi elanike avaliku tegevuse, mida toetab koostöö ühingute, kohalike omavalitsusasutuste ja politsei vahel (Hawdon& Ryan, 2009, p. 533).

Ka Suurbritannia madala turvalisusega piirkondades kasvas kohaliku tasandi ühenduste huvi läheneda kuritegevusele juhitult, järgides partnerlusel ja turvalistel linnadel põhinevaid algatusi, põhimõtteid, mis olid välja töötatud 1980ndatel aastatel ja mida riigis hulgaliselt juba kasutati (Henry, 2012, ref Crawford, 1998, pp. 413-431). Viimase 20 aasta jooksul loodi riigi sotsiaalpoliitika valdkonnas ulatuslik taristu, mis põhines partnerlusel ja mille eesmärgiks oli kuritegevuse vähendamine ning ohutuse juhtimine riiklikul tasandil laiemalt. Naabruskonna partnerlusel põhineva praktika puhul oli tegemist selge ja arusaadava tegevusprogrammiga, mis sisaldas vastuseid olemasolevatele kuriteoennetust puudutavatele probleemidele, mille puhul ei olnud tegemist ainuüksi politsei, pääste-, sotsiaaltöö- või teiste kohaliku omavalitsuse asutuste vastutusega, sarnaselt nagu käeolevas töös aluseks võetud STAKis. Arvati, et naabruskonna turvalisus on midagi, mis puudutab kõiki eelpool nimetatud asutusi ning nende baasilt oli vaja luua koostöös toimiv võrgustik nagu ka antud töös seda välja tuuakse. Siit edasi muutus partnerlus üldise poliitika taustal (vähemalt teoreetiliselt) laialdaselt aktsepteeritud poliitika rakendamise mehhanismiks nagu seda ka Eestis juurutatakse. Sellise koostöö tähtsus on maailmas kui ka Eestis tähelepanu keskmesse tõstetud alles viimasel ajal ja on järjest kasvava trendiga (Henry, 2012, pp. 414-421).

Teoreetiliselt tasandil keskendutakse poliitika ja praktika lähendamisele, valitsusväliste organisatsioonide ning piirkondliku praktika keskele koordineerimisele lähtudes väljatöötatud reformi- ja arengukavadest nagu näiteks STAK. Sageli on need piirkonniti erinevad ning osalejad on tegevustest vähe informeeritud. Kogukonna mõiste, mida käesolevas töös käsitletakse naabruskonnana, ilmub poliitika ja poliitilise diskursuse tähelepanu alla, kui teemaks on kuritegevus ja antisotsiaalne käitumine. Kuigi kuritegevus ja kogukond on omavahel opositsioonis, siis on eksitav eeldada, et kogukond üksi suudab pakkuda lahendusi, mis võimaldaks välja töötada kaasaegset strateegilist reageerimissüsteemi kuritegevuse ärahoidmiseks. Seetõttu toimib kogukonna koostöö läbi

binaarse hierarhia, kus koos strateegiliste liitudega tegutsetakse, et kuritegevust vähendada või see olematuks muuta. (Huges & Rowe, 2007, p. 319)

Siit võib edasi arendada mõtet, et partnerlus politsei ja naabruskonna vahel võiks toimuda läbi kokkulepitud strateegia ja moodustatud töörühmade, kus naabruskond võtab endale rolli jälgida elukonnas toimuvat, ennetades seeläbi kuritegevust ja õigusrikkumisi. Partnerlus riigiasutuste ja mittetulundusühingute vahel võib toimuda ka kaudsemalt, kus ühinguid arendatakse läbi koolituste või rahaliste toetuste, mis toob endaga kaasa taseme ühtlustumise. Rahaliste toetuste saamise eelduseks on ühingute tegevuseesmärkide sobimine riigiasutuste arengukavadega nagu näiteks STAKiga, mis võimaldavad riigiasutustel ühinguid rahastada kas aastase perioodi kaupa või läbi pikaajaliste koostöölepingute nagu seda on tehtud ka Eestis, kus siseturvalisuse valdkonna vabatahtlike eestvedamisega tegelevate ühingute tegevust toetatakse (Gottard, 2012, p. 351).

Naabruskonna ohutusala partnerlust on sageli uuritud hilismodernismist lähtuvalt läbi institutsiooniteooria kohanduste sotsiaalses, poliitilises ja kultuurilises kontekstis. Naabruskonna ohutusala tegevuste puhul on kindlaks tehtud kutsepraktika tekkimine, mida on uuritud läbi kasvava praktilise kogemuse igapäevase töö ja tegevuste käigus, kus ollakse silmitsi nii naabruskonna ohutuse eest seisvate organisatsioonide- kui ka kultuuriliste probleemidega. Arvestades naabruskondade ja organisatsioonide erinevat institutsioonilist tausta, on eesmärgiks arendada ja kasvatada eeskätt teadmisi ja oskusi läbi koolituste (Henry, 2012, p. 414).

Ühingute väljakutseks kuritegevuse ennetamisel on peamiselt vägivald ja varavastased õigusrikkumised, kuid sellega tegeletakse pigem riigiasutuste taustajõuna, olles viimastele abiks läbi informatsiooni edastamise naabruskonna toel. Selline tegutsemine on abiks kuritegevuse ennetamisel ning aitab vähendada kuritegevusega seonduvaid riske naabruskonnas. (Gottard, 2012, p. 351). Sarnane sotsiaalse kontrolli mudel, mida eespool juba avati, võeti kasutusele 1900ndate aastate alguses (Janowitz, 1975, p.84). Sotsiaalse kontrolli mudel ehitatakse üles läbi sotsiaalse kapitali tekke ning viimase 20 aasta teaduslike uuringute tulemusel on jõutud järeldusele, et sotsiaalse kontrolli olemasolu puhul on kuritegevuse tase piirkonnas madalam (Warner, *et al.*, 2010, p. 357).

Naabrivalve kui üks võimalik sotsiaalse kontrolli mudeli rakendaja on rahvusvaheliste allikate põhjal tuntud mitmete nimetustega: *Neighborhood (ka Neighbourhood) Watch*, *Block Watch*, *Apartment Watch*, *Home Watch* (Rosenbaum, 1987, p. 103). Enamik

naabruskonnas tegutsevaid organisatsioone, kes tegelevad erinevate kohaliku elu puudutavate küsimustega, ei pruugi kuritegevuse ennetamist oma prioriteetseks tegevuseks seada (Kang, 2015, p. 191 ref DuBow & Podolefsky, 1979), seetõttu keskendutakse käesolevas magistritöös ainult nendele organisatsioonidele, kelle peamiseks eesmärgideks on kuritegevuse ennetamine ning organiseeritud sotsiaalse kontrolli loomine elukeskkonnas. Sellest lähtuvalt on Naabrivalve programmi eesmärk pakkuda koostöövõrgustikku elanike kaasamiseks kuriteo ennetamisalastesse tegevustesse, kus prioriteet seisneb elanike endi järelevalves oma elukeskkonna üle. Tegevuse mõte on inimestes esile kutsuda teadmispõhine sisseharjunud sotsiaalne kontroll naabruskonnas (Garofalo & McLeod, 1989, p. 327). Nagu eelpool välja toodud, on teadmispõhiste programmide rakendamiseks vaja inimesi koolitada ja kutsuda neis esile hooliv käitumine kogukonnas, õpetada tegutsemist sobimatu käitumise korral, konfliktivaba suhtlemist naabrite ja naabruskonnas asuvate inimestega ning ohutu elukeskkonna kujundamist (Warner, *et al.*, 2010, pp. 362-363). Elanikud liituvad naabrivalvega peamiselt kahel põhjusel: esiteks, kui nad märkavad elukeskkonnas midagi kahtlast, mis sellesse keskkonda ei sobitu ja teiseks siis, kui naabrid püüavad neid kaasata programmiga liituma (Huck & Kosfeld, 2007, p. 273).

Alapeatükki kokku võttes jõutakse järeldusele, et kuritegevuse vähendamise eest ei pea vastutama ainuüksi riigiasutused ning ennetustegevusse tuleb kaasata täiendava ressursina kohaliku omavalitsuse asutused ja kogukonnad. Ka kohaliku tasandi ühendustel on tekkinud kasvav huvi läheneda kuritegevuse ennetusele juhitult ja preventiivselt läbi selge ja arusaadava tegevuskava. Strateegilise tegevuskava rakendamine eeldabki partnerlust politsei, kohaliku omavalitsuse ja kogukonna vahel, kus kogukond võtab endale rolli läbi sotsiaalse kontrolli mudeli jälgida naabruskonnas toimuvat, ennetades seeläbi kuritegevust ja õigusrikkumisi. Samas võib valitsusasutuste ja mittetulundusühingute partnerlus toimuda ka kaudsemalt, kus naabruskonna ettevõtteid arendatakse läbi koolituste või rahaliste toetuste, mille eesmärgiks on üleüldine taseme ühtlustumine turvalisuse tagamisel.

1.3 Sotsiaalse kontrolli mudelit toetav teoreetiline raamistik

Paljud teadlased on väitnud, et neoliberaalne ratsionaalsus on toonud kaasa kuriteoennetuse vastutuse jagamise. Nimelt on neoliberaalsest riskijuhtimisest kujunenud naabruskonna ja riigiasutuste vaheline kuritegevuse kontrollimise töövahend (Goddard, 2012, pp. 347-349). Ühtlasi on naabruskonnapõhised organisatsioonid omaks võtnud neoliberaalse vaate põhimõtted kuritegevuse- ja riskipõhiste mudelite juhtimisel (O'Malley, 2001).

Alljärgnevalt esitatakse valdkonna enim tsiteeritud klassikute poolt välja töötatud turvalisust mõjutavad teooriad, mis autori arvates toetavad naabruskonna sotsiaalse kontrolli mudelit ning mõjutavad turvalise elukeskkonna loomist naabrivalve tegevustest lähtuvalt.

1.3.1 Riskiühiskonna teooria

Riskiühiskonna teooria üheks rajajaks on tuntud saksa sotsioloog Ulrich Beck (1986, lk 30), kes selgitab riske kui millegi konstateerimise vorme. Riske käsitletakse kui looduse- ja humanitaarteaduste, argielulise ja ekspertidele omase ratsionaalsuse, huvide ja faktide veel tundmata väljakujunemata sümbioosi. Neid on võimalik esitada läbi väärtuste, mis põhinevad matemaatilisel võimalikkusel (Beck, 1986, lk 31). Beck (1986, lk 201) toob välja, et kui varasemalt oli inimeste jaoks riskide puhul tegemist „*väliste ohtudega*“, mida arvati olevat tekitatud jumalate või looduse poolt, siis tänapäeval põhinevad riskid teaduslikul ja sotsiaalsel konstrueeritusel, mis loovad omale ise turgu. Riskid kanduvad oma ulatuspiirkonnas ühtlaselt ning mõjutavad seega kõiki inimesi, kes sellele alale jäävad, tegemata vahet nende rahalises seisus. Eelis tekib jõukamatel, kel on enam võimalusi valida oma elukoht madalamate riskidega piirkonda, samas globaalsete riskide puhul see eelist kaasa siiski ei too ja sellest tulenevalt ei olegi riskiühiskonna puhul tegemist klassiühiskonnaga (Beck, 1986, lk 37-38). Näiteks võivad riskide ja ohtude pinnalt tekkida kodanikualgatused nagu naabrivalve piirkonnad või muud sotsiaalsed liikumised, mis loovad pinnase sotsiaalsete suhete ja kontaktvõrgustike tekkeks, mille baasilt omakorda areneb tutvussuhetel baseeruv kogukondlik naabruskond sarnaselt eelpool käsitletule (Beck, 1986, lk 96, 110). Riskiühiskonna teoorias juhitakse tähelepanu, et inimkond on

liikumas individualiseerumise suunas, tuues kaasa sõltuvuse institutsioonidest ja tekitades seejuures massituru ja massitarbimise, kus tarbitakse standardelamuid või -kortereid, standardiseeritud mööblit, standardiseeritud tarbekaupu, aga ka massimeedia vahendusel käibele toodud ja inimeste poolt omaksvõetud arvamusi, hoiakuid ja elustiile. Samas loovad individualiseerumine, institutsionaliseerumine kui ka standardiseerumine uut laadi ohud, mis ületavad privaat- ja avalikusfääri piiri ning tekitavad olukorra, kus ohud ei ole enam üksnes privaatsed, vaid alati ka institutsionaalsed. Teisisõnu, individuaalsed olukorrad hakkavad sõltuma institutsioonidest (Beck, 1986, lk 166-168). Tekkinud olukorda on võimalik kasutada poliitiliseks kontrolliks ja mõjutamiseks. Sellise sõltuvusega kasvab ka vastuvõtlikkus kriisidele, kasvatades omakorda sõltuvust institutsioonidest. Seega on siinkohal oluline toimetulek, milleks annab võimaluse tööturg. Tööturul läbilöömine sõltub haridusest ning kui see puudub, vähenevad isikute toimetuleku võimalused. Tööturust eemale jäänud inimestest saavad abivajajad, kel on vajadus institutsioonide poolt pakutava hoolekande järele (Beck, 1986, lk 169). Globaliseeruvate ja varjatumaks muutuvate moderniseerimisriskide keskmesse nihkuvad enam ohud, mis pole asjatundjatele nähtavad ega tuntavad, tegemist on seejuures teaduse poolt konstrueeritud riskidega, mille vastu on võimalik võidelda üksnes teaduslike argumentatsioonidega (Beck, 1986, lk 209). Tulemuseks on see, et tänane riskiühiskond on vastamisi iseenda konstrueeritud riskidega, mille ohtude allikas ei ole teadmatus, vaid teadmine ja neid teadmisi on vaja edasi anda elanikele, et inimesed oskaksid antud riskiolukordades teadlikult käituda nagu on välja toodud eelpool käsitletud STAKis, mis puudutab teadlikumat käitumist ohuolukordades (Beck, 1986, lk 236).

Eelnevast selgub, et globaliseerumise tulemusel tekitatud riskid on sotsiaalselt konstrueeritud. Riskide pinnalt võivad tekkida sotsiaalsed liikumised, mis võivad olla algeks ka naabrivalve piirkonna loomisel. Inimkond on jõuliselt liikumas individualiseerumise, standardiseerumise ja institutsionaliseerumise suunal, mis toob endaga kaasa massitarbimise. Viimane omakorda kasvatab sõltuvust institutsioonidest ning vähendab inimeste vastuvõtlikkust kriiside korral. Standardiseeritus loob omakorda soodsa pinnase kuritegevuse toimepanemiseks, sest õigusrikkujatel on selgelt teada, milliseid lukustus- ja kaitsesüsteeme kasutatakse, kus inimesed tavaliselt oma asju hoiavad ja millised on neile ligipääsuteed. Kuriteoennetuse seisukohalt loob standardiseeritus ja

sõltuvus institutsioonidest olukorra, kus elanikud soovivadki elukeskkonnas politsei nähtavust suurendada, sest see kasvatab inimestes turvatunnet. Tegemist on teooriaga, mis tulenevalt STAKist liigitub naabruskonna liikmete teadmispõhiste lähenemiste valdkonda.

1.3.2 Institutsiooniteooria

Institutsiooniteooria keskse küsimusena tõstatab Scott (1987, p. 495) sotsiaalse korra olemuse päritolu. Tema sõnul baseerub sotsiaalne kord ühiskondlikel tegevustel, mis on inimeste poolt loodud läbi sotsiaalse suhtluse ja see eksisteerib ainult inimtegevuse tulemusel nagu seda sarnaselt ka eelnevas alapeatükis välja toodi. Klassifitseerides toimingud kategooriatesse, on võimalik sarnased olukorrad standardiseerida ja üle kanda naabruskonna võrgustikutöösse riskide hindamist ja kuritegevuse ennetamist silmas pidades. Protsessi, mille käigus tegevused aja jooksul korduvad ja millel on inimeste jaoks samalaadsed tähendused, määratletakse institutsionaliseerimisena (Scott, 1987, p. 495).

Florian ja Wandersman (1984, ref Austin, 1991, pp.18-19) leidsid, et individuaalsed omadused ja kognitiivsed sotsiaalse õppimise muutujad mõjutavad elanike osalust kohalikes organisatsioonides ning järeldasid selle põhjal, et protsessi mõistmine suunab üksikisikut otsustama, kas osaleda naabruskonna kuritegevuse ennetamise programmis või mitte. Naabruskonna organisatsioonides osalemise iseloomulikku joont toetab programmi tõhus mõju elanike seas, kellel on teatud eelsoodumused naabrivalvealasteks tegevusteks. Mõjutavateks teguriteks võivad olla muu hulgas ka demograafilised näitajad, mida käsitletakse uuringu osas ja mis iseloomustavad elanike teadlikkust ja soovi kohaliku kuritegevuse ennetamise programmi anda oma panus (Bennett, Fischer, & Lavrakas, 1986, ref Austin, 1991, pp. 18-19), samuti lahendamist vajavate küsimustega tegelemine ja meetodite valik (Bennett & Lavrakas, 1985; DuBow & Podolefsky, 1979, ref Austin, 1991, pp. 18-19). Rosenbaum (1988, pp. 323-395) toob välja, et näiteks kõrge kuritegevusega linnaosades ei pruugi naabrivalve tegevust tekkida, isegi kui sellist võimalust pakutakse, sarnaseid tendentse esineb ka Eestis.

Elanike soov jõustada käitumisstandardid nende enda naabruskonnas, mida toetab ka STAK, annavad valmisoleku osalemiseks kohalikus programmis, kus võtmeelemendina nähakse kuritegevuse ennetamist ja korralageduse vältimist nagu see ka juba varasemalt on

välja toodud (Williams, 1985; Wilson, 1975). Teisisõnu, tegevuses osalemine läbi naabrivalve ühingu on üks peamisi kohaliku elu kuritegevuse ennetamise ja kontrolli meetodeid standardiseeritud kujul institutsioonide toel (Bursik & Grasmick, 1993). Skogani (1981) poolt läbi viidud uuringu tulemused näitasid, et sellise tegevusega piirkondades on kuritegevuse ja korralageduse tase tõesti madalam, mida kinnitavad ka Eestis töötavad naabrivalve piirkonnad. Kinnitust leiab, et formaalne sotsiaalse kontrolli süsteem etnilistes naabruskondades toimub USA-s tänaseni ilma karakteristikuid seadmata. Seejuures nende põhjused on varieeruvad: hajaasustusest tulenevad põhjused, kõrged mobiilsuse näitajad, elanike geograafiline eraldatus, töökohtade asukohad, ostukeskused ning puhkamisvõimalused jne. Teatud mõttes näitab selline vorm soovi taaselustada ja toetada mingil määral ka traditsioonilisi mitteformaalseid sotsiaalse kontrolli meetodeid (Garofalo & McLeod, 1989, p. 327).

Kuigi valmisolek kohalikus programmis osalemiseks on olemas, on naabrivalve ühingu kuritegevuse ennetuse ülesannete täitmisega tegelemisel siiski erinevad ning paljudel võib takistuseks osutada ühiseks tegutsemiseks vajalike ressursside puudumine. Levinud on ka arusaam, et võitlus kuritegevusega on politsei probleem ja kohalikud algatused võivad olukorda naabruskonnas hoopis halvendada, näiteks omakohtu tekkimise ja teiste sarnaste ilmingute kaudu (Austin, 1991, pp.17-28).

Kokkuvõttes saab välja tuua, et läbi standardiseeritud olukordade on võimalik elanikel elukeskkonnas kuritegevuse ennetust silmas pidades rakendada ohtusid minimeerivaid tegevusi naabruskonnaga koostöös, mida toetavad seejuures ka STAK ja siseturvalisuse institutsioonid. Lisaks eeltoodule on antud teooria puhul tegemist naabruskonna liikmete teadmiste tõstmist puudutava valdkonnaga, mida toetab STAKi eesmärk teadmistepõhisest lähenemisest.

1.3.3 Kriminoloogiline argielu teooria

Kriminoloogiline argielu teooria ehk tegevusrutiini teooria (*routine activity theory*) selgitab suundumusi kuritegevuse toimepanemise seostest ning on väga otseselt seotud

naabruskonna panustamise võimalustega ennetustegevustesse. Kuritegevuse trendide mõistmiseks on vaja teada, millised tegurid seda mõjutavad. Õigusrikkumise toimepanemise eelduseks on kolme elemendi ajaline ja ruumiline kokkulangemine. Nendeks on: motiveeritud seaduserikkuja olemasolu, sobiv sihtmärk, mis võib esineda nii eseme kui ka isiku näol ning pealtnägijate puudumine. Suure tõenäosusega oleks kuritegevus elukeskkonnas madalam, kui naabruskonna liikmed nimetatud elementide kokkulangemise seostega enam arvestaksid ning nende tekkimise võimalused minimeeriksid (Cohen & Felson, 1979, p. 589).

Nagu eelpool välja toodud, keskendub naabrivalve programmi peamine eesmärk naabruskonna toel kuritegevuse ennetamisele ja –ärahoidmisele elukeskkonnas. Sellest tulenevalt on just naabruskonna liikmed need, kes tegevusrutiini teooriast lähtuvalt ajas ja ruumis nimetatud elementide kokkulangemise võimalusi minimeerida saavad ja seeläbi kuritegevuse trende mõjutada võivad (Breetzke & Cohn, 2013, pp. 59-60). Ennetustegevust silmas pidades on autori arvates vaja kaardistada kuritegevuse aspektidest tekkida võivad riskid, mida võimaldavad välja selgitada eelmisest alapeatükist tulenevad standardsed olukorrad ja lisaks tuleb teada nimetatud riskide realiseerumise ulatust ning maandamise võimalusi ning saadud tulemused seejärel rakendada. Kuritegevuse ennetuse puhul on rõhuasetus hoiatusel, mis omab muuhulgas ka psühholoogilist mõju nagu näiteks naabrivalve plakatid, muutes sellega õigusrikkumise toimepanemise kurjategija jaoks vähem atraktiivseks (Breetzke & Cohn, 2013, pp. 58-59). Sellest tulenevalt kasutavad peaaegu kõik naabrivalve piirkonnad tähistamiseks tänaval asuvaid silte või plakateid, et oma tegevusest võõrastele märku anda. Märgid on reeglina paigaldatud tänavatele ristmike lähedusse. Mõningatel juhtudel kasutatakse ka kleebiseid majaustel või –akendel, mida ka Eestis Naabrivalve ühing liitunud majapidamistele jagab, et osalemist programmis nähtavamaks muuta, aga ka näitamaks, millised majapidamised programmiga liitunud on (Garofalo & McLeod, 1989, p. 332). Kuritegevuse ennetamine hõlmab tegevusrutiini teooriast tulenevalt veel järgmiseid meetodeid: nähtavate turvameetmete suurendamine, õigusrikkuja vahelejäämise riskide suurendamine, kuritegevusest oodatava tulu vähendamine, kergesti kaasavõetavate esemete paigutamine lukustatavatesse panipaikadesse, kuriteole ahvatlevate nähtavate võimaluste vähendamine (Breetzke & Cohn, 2013, pp. 58-59). Lisaks eeltoodule mõjutavad tegevusrutiini teooria elementide avaldumise võimalusi ruumilisest struktuurist ja looduslikest eripäradest tulenevad asjaolud nagu näiteks haljastus, veekogud, kontrollitavad juurdepääsuteed, lukustatavad

väravad, võõraste sissepääsu piiramine, füüsilised ja tehnilised valvesüsteemid ning psühholoogilised takistused, mida käsitletakse CPTED alapeatükis (Breetzke & Cohn, 2013, pp. 58-59).

Hinnangud naabrivalve programmile tegevusrutiini teooriast lähtuvalt on olnud kahetised. Hinnates kriitiliselt tulemuslikkust, ei pruugi selline meetod eeskätt varavastaste rikkumiste puhul alati kõige tulemuslikum olla (Husain, 1990; Sherman & Eck, 2002; Titus, 1984, ref Kang, 2015, p. 191). Seevastu tuuakse Titus'e (1984) poolt esile siiski ka just nimetatud programmide tõhusust. Ohutust peetakse naabruskonnas oluliseks kõikjal, sõltumata seal elavate inimeste rassist või sotsiaalsest klassist nagu seda käsitleti käesoleva töö riskiühiskonna alapeatükis (St. John & Clark, 1984, ref Austin, 1991, p. 19). Seega võib eeldada, et kõikides linnaosades ja elamupiirkondades elavad inimesed tunnevad muret kuritegevusega seotud küsimuste üle, kuid sotsiaalses kontekstis aitavad aktiivsust tõsta ka piirkonnas tegutsevad ühingud ja liidud, kes tegelevad kuriteoennetusega (Austin, 1991, p. 18).

2000. aasta seisuga elab 41% USA elanikkonnast naabrivalve tegevusega kaetud aladel, olles seeläbi suurim tsiviilisikutest organiseeritud kohaliku kuritegevuse ennetamisega seotud kogukond maailmas (Council, 2000). Naabrivalve tegevuses osalejad, kes panustavad oma tegevusega kuriteoennetusse, on valdavalt naised vanuses alla 50 eluaasta, kõrgema haridusega, pikaajalised elanikud piirkonnas, majaomanikud, kes on abielus ja kellel on lapsed ning piirkonna keskmisest kõrgem sissetulek (Lavrakas & Herz, 1982, pp. 479-498; Ren, L., Zhao, J. S., Lovrich, N. P., & Gaffney, M. J. 2006, p. 473).

Eeltoodut kokku võttes võib esile tuua, et kriminoloogiline argielu teooria ehk teisisõnu tegevusrutiiniteooria määratleb kuriteo toimepanemise mudeli. Teooria kohaselt peavad kuriteo toimepanemiseks ajaliselt ja ruumiliselt kokku langema kolm elementi: motiveeritud seaduserikkuja olemasolu, sobiv sihtmärk ja pealtnägijate puudumine. Teooria on oma olemuselt suunatud hoiatamisele, ennetamisele ja kuritegevuse ärahoidmisele läbi naabruskonna sotsiaalsete suhete, looduslike ja infrastruktuuri eripärade ning tehniliste ja füüsiliste valvesüsteemide, mis kohastub suures ulatuses naabruskonna ennetustöö võimalustega ja aitab tõsta koostöövõimekust.

1.3.4 Katkise akna teooria

Katkise akna teooria pärineb seitsmekümnendate keskpaigast ning sai alguse turvalise ja puhta naabruskonna programmi algatusest. Teooria keskmes on õigusrikkumisi silmas pidades varajane märkamine ning sekkumine. Teooria autorid Kelling ja Wilson (1982) tõid välja, et kui purustatakse mõne hoone aken ning jäetakse seejärel parandustööd tegemata ja ümbrus korrastamata, näitab see hoolimatust ning on signaaliks, et piirkonnas ei kehti õiguskord. Hooldamata maa-alad, järelevalveta ning graffitiga kaetud hooned tõmbavad ligi kuritegevust. Keizer, Lindenberg ja Steg (2008, pp.1684-1685) viisid läbi uuringu, milles jõudsid järeldusele, et sellistes piirkondades tõuseb varguste hulk lausa 2 korda. Stanfordini psühholoog P. Zimbardo viis 1969. aastal läbi eksperimendi „*Katkise akna teooria*“ testimiseks. Ta paigutas Bronxi linnaosa tänavale ülestõstetud kapotiga ilma numbrimärkideta auto ning sarnasel moel teise auto Palo Alto linnaosas Californias. Bronxi linnaosas asuvat autot rünnati vandaalide poolt esimese 10 minuti jooksul. Esimestena saabusid pereisad, -emad ja lapsed, kes eemaldasid sõidukilt kõik kergesti kättesaadavad osad ning 24 tunni jooksul oli sõidukilt eemaldatud kõik, millel vähegi väärtust oli. Seejärel peksti sisse aknad ja rebiti puruks sisustus ning lapsed hakkasid seda mänguväljakuna kasutama. Enamus täiskasvanud vandaalidest olid valgenahalised ja hästi riides. Auto, mis jäeti sarnaselt avatud kapoti ja ilma numbrimärkideta Palo Alto linnaossa, seisis puutumata rohkem kui nädal. Seejärel lõhuti selle aknad sepavasaraga ning mõne tunni pärast keerati see katusele ja hävitati täielikult. Jällegi oli vandaalide puhul tegemist heledanahaliste üldjuhul soliidsete inimestega. Kokkuvõttes võib välja tuua, et järelevalveta varast saab inimestele, kes muidu on ausad ja seadusekuulekad, mäng. Kui Bronxi linnaosa eripäraks on asjaolu, et tegemist on ühiskonnaelust tuleneva anonüümsusega, kus mahajäetud asju varastatakse või lõhutakse minevikukogemusest lähtuvalt ja sellist käitumist võib pidada nõ „*ootuspäraseks*“, siis vanameelses Palo Altos, kus inimesed usuvad, et eraomand on püha ja hoolimatu või pahatahtlik käitumine võib kellelegi kahju tekitada, on selline käitumine mõnevõrra ootamatu. Eeltoodu põhjal saab kokkuvõtvalt välja tuua, et vandalism võib esineda kõikjal, eriti kui ühiskondlikke tõkkeid ja vastastikuseid tundeid ei arvestata ning olukorras, kus ühiskonna liikmetel tekib mulje, et „kedagi ei huvita“, väheneb viisakus ja kohustused teiste naabruskonna liikmete ees. Piirkondades, kus inimesed üksteist ei tunne ja esineb enam konfidentsiaalsust, on piirkondliku kuritegevuse vähendamiseks vaja

enam juhtida informatsiooni vahetamist ning reguleerida avalikku käitumist (Kelling, Wilson, 1982, pp. 1-5). Tegemist on olukorraga, mida naabruskonna liikmed saavad olulisel määral mõjutada ning koostöös elukeskkonnas rakendada, sellest tulenevalt on antud teooria sissetoomine käesolevasse töösse oluline ning mõjutab otseselt kuritegevuse ennetustööd koostöövõimekuse tõstmise aspektist lähtuvalt.

Kokkuvõtteks tuleb lähtuda asjaolust, et politsei ei peaks kaitsma ainuüksi üksikisikuid ja naabruskondasid, vaid kuritegevuse statistika ja kuritegevuse ohvriks langemise uuringutes peaks lisaks üksikisiku kahjudele hindama ka ühiskondliku kahju tekkimise võimalusi ja kahjude suurust. Nii nagu meditsiinis tuuakse välja, et kasulik on tervist hoida kui haiguseid ravida, siis niisamuti on ka turvalisuse loomise puhul – odavam on kuritegevust ennetada kui tegeleda kahjude ja tagajärgedega. Antud teooria tähenduses on seega oluline säilitada terved aknad, hoolitsetud elukeskkond ja tugevad naabruskonnad, et vähendada toimuda võivat kuritegevust (Kelling & Wilson, 1982, p. 21).

1.3.5 CPTED teooria

CPTED (*crime prevention through environmental design*) teooria käsitleb naabruskonna elukorralduse turvalisuse tõstmise võimalusi läbi keskkonnakujunduse prisma. Muutes tehis- kui ka looduskeskkonda, integreerides erinevaid sotsiaalseid grupe, lisades piirkonda erineva funktsionaalsusega hooneid, tekitades piirkonnas pideva inimeste liikumise, on vaid üksikud märksõnad antud teooria lähenemisest ja ulatusest piirkondliku turvalisuse tõstmise võimaluste juures (Jongejan & Woldendorp, 2013, pp. 31-48). Loetelu puhul on tegemist teguritega, mida naabruskonna liikmed iseseisvalt kui ka koostöös institutsioonidega saavad mõjutada, et saavutada antud teooria põhimõtetest lähtuvalt turvalisem elukeskkond. Esimesena kasutas mõistet CPTED 1971. aastal Florida Ülikooli kriminoloogiaprofessor C. R. Jeffery (1975, p. 19). Teooria põhineb väga lihtsal ideel: kuidas kujundada elukeskkonda nii, et väheneksid võimalused kuritegevuse toimepanemiseks. Kuritegevus tekib osalt seetõttu, et füüsilises keskkonnas pakutakse selleks väga soodsaid võimalusi. Sellest teadmised tulenevalt on vajalik füüsilist

keskkonda kujundada nii, et väheneksid kuritegevus ning kuritegevust soodustavad tegurid (Clarke, 2009, p. 1).

Kuritegevuse kontrolli saab korraldada linnaplaneerimise kaudu, mille puhul turvalisus ja ohutus on planeeritud tänavatesse, hoonetesse ja parkidesse. Linnad on üldjuhul ebaturvalised, sest pakuvad soodsaid võimalusi kuritegude sooritamiseks. Linnasid võib aga planeerida ka nii, et see suurendaks inimeste vahel lähedasi kontakte, vähendades seeläbi kuritegevuse toimepanemise võimalusi (Jeffery, 1971, p. 17). Hoonete ja linnaosade füüsiline kujundus võib kas suurendada või vähendada elanike kontrollitunnet elukeskkonna üle. Selleks on vaja ruum jaotada Newmani (1972) soovitude kohaselt neljaks: avalik ruum, poolavalik ruum, poolprivaatne ruum ja privaatne ruum, vt tabel 3.

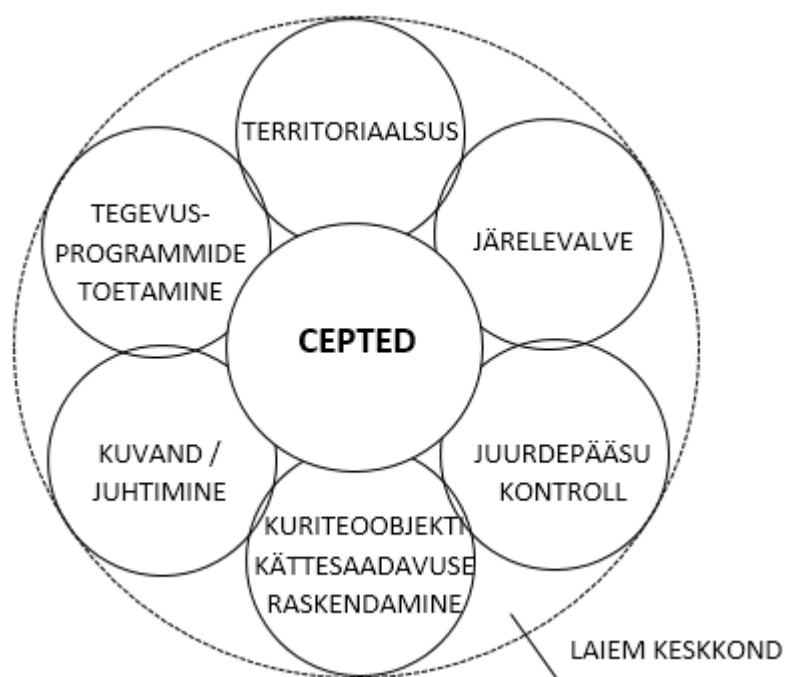
Tabel 3. Ruumikasutuse jaotus otstarbe järgi (Newman, 1972; autori koostatud eeltoodu põhjal).

Ruum	Ruumikasutuse otstarve
Avalik ruum	Linna teed, väljakud, pargid
Poolavalik ruum	Eesaedade koridor, mis on üldsusele avatud
Poolprivaatne ruum	Korterelamute sisekoridorid või suletud eluhoone ühisaed
Privaatne ruum	Eramu, eraaed

Newmani (1972) soovitude järgi peaks alati olema selge, kelle omandis on ruum ja kellel on selle ruumi üle kontroll. Selle tulemusel muutub ruum „*kaitstavaks ruumiks*“, mida käesolevas töös juba eelpool käsitleti. Selleks ei pea ilmtingimata kasutusele võtma betooni või lukkusid-riive, vaid hoopis vähemärgatavad „*pehmed meetmed*“ nagu näiteks värvid, tekstuurid, sümboolsed väravad, madalad hekid või madal piirav kiviaed, mille puhul on tegemist naabruskonna liikmetele jõukohaste tegevustega. Seega, Newmani ideedele tuginedes on võimalik turvalisust luua mitte ainult füüsiliste tegurite abil, vaid ka läbi sotsiaalsete ning käitumuslike aspektide, mida toetab ka käesoleva töö esimeses peatükis toodu.

Cozens, Saville ja Hiller (2005, pp. 328-356) lisasid veel viis põhimõtet, millest ruumi kaitse puhul lähtuda, kui ruumi omanik on teada: territoriaalsus, järelevalve (nii formaalne

kui ka informatiivne), juurdepääsu kontroll, kuvand ja/või juhtimine, tegevusprogrammide toetamine ja sihtmärgi kindlustamine.

Joonis 1. Kohandatud CPTED mudeli alusel (Moffat, 1983, p. 23; autori koostatud).

Territoriaalsus tähendab omandiõiguse tunnetamist ehk emotsiooni, läbi mille inimesed või inimeste grupid defineerivad ruumi enda omaks. Ruumi määratlemiseks kasutatakse vahendeid, mis aitavad tagada territoriaalsuse ja selle mõju tunnetamise. Selleks võivad olla erinevad märgid, värvid, väravad jne (Crowe, 2000, p. 3).

Järelevalve puhul eristatakse nelja erinevat liiki: loomulik järelevalve, mis väljendub läbi elanike sotsiaalse kontrolli, formaalne järelevalve läbi politsei või turvatöötajate, poolformaalne järelevalve, mida teostatakse läbi postiljoni, majapidaja või uksehoidja ning tehniline järelevalve läbi valvesüsteemide.

Juurdepääsu kontrolli keskne idee seisneb asjaolus, et õigusrikkuja ei peaks julgema siseneda alasse, hoonesse või ruumi, milleks tal tegelikult õigus puudub. Sihtmärgi ehk kuriteoobjekti kättesaadavuse kindlustamine toimub läbi füüsiliste turvalisuse tõstmise- ja kujunduse vahendite kasutamise, mille tulemusena peaks muutuma raskemaks hoonesse või ruumi sisse pääsemine ning vähenema vandaalitsemine võimalus.

Kuvandi ja juhtimise keskne roll seisneb territooriumi haldamises ja juhtimises. Siinkohal on olulisel kohal ala korrashoitus, mis tähendab, et ala tuleks hoida puhtana prügist, grafitist ja muudest kahjustustest. Vastasel juhul tekib piirkonnast mulje, et sel puudub peremees ja rakenduvad „*katkise akna teooria*“ põhimõtetest tulenevad ohud, mida käsitleti eelnevas alapeatükis.

Tegevusprogrammide toetamise põhimõte on seotud sellise keskkonna loomisega, mis suurendab tõenäosust, et ala hakkavad kasutama seadusekuulekad kasutajad nagu näiteks tervisesportlased, perekonnad jt (Moffat, 1983, pp. 19-31).

Tulenevalt eeltoodust võib välja tuua, et elukeskkonna turvalisuse tagamine toimub läbi üld- ja detailplaneeringute koostamise ja territooriumi kasutuse planeerimise. Kuna CPTED kohta puudub õiguslik raamistik, siis ei ole konkreetseid reegleid, mida selle rakendamise puhul ilmtingimata järgima peab, iga kasutusele võetud detail lisab väärtust turvalisema elukeskkonna loomisele. Eeltoodust tulenevalt on antud teooria oluline naabruskonna kuritegevuse ennetamist silmas pidades, sest seda saavad naabrivalve tegevuste toetuseks kasutusele võtta naabruskonna liikmed ning see aitab tõsta koostöövõimekust.

1.3.6 Sotsiaalse kontrolli mudelit toetavate teooriate koondülevaade

Käesolevas alapeatükis esitatakse eelpool käsitletud sotsiaalse kontrolli mudelit toetav teoreetiline raamistik tabeli kujul. Tabelis tuuakse välja teooria autor, aastaarv ning selle kandev idee.

Tabel 4. Sotsiaalse kontrolli mudelit toetavate teooriate ülevaattetabel (Autori koostatud eeltoodu põhjal).

Teooria	Autor	Aasta	Sisu
Riskiühiskonna teooria	Beck, U.	1986	Riskide ja ohtude pinnalt võivad tekkida kodanikualgatused ja sotsiaalsed liikumised, mis loovad pinnase sotsiaalsete suhete ja kontaktvõrgustike

			tekkeks, mille baasilt omakorda võib areneda tutvussuhetel baseeruv kogukondlik naabruskond.
Institutsiooniteooria	Scott, W. R.	1987	Sotsiaalne elukorraldus põhineb ühiskondlikul reaalsusel, mis omakorda on inimese poolt üles ehitatud ja mis on loodud sotsiaalse suhtluse kaudu.
Tegevusrutiiniteooria	Breezke, G.D.	2013	Standardiseeritus kandub ka kuriteoennetusse, kus tegevusrutiini teoorias tuuakse välja, et varavastased vargused toimuvad reeglina sarnase mustri alusel.
Katkise akna teooria	Wilson, J. Q. Kelling, G. L.	1982	Varajane märkamine ja sekkumine.
CPTED teooria	Clarke, R. V.	2009	Kogukonnal kui ka üksikisikul on võimalus oma käitumise ja tegevuste tulemusel kuriteoennetust puudutavat olukorda naabruskonnas mõjutada.

Tabelis nr 3 esitatud teooriate sisukokkuvõtteid vaadeldes võib veenduda, et käsitletud teooriad hõlmavad elukeskkonna turvalisust puudutavat alates valitseda võivatest riskidest, mis võimaldab neid kaardistada ja seeläbi maandada, sotsiaalsest elukorraldusest, mis

toetab naabruskonna turvalisust, kuriteo toimepanemise mudelit ning ennetavaid võimalusi kuritegude ärahoidmiseks elukeskkonnas.

Esimest peatükki kokku võttes selgub, et sarnase sisuga naabrivalve tegevuste puhul on kasutusel erinevaid nimetusi. Näiteks kortermajade piirkondades kasutatakse nimetusi *Block Watch*, *Apartment Watch* ning eramajade naabruskonnas pigem *Neighborhood* (ka *Neighbourhood*) või *Home Watch*. Üldjuhul on naabruskonnas mitmeid kohalikku elu puudutavate küsimustega tegelevaid organisatsioone, kuid vähesed neist tegelevad kuritegevuse ennetamisega. Naabrivalve on üks sellistest organisatsioonidest, mille fookus on suunatud elukeskkonna turvalisuse tõstmisele kogukonna toel. Naabrivalve programmi mõte on pakkuda inimestele naabruskonnas organiseeritud koostöövõimalust kuritegevuse ennetamiseks sotsiaalse võrgustiku baasil. Programmiga kutsutakse inimestes esile teadmispõhine sisseharjunud sotsiaalne kontroll elukeskkonnas, mida toetavad riskiühiskonna-, institutsiooni, tegevusrutiini, „katkise akna“ ja CPTED teooriad.

2. NAABRIVALVEPIIRKONDADE KOOSTÖÖVÕIMEKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED VILJANDIS JA NARVAS

2.1 Uuringu meetodika

Käesolev peatükk keskendub empiirilisele uuringule ning lähtub magistritöö eesmärgist selgitada välja Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondade koostöö toimimise hetkeseis ja võimalikud probleemkohad ning teha ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks.

Uuringu käigus esitati ankeet täitmiseks 381 vastajale Viljandi ja Narva linnas. Täidetud ankeete tagastati kokku 74, millest 53 moodustasid Narvast tagastatud ankeedid ja 21 Viljandist tagastatud ankeedid (Viljandi: 14 paber kandjal, sellest 3 tagastati täitmata kujul, mida uuringus ei arvestata. 7 ankeeti täideti elektrooniliselt). Vastajate hulgas olid 57% naised ja 43% mehed.

Kvantitatiivne uuring viidi läbi alljärgnevate etappide kaupa:

Tabel 5. Uuringu läbiviimise etapid (Autori koostatud).

Uuringu etapp	Läbiviimise periood
1. Teoreetilise osa struktureerimine küsitluse ettevalmistamiseks	Juuni 2016
2. Dokumendianalüüs küsitlusele sisendi saamiseks	Juuni 2016
3. Küsitluse koostamine (paberkandjal väljatrükkimiseks ja e-keskkonna tarbeks)	1. – 15. juuli 2016
4. Pilootuuringu läbiviimine	16. juuli 2016
5. Pilootuuringust saadud info põhjal paranduste ja täienduste sisseviimine ankeeti	1 – 10. veebruar 2017
6. Küsitluse tõlkimine vene keelde	13 – 14 veebruar 2017

7. Küsitluse postitamine Narva elanike postkastidesse	15. veebruar 2017
8. E-küsitluse läbiviimine Viljandi vastajate hulgas	14. märts – 10. märts 2017
9. Küsitluse postitamine Viljandi elanike postkastidesse	1. märts 2017
10. Ankeetide korje Viljandist	16. märts 2017
11. Ankeetide korje Narvast	20. märts 2017
12. Ankeetide sisestamine Exceli tabelisse	18 – 20. märts 2017

Antud magistritöö raames vaadeldakse koostöövõimekust kui tervikut, hõlmates endas erinevaid tasandeid võrgustikus, mis tulenevad käesoleva magistritöö peatükist 1.1 (käesolev töö, lk 10-15, 20, 22-23) ja peatükist 1.2 (käesolev töö, lk 24). Sellest tulenevalt koostati küsimustik selliselt, et saadud vastused võimaldaksid hinnata naabrivalve koostöövõimekust üldiselt, tooksid välja koostöövõimekuse erinevad aspektid ja elemendid ning nende olulisemad tunnused läbi erinevate tasandite. Uuringu küsimused koostati kolmes ploki, mis omakorda jaotati alamkategoriateks:

1. Naabrivalve alase koostöövõimekuse hindamine
 - a. Sektori liige
 - b. Piirkonnavanem
 - c. Ühing
 - d. Politsei
 - e. Kohalik omavalitsus
2. Koostöövõimekuse suurendamise võimalused
 - a. Enesetäiendamine
 - b. Informatsioon
 - c. Sotsiaalsus
 - d. Teooria („*Katkine aken*“, „*CPTED*“)
3. Liikmete aktiivsuse hindamine
 - a. Aktiivsus
 - b. Keskkonnas valitsevatele ohtudele reageerimine
 - c. Avatud vastused

Täidetud ankeetide põhjal on võimalik uurida olukorda erinevatest aspektidest lähtuvalt läbi naabrivalve tegevuste, mis ühtlasi toob välja probleemide võimalikud põhjused, mis omakorda annavad sisendi ettepanekute tegemiseks ja koostöövõimekuse tõstmiseks.

Ankeet ehitati üles võttes aluseks Likerti skaala. Likerti skaala annab vastajale võimaluse hinnata väiteid skaalal 1-5. Küsimused esitati väite vormis, millele vastajal oli võimalus vastata vahemikus 1-5 tähendusega 1, et ei nõustu üldse ja 5 nõustun täielikult.

Küsimustiku koostamisel selgitati välja empiirilised indikaatorid, mis kajastaksid koostöövõimekust lähtuvalt partnerite erinevatest tasanditest (käesolev töö, lk 23):

- Naabrivalve liige
- Naabrivalve piirkonnavanem
- Naabrivalve ühing
- Kohalik omavalitsus
- Politsei
- Elukeskkond

Uuringu valim moodustati juhuvalimi põhjal Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondades elavatest kortermajade elanikest, kelle seas viidi läbi kvantitatiivne uuring. Kvantitatiivse uuringu kaardistava uurimisstrateegia valikul lähtuti asjaolust, et antud meetodi puhul oli võimalik uuringusse kaasata võimalikult suur hulk inimesi ning lisaks loodi võimalus ankeedis kommentaaride näol oma vastuseid põhjendada või küsimusele vastamist laiendada. See andis vastajatele võimaluse välja pakkuda lahendusi. Uuringu läbiviimiseks kasutati kahte moodust: koostati e-küsitlus ning sarnane ankeet koostati ka paber kandjal. Kahe mooduse kasutusele võtmine tulenes praktilisest vajadusest. Esiteks, Viljandi liikmetest on ühingu infosüsteemis 80 liikme e-posti aadressid ja teiseks, Narva liikmete e-posti aadressid ei ole nimekirjades avaldatud, kuna enamuse liikmetest on piirkonnas vanemaelised inimesed, kes arvutit ei kasuta. Täiendavalt tõlgiti ankeet ka vene keelde, sest Narva vastajad on valdavalt vene keelt kõnelevad inimesed. Eesti keelt kõnelevate inimeste valimisse sattumine on Narvas minimaalne. Siiski arvestas autor sellise võimalusega ning Narva kontaktisikutele väljastati ka eestikeelseid ankeete. Vene keelt

kõnelevatele vastajatele eestikeelse ankeedi esitamine võib põhjustada olulist ankeetide tagasisaamise vähenemist, sest inimesed ei vasta küsimustele, millest nad aru ei saa.

E-küsitlus edastati läbi Naabrivalve ühingu e-kanalite elanikele, kelle e-posti aadressid sisalduvad ühingu andmebaasis. Ühingu kanaleid kasutati seepärast, et andmekaitseaduse ja ühingu ning liikmete vahel sõlmitud lepingu nõuetest tulenevalt on andmete edastamine kolmandatele isikutele keelatud. Paber kandjal ankeetide toimetamiseks elanike postkastidesse kasutati samuti Naabrivalve ühingu töötajate ja kohalike naabrivalve piirkonnavanemate või kontaktisikute abi, sest kortermajade trepikodade ukсед on lukustatud ning võõrad sisse ei pääse. Paber kandjal ankeetid postitati iga kolmanda naabrivalve liikme postkasti. Vastajate arvu suurendamiseks Viljandis anti võimalus ankeetide täitmiseks naabrivalve liikmetele ka linnas toimunud ohtuspäeval, kus kutsusti naabrivalvega liitunud inimesi ankeeti täitma, kuid sisend saadi vaid ühelt vastajalt. Lisaks kutsuti naabrivalve liikmeid ankeeti täitma ka liikmetele korraldatud ümarlaual Viljandis, kuid seal loobuti vastamisest. Vastajate arv Viljandis oli 21, millest 3 uuringu tulemustes arvesse ei võeta, kuna need tagastati täitmata kujul. Narvas oli vastajate arv 53. Arvestades eelkirjeldatud olukorda, võeti arvesse alljärgnev:

- Valimi puhul võib ennustada madalat vastajate osalemisaktiivsust. Vastajate puhul on tegemist eraisikutega, kes elavad korterelamutes, kuhu on loodud naabrivalve piirkonnad;
- Juhul, kui esineb madal osalemisaktiivsus, tuleb arvestada, et uuringu tulemused ei pruugi esindada kogu valmi arvamust;
- Läbi tuleb viia täiendavad regionaalsed uuringud sisendi saamiseks teistest Eesti piirkondadest, kus koostöövõimekus on oluliselt kõrgem.

Tabel 6. Uuringu tegevused (Autori koostatud).

Uurimisküsimus	Tegevus
1. Kuidas toimib koostöö Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondades?	Antud uurimisküsimuse plokis kaardistatakse Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondades valitsev hetkeolukord koostöövõimekuse osas. Sisendi saamiseks on uuringus välja töötatud küsimustiku kategooria, mis võimaldab olukorda hinnata ning selle baasilt välja töötada edasised tegevused.

2. Millised tegevused vajavad koostöövõimekuse aktiveerimist?	Uuringu tulemuste põhjal saadakse sisend koostöövõimekuse aktiveerimist vajavatest tegevustest, mis seejärel kategoriseeritakse ning valmistatakse ettepanekute plokis esitamiseks.
3. Millised on koostöövõimekuse aktiveerimise võimalused?	Tulenevalt teooria analüüsist saadakse teada, millised tegevused vajavad koostöövõimekuse aktiveerimist, mille baasilt töötatakse välja aktiveerimiseks vajalikud tegevused, mis toovad endaga kaasa piirkondade koostöövõimekuse kasvu.

Suvel 2016 viis käesoleva magistr töö autor Pärnumaal politsei poolt korraldatava turvapäeva raames läbi pilootuuringu. Pilootuuringusse, mille käigus testiti ankeedi vormi ning hinnati pilootuuringus osalejate arusaamist küsimuste püstitamise ja sisu mõistmise osas, kaasati 11 inimest. Pilootuuringu käigus täideti ankeedid töö autori juhendamise ja järelevalve all, selle käigus tegi autor täitjate tagasiside baasil märkmeid muutmist vajavate küsimuste ja ankeedi ülesehituse kohta. Pilootuuringu baasil viidi sisse alljärgnevad muudatused:

- Demograafiliste andmete plokis muudeti vastusevariante küsimuse puhul, mis puudutas laste arvu. Nimelt algasid vastusevariandid alates sellest, et peres on 1 laps, seega puudus võimalus märkida, et peres ei ole lapsi.
- Muudeti selgemaks vastuste mõõdistamine. Varem kasutatud skaala oli ulatuses ühest neljani ning viies variant oli "Ei oska öelda", mis Likerti skaala puhul on võrdsustatud vastusevariandiga 3. Pilootprojekti tulemusena võeti kasutusele Likerti skaala, mille puhul valiti vastuste andmiseks viiepalline skaala, millest 1 ei nõustu väitega ja 5 nõustub täielikult. Venekeelnses ankeedis jäi skaala siiski muutmata, sest peale tõlkimist ja väljatrükki postitati need koheselt elanike postkastidesse. Vastuste analüüsi puhul võeti seda arvesse.
- Muudeti selgemaks küsimuste esitamise struktuur ning loodi võimalus iga küsimuse järel kommentaari esitamiseks, mida osad vastajad ka kasutasid.

2.2 Uuringu tulemuste kokkuvõte

2.2.1 Võrgustiku liikmete vahelise koostöövõimekuse hindamine

Esimeses küsimuste plokis, milles hinnati naabrivalve alast võrgustiku liikmete vahelist koostöövõimekust, võeti vaatluse alla liikmete initsiatiiv ja osalemine lähtuvalt viiest tasandist – sektori liige, piirkonnavanem, ühing, politsei ja kohalik omavalitsus. Teise ploki küsimustikus, mis puudutas koostöövõimekuse tõstmise võimaluste hindamist, koostati lähtuvalt sektori liikmete panusest piirkonna turvalisuse parendamisel, informeerimisel ja ennetustegevustel ning politsei teavitamisel piirkonnas toime pandavatest õigusrikkumistest. Kolmandas plokis hinnati koostöövõimekust lähtuvalt elukeskkonna turvalisusest ja selle protsessis osalemist puudutava osas, kus uuriti liikmete huvi olla kaasatud piirkonna vanema kutsel naabrivalve alastel ümarlaudadel, koolitustel või koosolekutel. Veel uuriti liikmete valmisolekut abistada teisi liikmeid piirkonda tähistavate plakatite paigaldamisel. Tunti huvi, kas liikmed on valmis teatama, kui piirkonda tähistavad plakatid on aja jooksul päikesest pleekinud või mingil muul põhjusel kahjustada saanud.

Alustuseks uuriti vastajate hinnanguid naabrivalve alasele koostöövõimekusele liikme aktiivsuse tasandilt. Liikmete koostöövõimekuse aktiivsust hinnati reageerimisest lähtuvalt. Püstitati väited, millele vastajad pidid andma vastuse viiepallisel Likerti skaalal, kus 1 tähendas ei nõustu üldse ja 5 nõustun täielikult.

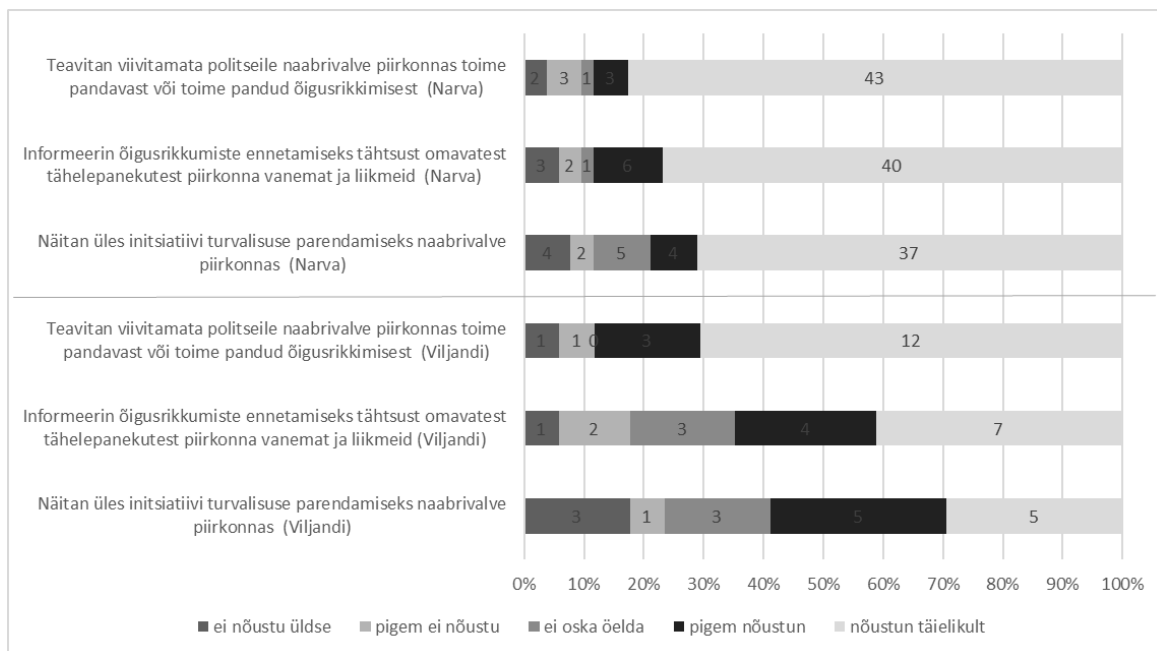
Esmalt uuriti vastajate käitumist naabrivalve piirkonnas ning küsiti, kas liikmed näitavad üles initsiatiivi turvalisuse parandamiseks nende elukeskkonnas. Vastustest selgus, et enamus ehk 81% vastajatest oli valmis initsiatiivi üles näitama. Viljandis andsid vastuseks, et nõustun täielikult või pigem nõustun, 58% vastanutest, 18% ei osanud öelda. Seevastu Narva linnas andsid vastuseks nõustun täielikult või pigem nõustun 79% vastanutest ning 9% ei osanud kindlat vastust anda. Erinesid ka mees- ja naissoost vastanute vastused. Siinkohal lähtutakse vaid meeste ja naiste vastuste erinevusest, mitte regionaalsest erinevusest. Ehk 77% naistest oli valmis oma elukeskkonnas turvalisuse parandamiseks initsiatiivi üles näitama, seevastu meestest teeksid seda 69%.

Teiseks uuriti, kas naabrivalve liikmed oleks valmis õigusrikkumiste ennetamiseks teavitama piirkonna vanemat või teisi naabrivalve liikmeid elukeskkonnas turvalisust mõjutavatest tähelepanekutest. Vastustest selgus, et enamus ehk 82 % olid valmis seda

tegema. Regionaalse erisusena tuuakse välja järgnev: 64% Viljandi vastanutest olid täiesti nõus või pigem nõus piirkonna vanemat ja liikmeid tähelepanekutest teavitama ning 18% ei osanud öelda. Narva elanikest olid teavitamiseks valmis 88% liikmetest ning ainult 2% vastajatest puudus arvamus. Meeste ja naiste antud vastused erinesid järgmiselt: 73% naistest nõustusid täiesti või pigem nõustusid teavet edastama ning 7% ei osanud vastata. Meestest 82% nõustusid täiesti või pigem nõustusid piirkonna vanemale ja liikmetele teavet edastama ning 6% ei osanud vastata.

Kolmandaks uuriti vastajate käitumist olukorras, kui naabrivalve piirkonnas märgatakse õigusrikkumist. Valdav enamus vastanutest ehk 86% märkis vastuses, et õigusrikkumise märkamise korral teavitatakse sellest politseid ning 4% vastanutest ei osanud oma arvamust öelda. Viljandis oli valmisolek politseid teavitada 88%-l vastanutest ning võimalust vastata „ei oska öelda“ ei kasutatud kordagi. Narvas oli samuti 88% vastanutest valmis viivitamata politseid naabrivalve piirkonnas toime pandud õigusrikkumisest teavitama, kuid seal ei omanud seisukohta 2% vastanutest.

Initsiatiivi puudutavat etappi kokku võttes selgub uuringust, et valdav enamus vastanutest nii Viljandis kui Narvas näitavad üles initsiatiivi, et parandada naabrivalve piirkondade turvalisust, teavitavad õigusrikkumiste ennetamiseks tähtsust omavatest tähelepanekutest piirkonna vanemat ja -liikmeid ning annavad viivitamata teavet politseile naabrivalve piirkonnas toime pandavast või toime pandud õigusrikkumistest. Antud etapi uuringu tulemused on kokkuvõtvalt kajastatud alljärgneval joonisel lintdiagrammi vormis, vt joonis 2.

Joonis 2. Liikmete aktiivsus. N = 69 (N_{Narva} = 52, N_{Viljandi} = 17. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

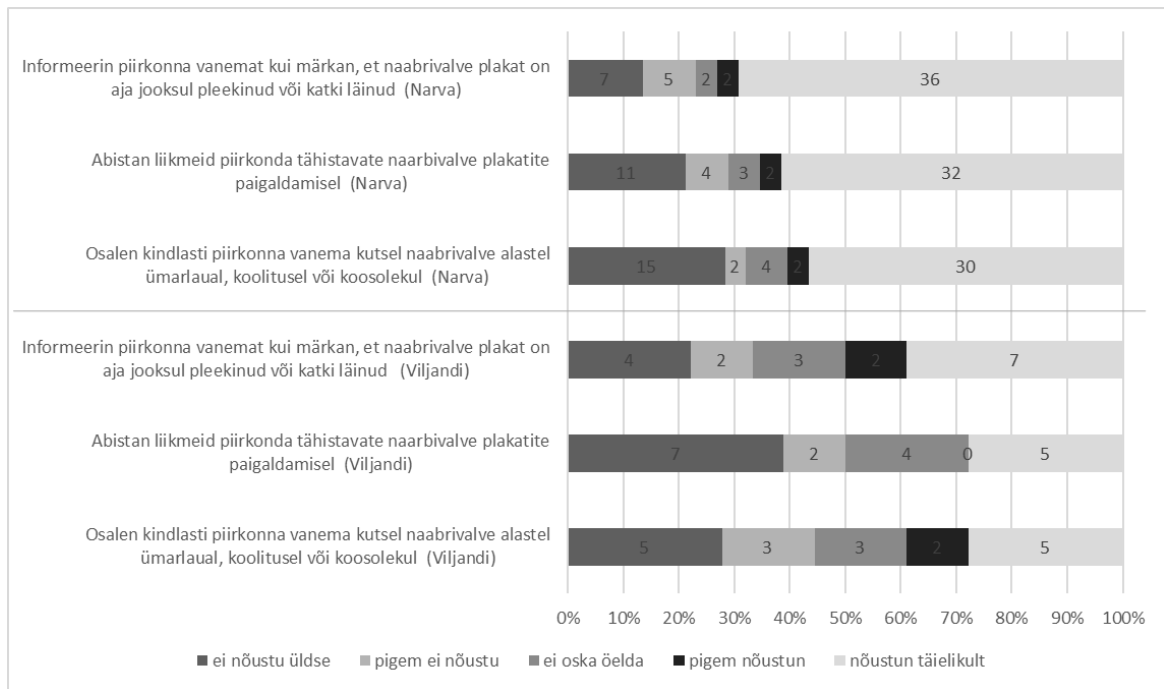
Neljandaks liiguti küsimustega initsiatiivi etapist järgmisesse, kus uuriti liikmete osalemise võimalikkust piirkonna vanema kutsel naabrivalve alastel ümarlaudadel, koolitustel või koosolekutel. Üle poolte vastanutest (55%) oli valmis kutse saamise korral osalema. Siinkohal ilmneb oluline erinevus Viljandi ja Narva vastanute vastuste osas. Nimelt Viljandis nõustus täielikult või pigem nõustus ainult 39% ning 17% ei osanud vastata, seevastu Narva vastanutest nõustus täielikult või pigem nõustus 61% ning 7% ei osanud vastata. Erinevus meeste ja naiste hulgas oli oluliselt väiksem, nimelt 51% naistest oli täiesti nõus osalema, pigem nõus vastajaid ei esinenud. Meestest nõustusid kindlasti või pigem osalema 59%.

Viiendaks uuriti liikmete valmisolekut abistada teisi liikmeid naabrivalve plakatite paigaldamisel. Naabrivalve piirkonda tähistav plakat on kuritegevuse ennetust silmas pidades olulise tähtsusega vahend, mille paigaldamine peale piirkonna loomist on liitunud naabrivalve piirkonna liikmete ülesanne. Oma valmisolekust abistada plakatite paigaldamisel olid täiesti nõus üle poolte vastajatest ehk 52% olid täiesti nõus ja 3% pigem nõus. 10% ei osanud vastata. Viljandi puhul olid oma valmisolekust abistada täiesti nõus ainult 28% vastanutest ning 22% ei osanud öelda. Narva puhul olid kindlasti nõus abistama üle poolte vastanutest (61%), pigem nõus 4% ning vastata ei osanud 6% vastanutest. See

oli üllatav tähelepanek. Väärrib märkimist, et meeste ja naiste võrdluse puhul olid ka pooled (täiesti nõus 49% ja pigem nõus 2%) vastanud naistest nõus plakatite paigaldamisel abiks olema, meeste puhul oli aktiivsus kõrgem. Üle poolte vastanutest olid valmis oma abi osutama (59% täiesti nõus ja 3% pigem nõus).

Kuuendaks uuriti, kas liikmed oleksid valmis teavitama oma piirkonna vanemat, kui märkavad, et piirkonda tähistav plakat on aja jooksul pleekinud või muul moel kahjustada saanud. Uuringust selgus, et üle poolte vastanutest olid valmis seda tegema (63% täiesti nõus ja 6 pigem nõus). Erinevus vastuste vahel tõusetub regionaalselt. Kui Viljandis oli valmis piirkonna vanemat kulunud plakatist teavitama ainult 28% vastanutest, siis Narvas olid valmis vastavat teavet piirkonnavanemale edastama üle poolte vastanutest (61% täiesti nõus ja 4% pigem nõus). Meeste ja naiste võrdluses oli tulemus sarnane ehk mõlema puhul üle poolte olid valmis teavet edastama (naised 61% täiesti nõus ja 3% pigem nõus, meeste puhul 59% täiesti nõus ja 10% pigem nõus).

Võttes kokku liikmete osalemise soovi naabrivalve alases koostöös, olid tulemused mõnevõrra tagasihoidlikumad, kui liikmete initsiatiivi mõõtmise tulemustes. Autorile üllatuslikult väärrib märkimist uuringust välja tulnud Viljandi madal osalemise soov ning oodatust positiivsemad vastused Narva vastanutelt. Antud etapi uuringu tulemused on kokkuvõtvalt kajastatud alljärgneval joonisel lintdiagrammi vormis, vt joonis 3.

Joonis 3. Liikmete osalemine naabrivalve alases koostöös N = 71 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 18. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Piirkonna vanem

Piirkonna vanem on naabrivalve tegevustes väga oluline tasand - lisaks sektori loomisele on ta eestvedaja, kes konkreetse piirkonna liikmeid koos hoiab ning turvalisuse teemad päevakorda võtab.

Teavitustööd puudutavate küsimuste juures uuriti, kas piirkonna vanem võtab liikmetega ühendust ning hoiab liikmeid piirkonnas toimuvaga kursis, kas teavitab vajadusel liikmeid ja politseid ning kohalikku omavalitsust toime pandud õigusrikkumistest või muudest kahtlust äratavatest ilmingutest. Veel uuriti, kas piirkonna vanem jagab liikmetele naabrivalve alaseid teadaandeid ja infot toimuvatest sündmustest, kas ta tagab plakatite välisilme korrashoiu, ajakohastab liikmete nimekirju ning koostab ühingule aastaaruandeid.

Vastanud tõid piirkonnavanema plokis vastustena välja järgneva. Pooled (45%) vastanutest nõustusid, et piirkonna vanem teavitas liikmeid pidevalt piirkonnas toimuvast. Oluline vastuste erinevus tuli esile Viljandi ja Narva võrdluses, kus Narvas nõustus täielikult 48% ja pigem nõustus 4% vastajatest, samal ajal olid Viljandi näitajad järgmised: täielikult nõustus ainult 19% ja pigem nõustus 6%. Mõnevõrra väiksem oli vastuste erinevus meeste

ja naiste võrdluses. Pooled (53%) naissoost vastanutest nõustusid, et piirkonna vanem teavitas liikmeid, meeste puhul jäid vastused 1/3 ulatusse (38%).

Piirkonna vanema korralduslikku tegevust uurides jäid vastused ühtlaselt madalale. Hinnangud piirkonna vanema korralduslikule tööle ulatuvad vaid 20%ni, mis tähendab, et piirkonna vanemad ei täida endale võetud kohustusi ja tulenevalt sellest annab selge sisendi kootöövõimekuse tõstmist vajavaks tegevuseks.

Piirkonda tähistavate plakatite korrasoleku kohta saadi vastuseks, et pooled (50%) nõustuvad, et piirkonna vanem hoiab plakatid korras ja vajadusel vahetab need välja. Suur erinevus vastuste vahel tuleb järjekordselt esile Viljandi ja Narva puhul, kus Viljandis ligi pooled (47%) vastajad ei oska seda öelda ning kolmandik vastajatest (29%) ei ole nõus sellega, et piirkonna vanem seda üldse teeks. Narva puhul seevastu üle poolte (59%) vastajatest olid nõus, et piirkonna vanem hoiab plakatid korras. Antud küsimuse puhul saadakse taas sisend koostöövõimekuse tõstmist vajavateks tegevusteks.

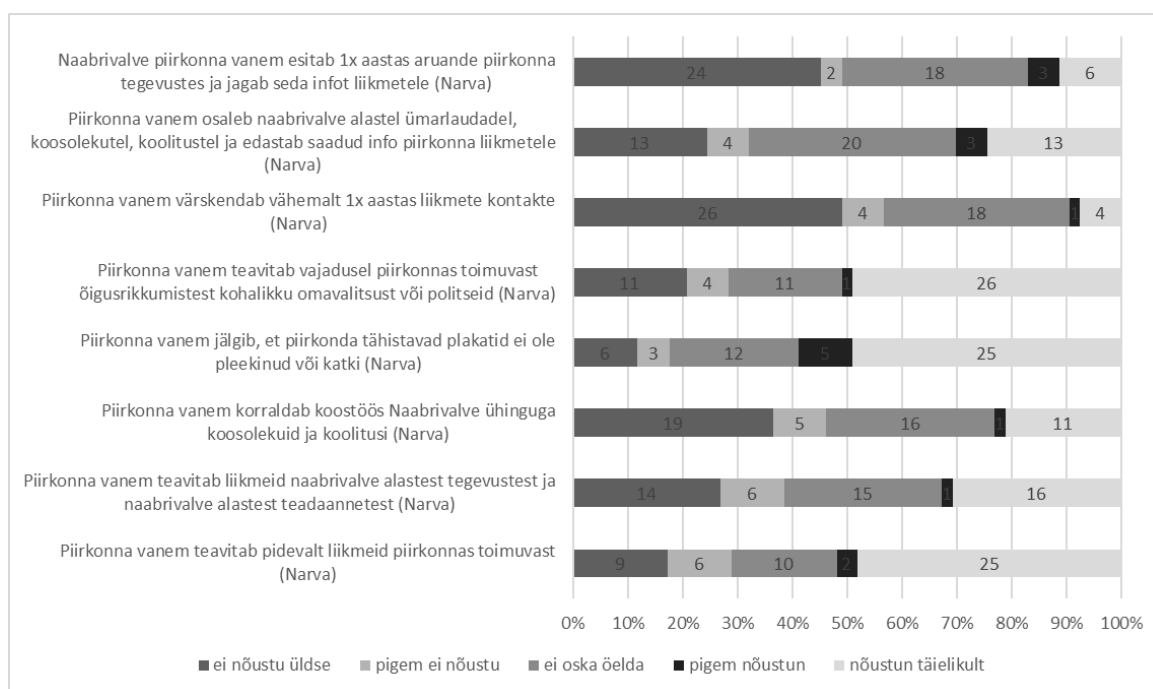
Kontaktide värskendamine oli madal nii Viljandis kui Narvas. Kokkuvõtlikult võib välja tuua, et 15% vastanuist annab vastuseks, et piirkonna vanem ei tee seda ning kolmandik (33%) ei oska küsimusele vastata, mis omakorda tõestas, et tegelikult seda pigem ei tehta. Narva puhul selgub lausa poolte vastanute vastustest, et piirkonna vanem kontaktandmeid ei värskenda. Meeste ja naiste võrdluses olid vastused ühtlased. Seega ka antud küsimuse puhul oli tegemist sisendiga koostöövõimekuse tõstmist vajavateks tegevusteks.

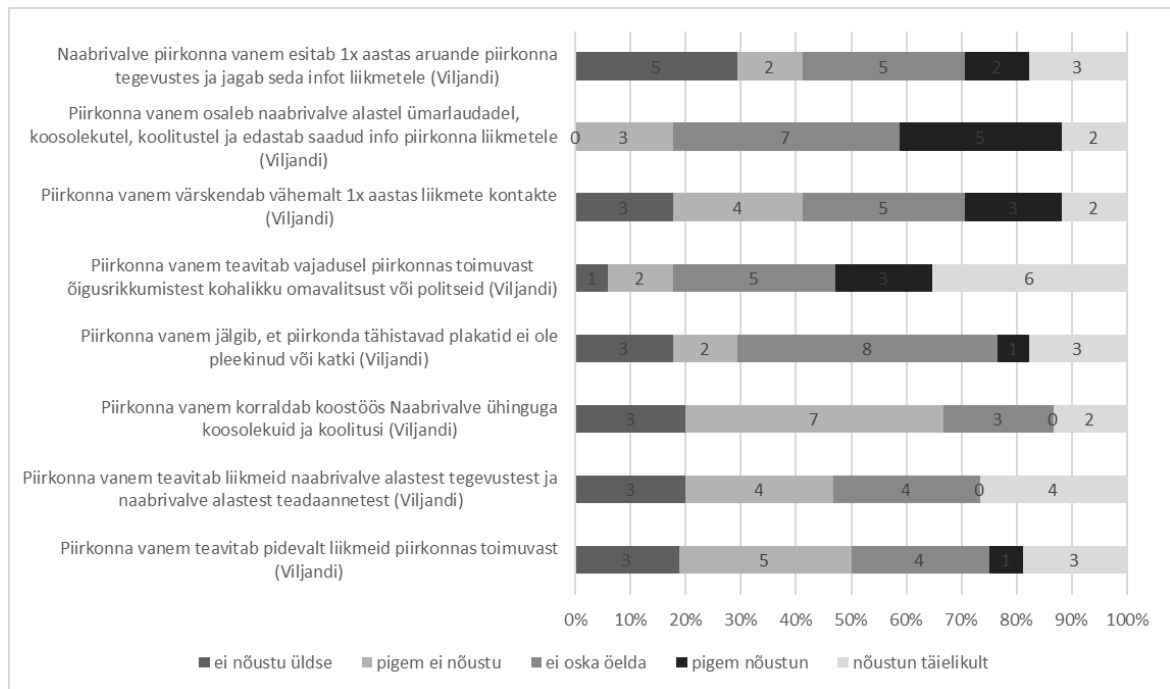
Piirkonna vanema osalemise kohta koolitustel ja ümarlaudadel võib täheldada ühtlaselt madalaid tulemusi. Kolmandik vastanutest nii Narvas kui ka Viljandis (29%) annab teada, et piirkonna vanem ei tee seda ning kolmandik (39%) ei oska küsimusele vastata. Antud küsimuse puhul oli märkimisväärselt kõrge vastuste osakaal, milles vastanud toovad välja, et ei oska vastata.

Aastaruande koostamise ja selle esitamisega ühingule ning jagamisega liikmetele võib täheldada väga madalaid hinnanguid. Ligi pooled (47%) vastanuist annavad teada, et piirkonna vanem ei tee seda ning kolmandik (33%) ei oska vastata, mis omakorda võib tähendada, et nad ei ole aruannet saanud. Vastata mitteoskavate vastanute hulk nii Viljandis kui Narvas on sarnane, jäädes kolmandiku (Viljandi 29% ja Narva 34%) juurde. Erinevus

esineb vastuste osas, kus väidetakse kindlalt, et piirkonna vanem ei tee seda. Viljandis väidab 29% vastajatest, et piirkonna vanem aruannet ei esita ning Narvas 45%.

Piirkonna vanema tegevust käsitlevat kategooriat kokku võttes võib täheldada madalat kootöövõimekust peaaegu kõikides küsimustiku punktides, mis puudutasid teavitustööd, koostööd, piirkonda tähistavate plakatite korrasoleku kontrollimist, liikmete nimekirjade värskendamist, piirkonna vanema osalemist koolitustel ja ümarlaudadel ning aruandluse esitamist. Esile tõuseb ka „Ei oska vastata“ vastuste kõrge osakaal, mis juhib tähelepanu vähesele kommunikatsioonile liikmete ja piirkonna vanema vahel. Antud plokist saadud sisendite põhjal tehakse ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks. Piirkonna vanema ploki üldine kokkuvõte on nähtav allolevas lintdiagrammis, vt joonis 4.

Joonis 4. Piirkonna vanema osalemine naabrivalve alases koostöös. N = 68 (N_{Narva} = 52, N_{Viljandi} = 16. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Ühing

Uuriti, kas vastanute arvates jagab ühing piisavalt teavet naabrivalve tegevuse kohta. Koolitust puudutavate küsimuste hulgas uuriti, kas ühing jagab õppe- ja infomaterjale piirkonna liikmetele ning kas koolitused on huvitavad, ajakohased ja professionaalselt läbi viidud. Veel uuriti, kas vastanute arvates vastab ühing liikme poolt saadetud küsimustele piisavalt kiiresti.

Pisut üle poole (53%) vastanutest leidis, et ühing jagab piisavalt informatsiooni naabrivalve tegevuste kohta. Regionaalselt olid vastuste osakaalud sarnased. Mõningane erinevus esines naiste ja meeste võrdluses, kus üle poole (58%) naistest olid arvamisel, et ühing jagab naabrivalve tegevuste kohta piisavalt teavet ning meestest jagas seda arvamust pisut alla poole (45%) vastajatest.

Liikmetele õppe- ja infomaterjalide jagamise osas olid vastused tagasihoidlikumad. Alla poole (43%) vastanutest olid väitega nõus. Ligi neljandik (24%) ei osanud küsimusele vastata, mis tähendab, et paljud vastajatest ei ole nimetatud õppematerjali olemasolust

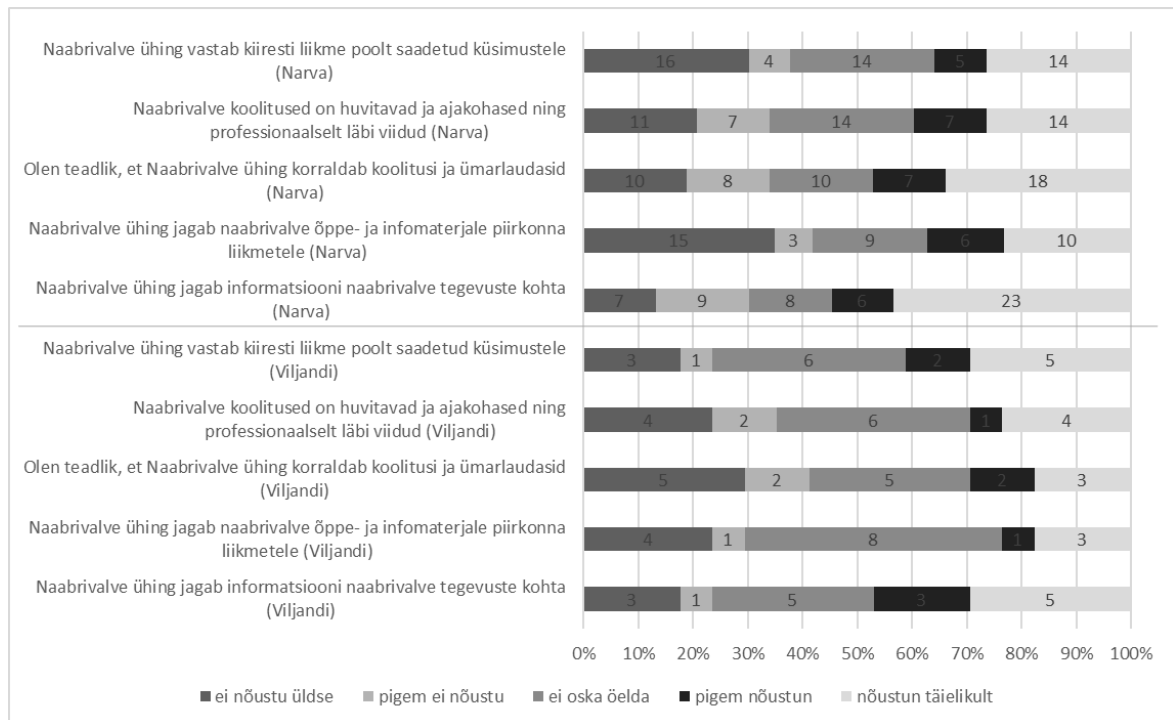
teadlikud. Regionaalselt olid osakaalud sarnased. Märgatav erinevus esineb naiste ja meeste vastuste võrdluses. Täpselt pooled (50%) naissoost vastanud olid väitega nõus, et ühing jagab piirkonna liikmetele õppe- ja infomaterjale, meeste hulgas oli väitega nõus vaid pisut üle veerandi (31%) vastajatest. Meeste puhul tulevad esile ka kõrged osakaalud vastuste puhul, kes väitega üldse nõus ei ole (34%), pigem ei nõustu (7%) ja need kes ei oska vastata (28%).

Järgnevalt uuriti, kas vastajad olid teadlikud, et ühing on korraldanud koolitusi ja ümarlaudasid. Alla poole (43%) vastajatest olid sellest teadlikud. Antud küsimuse puhul ei esinenud vastuste osakaaludes erinevusi ei regionaalses ega soolises võrdluses. Koostöövõimekuse tõstmise ettepanekutes on vajalik antud teema väljatoomine.

Koolitustega seondult uuriti vastanute arvamust, kas naabrivalve koolitused on huvitavad, ajakohased ja professionaalselt läbi viidud. Antud küsimuse vastused olid osakaalult sarnased eelnevaga, kus alla poole (37%) vastajatest on väitega nõus ning suur osa (34%) väitega ei nõustunud, 29% ei osanud vastata. Regionaalsete ja sooliste vastuste võrdluses olid osakaalud sarnased.

Uuriti veel vastanute arvamust, kas Naabrivalve ühing vastab kiiresti liikme poolt saadetud küsimustele. Alla poole (37%) vastajatest olid väitega nõus, kuid 29% ei osanud vastata ja 34% ei olnud väitega nõus. Regionaalsete ja sooliste vastuste võrdluses olid osakaalud sarnased. Koostöövõimekuse tõstmise ettepanekutes on vajalik antud teema väljatoomine.

Vastajate hinnangud on välja toodu allolevas lintdiagrammis, vt joonis 5.

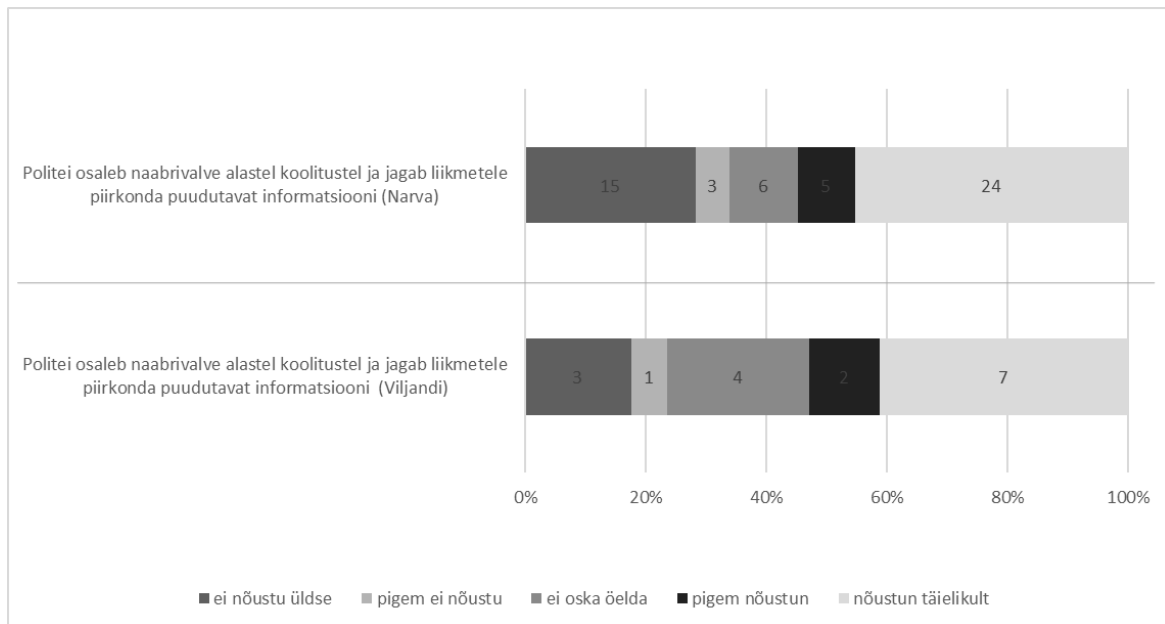
Joonis 5. Vastanute hinnangud ühingu tegevustele. N = 70 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 17. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Politsei

Küsimustikus esitati küsimus, kas politsei osaleb naabrivalve alastel koolitustel ja jagab liikmetele piirkonna turvalisust puudutavat teavet, mille põhjal elanikud saaksid muuta oma käitumist ning arvestada piirkonnas valitseda võivate ohtudega.

Pooled vastanutest (55%) olid väitega nõus, et politsei osaleb ja jagab vajalikku teavet. Kolmandik 32% vastajatest väitega ei nõustunud ning viiendik 13% ei osanud vastata. Viljandi ja Narva puhul olid vastuste osakaalud ligilähedased. Olulisi erinevusi ei esinenud ka meeste ja naiste võrdluses.

Kokkuvõttes võib välja tuua, et politsei, kelle puhul on tegemist olulise võrgustikupartneriga, jagab piisavalt informatsiooni ning osaleb naabrivalve alastel koolitustel ja ümarlaudadel. Vastajate hinnangud on välja toodu allolevas lintdiagrammis, vt joonis 6.

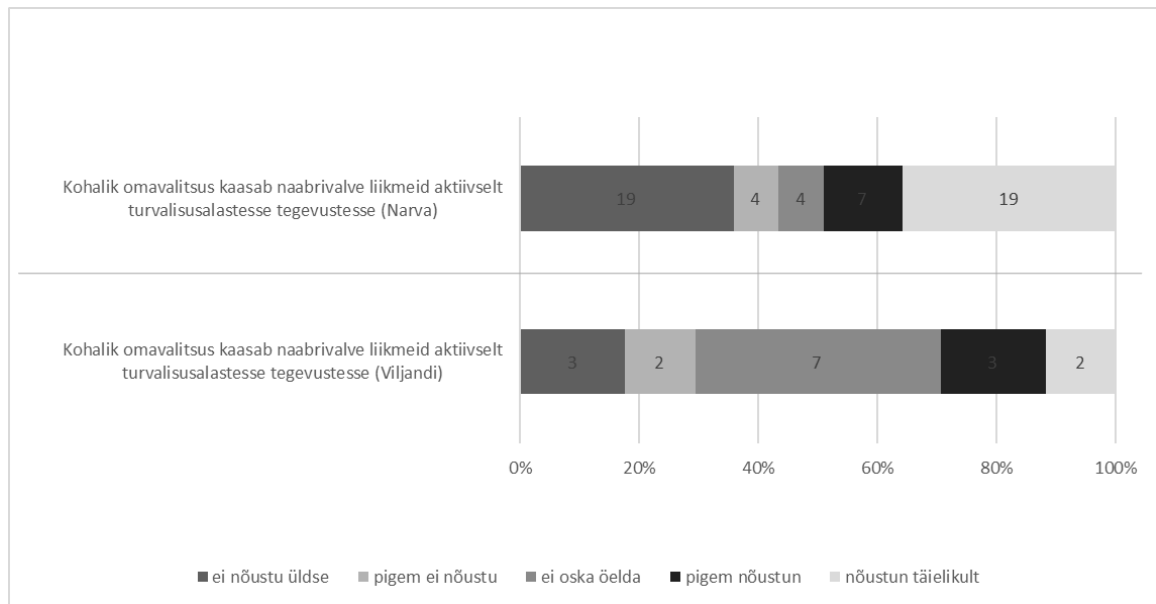

Joonis 6. Politsei osalemine ja informatsiooni jagamine naabrivalve alases koostöös. N = 70 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 17. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Kohalik omavalitsus

Käesoleva magistritöö uuringus sooviti muu hulgas teada saada potentsiaalsete vastajate hinnanguid, kas kohalik omavalitsus kaasab naabrivalve liikmeid aktiivselt turvalisuse alastesse tegevustesse.

Vastanute hinnangud kohaliku omavalitsuse kaasamisele olid väga tagasihoidlikud. Kõikidest vastanutest alla poolte (43%) arvas, et kohalik omavalitsus on naabrivalve liikmeid kaasanud turvalisuse alastesse tegevustesse. Vastuste erinevus esines ka regionaalselt. Viljandi vastanutest ligikaudu pooled (41%) ei osanud üldse sellele küsimusele vastata, samal ajal kui Narvast ligi pooled (49%) ütlesid, et kohalik omavalitsus kaasab naabrivalve liikmeid turvalisuse alastesse tegevustesse. Meeste ja naiste võrdluses olid tulemused sarnases osakaalus. Vastajate hinnangud on välja toodud allolevas lintdiagrammis, vt joonis 7.

Joonis 7. Kohaliku omavalituse poolt naabrivalve liikmete kaasamine. N = 70 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 17. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Viljandi ja Narva vastanute hinnanguid võrreldes (Tabel 7) tuleb esile, et hinnati kõige kõrgemalt sektori liikme tasandit, Narva vastatajate hinnangud erinesid üksteisest vähem. Hinnangutes olulisi statistilisi erinevusi ei esinenud.

Tabel 7. Naabrivalvealase koostöövõimekuse hindamine (Autori koostatud).

Kategooria	Viljandi		Narva		T-testi olulisus*
	Keskmine	St.hälve	Keskmine	St.hälve	
Sektori liige	3,2	1,6	4,1	1,5	0,11
Piirkonna vanem	2,7	1,5	2,9	1,5	0,32
Ühing	2,9	1,6	3,2	1,6	0,38
Politsei	3,2	1,9	3,4	1,7	0,68
Kohalik OV	2,8	1,4	3,1	1,8	0,50

*p<0,05

2.2.2 Koostöövõimekuse tõstmise võimaluste hindamine

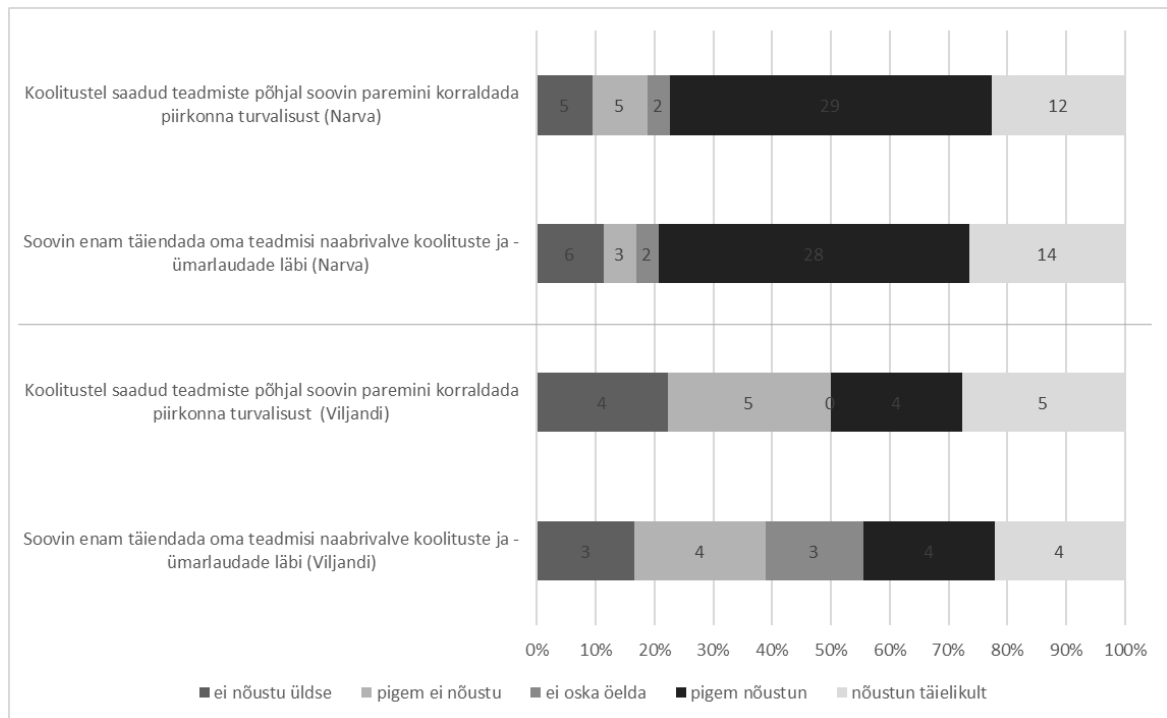
Teises küsimuste plokis uuriti elanikelt koostöövõimekuse tõstmise võimalusi läbi enesetäiendamise, teadlikuma tegutsemise-, sotsiaalsuse- ja teooria kategooriate.

Enesetäiendamise kategooria baseerus siseturvalisuse arengukavale ning eeskätt selle nelja keskse teema hulgas välja toodule:

- Turvalisuse tagamine on terviklik
- Turvalisus algab meist endist
- Kõige mõistlikum on õnnetusi ennetada
- Oluline on jõuda teadmiste põhiselt probleemide põhjusteni ja neid koostöös lahendada.

Käesolevas magistritöös uuriti Viljandi ja Narva naabrivalve liikmetelt, kas nad soovivad täiendada oma teadmisi naabrivalve koolituste ja –ümarlaudade läbi ning kas koolitusel saadud teadmiste põhjal soovitakse paremini korraldada piirkonna turvalisust. Enamus (70%) kõikidest vastanutest soovisid oma teadmisi täiendada ning seejärel neid rakendada. Vastustest tuli välja regionaalne eripära, milles pisut alla poole (44%) Viljandi vastanutest soovisid oma teadmisi tõsta ja rakendada, Narvas soovis seda teha enamus vastanutest (70%). Meeste ja naiste võrdluses võis täheldada mõnevõrra suuremat huvi naiste hulgas, mida toetavad ka rahvusvahelised uuringud, millest oli juttu antud magistritöö esimeses peatükis.

Vastajate hinnangud on välja toodud allolevas lintdiagrammis, vt joonis 8.

Joonis 8. Vastanute huvi teadmiste täiendamise osas. N = 71 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 18. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Järgnevas plokis hinnati vastuseid, mis käsitlesid soovi saada turvalisuse teemadel enam infovahetust politsei, Päästeameti ja kohaliku omavalitsusega. Veel uuriti, kas soovitakse osaleda enam piirkonna turvalisuse parendamise protsessis naabrivalve põhimõttel hoolimärka-reageeri. Uuriti ka vastajate soovi teha naabritele ettepanekuid turvalisuse parendamiseks piirkonnas.

Enamus (79%) vastuse andnutest soovisid enam infovahetust turvalisuse teemadel politsei, Päästeameti ja kohaliku omavalitsusega. Siinkohal tuleb taas esile suur erinevus regionaalsel tasandil. Viljandi vastanute soovis rohkemat infovahetust pisut üle poole (53%) vastanute, kuid Narvas soovisid seda suurem osa vastanute (88%). Mõningane erinevus vastustes esines ka meeste ja naiste võrdluses, kus naised osutusid enam huvi tundvamaks pooleks.

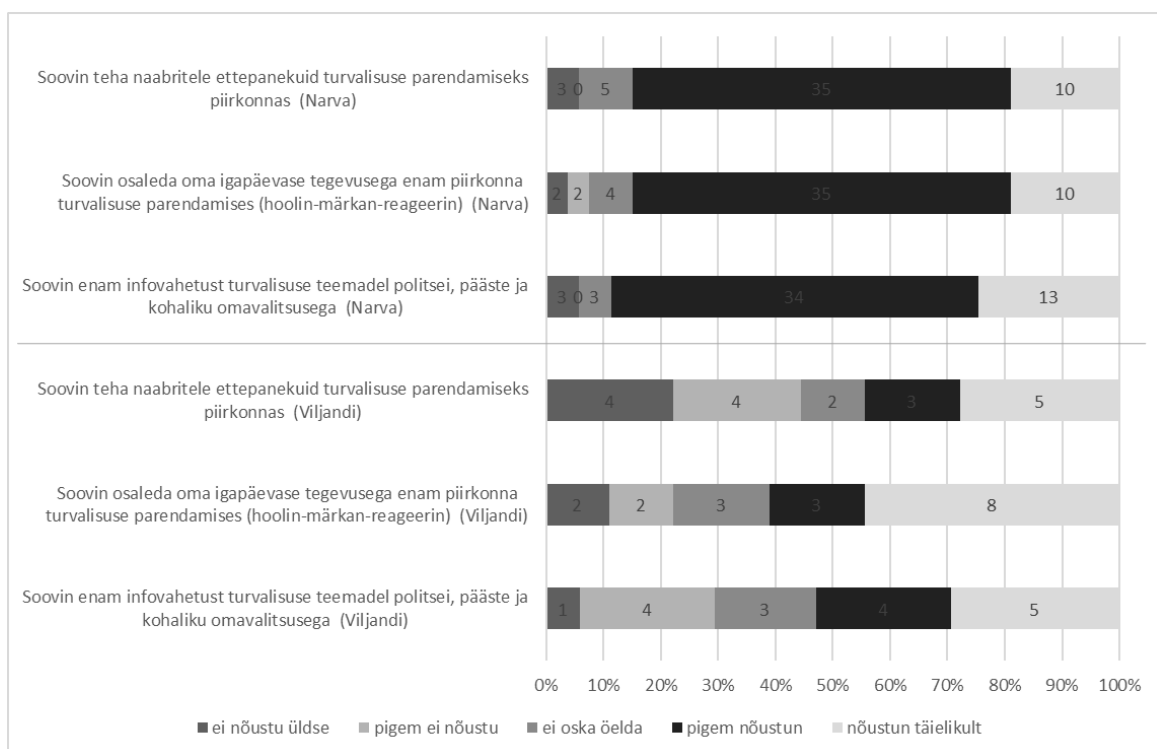
Antud plokis uuriti ka, milline on vastajate soov osaleda oma igapäevase tegevusega piirkonna turvalisuse parendamises. Saadi teada, et enamus (78%) kõikidest vastanute sooviks seda teha. Regionaalses võrdlusest oli märgata Narva suuremat aktiivsust, kuid

vahe ei olnud nii suur kui eelnevas infovahetust käsitletud lõigus. Naiste ja meeste võrdluses olulist erinevust vastustes ei esinenud.

Kolmanda küsimusena uuriti antud plokis vastajate soovi teha naabritele ettepanekuid piirkonna turvalisuse parandamiseks. Antud juhul soovis suur osa (74%) vastanutest seda teha. Regionaalne erinevus oli taas väga suur. Kui Viljandis soovis naabrile ettepanekut teha vaid alla poolte (47%) vastanutest, siis Narva puhul oli see enamus vastanutest (85%). Naiste ja meeste võrdluses võis täheldada meeste mõnevõrra suuremat huvi.

Võttes kokku teadliku tegutsemise ploki, saab välja tuua vastanute soovi vahetada teavet politsei, päästeteenistuse ja kohaliku omavalitsusega, mis kannab endas turvalisuse tõstmise eesmärki. Samuti soovitakse osaleda oma igapäevase tegevusega enam piirkonna turvalisuse parendamises ning teha naabritele ettepanekuid elupiirkonnas turvalisuse tõstmiseks. Märkata võib igas etapis Narva vastanute suuremat aktiivsust.

Vastajate hinnangud on välja toodud allolevas lintdiagrammis, vt joonis 9.

Joonis 9. Teadlikum tegutsemine. N = 70 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 17. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Sotsiaalsuse kategooria vastuseid hinnates saadi teada, et valdav enamus (87%) vastanutest nõustus väitega, et naabrivalve aitab ühendada naabreid ning annab seeläbi võimaluse üheskoos panustada piirkonna turvalisuse kasvu. Vastused erinesid regionaalsel tasandil:

Viljandis nõustus väitega 78% vastanutest ning 6% olid pigem nõus, Narva puhul oli osakaal vastupidine. 23% vastanutest olid täiesti nõus ja 66% pigem nõus. Naiste ja meeste võrdlused jäid mõningase naiste poolse kõrgema aktiivsusega sarnasesse vahemikku.

Vastanute arvates oli naabrivalves tegutsemine pigem kasulik, sest see aitas leida uusi kontakte. Regionaalne erinevus tuli välja pigem detailides. Viljandi puhul oli väitega nõus 50% vastajatest, Narvas oli 59% vastajatest väitega pigem nõus ning 17% täiesti nõus. Sarnane detailides sisalduv erinevus tuli välja ka naiste ja meeste võrdluses. 51% naistest oli väitega pigem nõus ja 21% täiesti nõus, meeste puhul olid osakaalud vastavalt 36% pigem nõus ja 28% täiesti nõus.

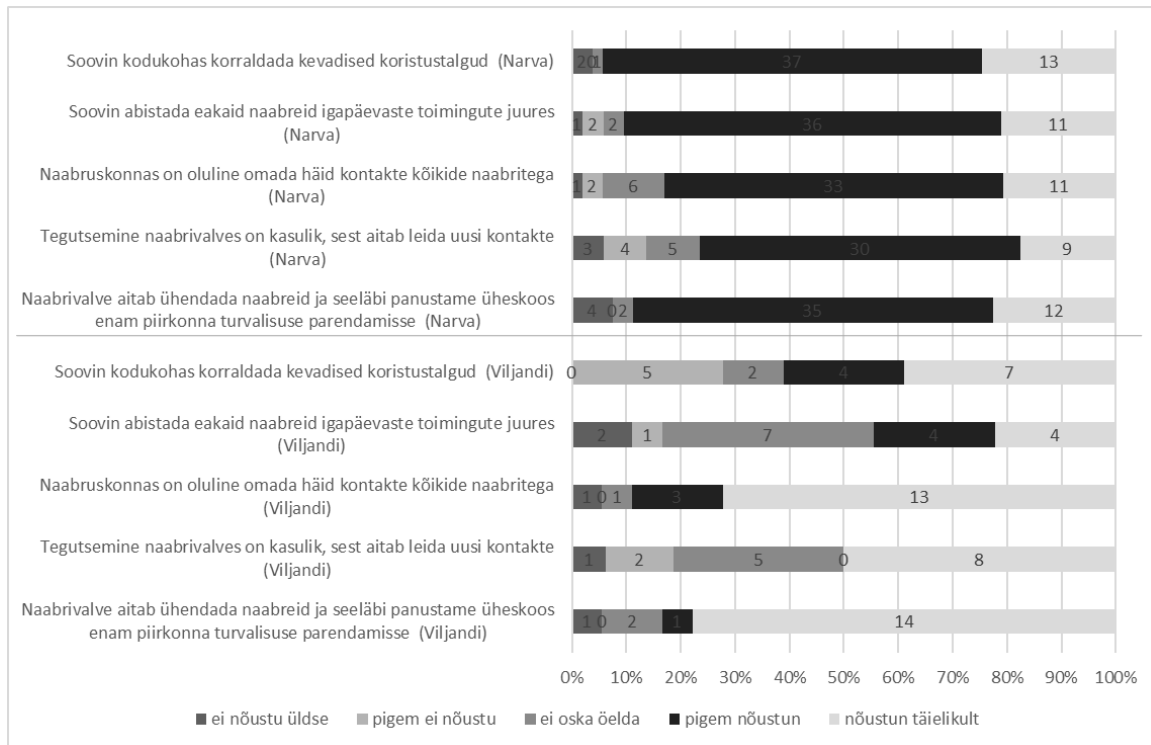
Küsimusele, kas naabruskonnas on oluline omada häid kontakte kõikide naabritega, vastas $\frac{3}{4}$, et on väitega nõus. Erinevus regionaalselt väljendub vastavalt 72% Viljandi vastanutest, kes olid väitega täiesti nõus ja 10% pigem nõus. Narva puhul oli osakaal vastupidine: 62% väitega pigem nõus ja 21% täiesti nõus.

Eakate naabrite abistamise soov igapäevaste toimingute juures oli vastanute hulgas kokkuvõttes kõrge ehk 79% oli selle väitega nõus. Suur erinevus tuli välja Viljandi ja Narva võrdluses. Viljandis oli alla poolte (44%) vastajatest valmis eakat abistama ning 39% ei osanud vastata. Narva puhul oli olukord väga positiivne, sest valdavalt kõik vastajatest olid valmis eakaid nende igapäevastes tegevustes abistama.

Elukohas kevadiste koristustalgute korraldamise väitega olid vastanud üldises arvestuses valdavalt nõus (86%). Siiski tuleb esile suur erinevus Viljandi ja Narva võrdluses, kus autorile mõnevõrra üllatuslikult oli huvi talgute korraldamise vastu väga kõrge Narva vastanute hulgas, kus praktiliselt kõik (94%) vastajad olid talgute korraldamisega nõus. Viljandis oli kevadiste talgute korraldamiseks valmis üle poolte (61%) vastanutest ja samas väga selgelt oli oma eitava vastuse andnud üle veerandi vastajatest (28%). Naiste ja meeste arvestuses olid osakaalud sarnased ja erinevused esinesid vaid „nõustun täielikult“ ja „pigem nõustun“ detailides.

Eeltoodut kokku võttes võib välja tuua, et sotsiaalsuse ploki vastused olid saanud kõrged hinnangud ning inimesed olid valmis panustama ühistesse tegevustesse, valmis vastu võtma uusi kontakte, mis aitavad parandada piirkonna turvalisust ning olema valmis headeks suheteks oma naabritega. Samuti ollakse valmis abistama oma eakaid naabreid

ning kaasa lööma kevadistel koristustalgutel. Kõrgemat aktiivust ja valmisolekut võib märgata Narva vastanute seas, Viljandi puhul oli sotsiaalse suhtluse- ja koostöötahe, aga ka empaatiavõime märgatavalt madalam. Vastajate hinnangud on välja toodud allolevas lintdiagrammis, vt joonis 10.

Joonis 10. Sotsiaalsus. N = 70 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 17. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Viljandi ja Narva vastanute hinnanguid võrreldes (Tabel 8) tuleb esile, et Narva vastajate hulgas hinnati kõrgemalt informatsiooni vahetamise vajadust, mis võib tuleneda asjaolust, et Narva elanike hulgas on arvuti kasutamise hulk madalam ja seetõttu ka neile informatsiooni edastamise võimalus väiksem. Viljandi vastajate hulgas hinnati kõrgemalt sotsiaalsust. Antud korral erinesid üksteisest vähem Viljandi vastajate hinnangud. Hinnangutes olulisi statistilisi erinevusi ei esinenud.

Tabel 8. Koostöövõimekuse tõstmise võimaluste hindamine (Autori koostatud).

Kategooria	Viljandi		Narva		T-testi olulisus*
	Keskmine	St.hälve	Keskmine	St.hälve	
Sotsiaalsus	3,8	1,3	3,9	0,9	0,27
Informatsiooni vahetamine	3,3	1,5	4,0	0,9	0,07
Enesetäiendamine	3,1	1,5	3,7	1,2	0,07

*p<0,05

2.2.3 Koostöövõimekuse tõstmise hindamine lähtuvalt elukeskkonna turvalisusest

Aktiivsuse mõõtmiseks väga ühesed mõõdikud puuduvad ning sellest tulenevalt ka antud magistritöö uuringus on küsimustikele vastanutelt pigem uuritud nende tunnetust kaasliikmete aktiivsuse kohta. Aktiivsusmõõdikute väljatöötamine võiks seisneda kas antud magistritöö jätkutegevustena või uue magistritöö teemana.

Autori eesmärk oli oma küsimustikuga välja selgitada liikmete hinnangud kaasliikmete aktiivsuse osas, uuriti, kas naabruskonnas tunnevad liikmed end turvaliselt ning kas piirkonnas tajutakse ühist ohtu.

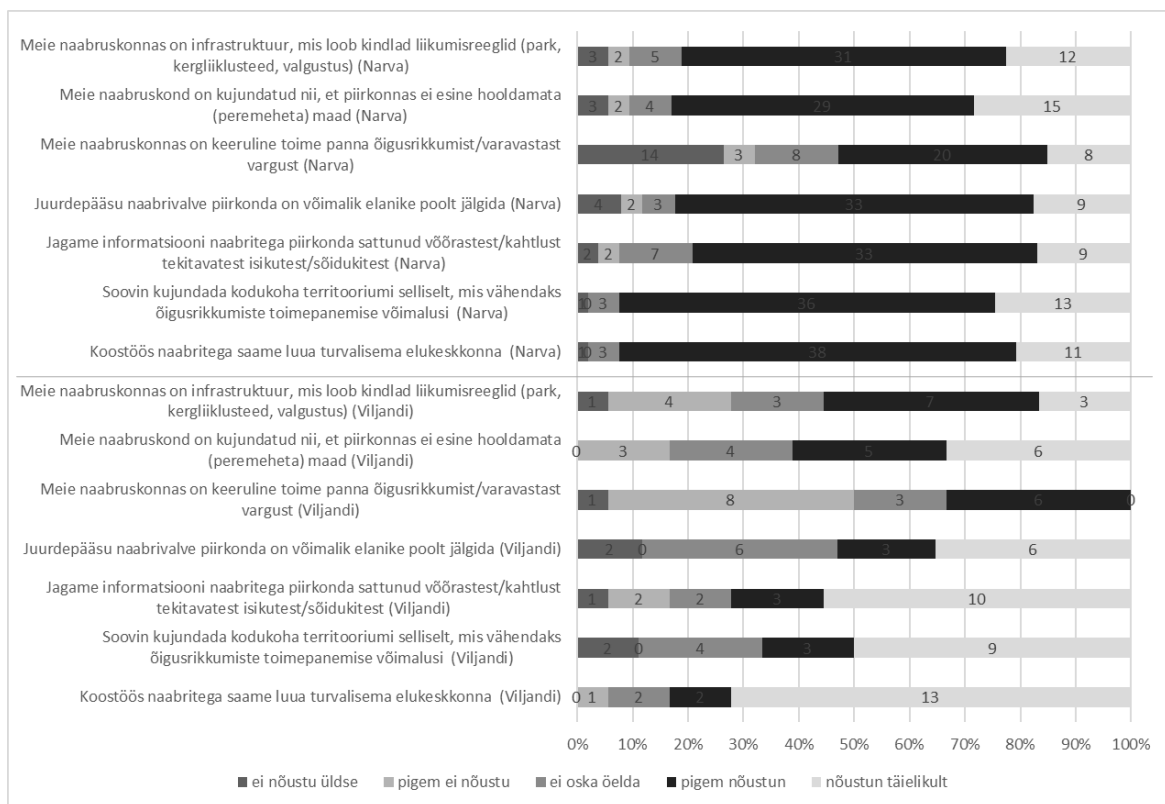
Vastanute hinnangud kaasliikmete aktiivsuse kohta jäid liigagi tagasihoidlikuks. Ligi pooled (48%) vastajatest pidasid liikmete tegevust pigem passiivseks ning neljandik (24%) ei osanud vastata. Hinnangute osakaalud regionaalses võrdluses osutusid sarnasteks, erinedes sel määral, et Viljandi vastanud pigem nõustusid (33%), et kaasliikmed on passiivsed, aga Narva puhul väitis 52% vastanutest seda kindlalt. Soolises võrdluses pidas kaasliikmeid passiivseks üle poolte (57%) meesvastajatest, naissoost vastajate puhul jäi see arv pisut alla poole (42%).

Uuriti veel, milline oli inimeste huvi panustada naabruskonna turvalisusesse. Ka nende vastuste juures võis märgata vastanute väga madalat huvi. Pooled (48%) vastanutest näitasid oma vastustes huvi puudumist ning lisaks ei osanud neljandik (23%) küsimusele vastata. Suure tõenäosusega ei ole veel omaks võetud siseturvalisuse arengukava keskset teemat, mis toob välja, et turvalisus algab meist endist. Endiselt oodatakse, et turvalisuse

loob ja selle eest vastutab riik ning enda panustamise vajadust ei nähta. Antud küsimust oleks vaja uurida eraldiseisva teemana. Regionaalselt tuleb esile märgatav erinevus. Viljandi vastanutest vastab kolmandik (35%), et inimestel puudub huvi panustada naabruskonna turvalisusesse ning lisaks ei oska (41%) küsimusele vastata. Narva puhul tuleb esile olukord, kus üle poole (53%) vastajatest arvas kindlalt, et inimestel puudub huvi panustamiseks naabruskonna turvalisusesse ning 16% ei osanud vastata. Soolises võrdluses olid naiste ja meeste vastuste osakaalud sarnased.

Vastanutest üle poole (52%) arvas, et naabruskonnas ei ole turvaline ning ühine oht on olemas. Regionaalses võrdluses üle poole (57%) Viljandi vastanutest arvas, et nende elukoht asub turvalises piirkonnas ning ühiseid ohtusid ei valitse, kolmandik (31%) ei osanud vastata. Seevastu üle poole (66%) Narva vastanutest ei tunne end naabruskonnas turvaliselt ja tajub keskkonnas valitsevat ühist ohtu. Antud magistritöö raames ei uuritud, millist ühist ohtu naabruskonnas tajutakse. Soolises võrdluses olid vastuste osakaalud sarnased.

Vastajate hinnangud on välja toodud allolevas lintdiagrammis, vt joonis 11.

Joonis 11. Liikmete aktiivsuse hinnang naabrivalve piirkonnas. N = 71 (N_{Narva} = 53, N_{Viljandi} = 18. Rikutud vastuseid uurigus ei arvestatud). (Autori koostatud).

Viljandi ja Narva vastanute hinnanguid võrreldes (Tabel 9) tuleb esile, et kõige kõrgemalt hinnati koostööd turvalise elukeskkonna kujundamisel, erinevus tuleb esile naabrite vahelises koostöös, mida Narva vastatajad hindasid madalamalt. Statistiliselt oluline erinevus tuli esile väärtuse ($t=0,05$, $p<0,05$) kategooria küsimustele antud keskväärtuse osas.

Tabel 9. Koostöövõimekuse tõstmise hindamine lähtuvalt elukeskkonna turvalisusest (Autori koostatud).

Kategooria	Viljandi		Narva		T-testi olulisus*
	Keskmine	St.hälve	Keskmine	St.hälve	
Koostöö naabritega	3,3	1,2	2,5	1,2	0,05*
Koostöö turvalise elukeskkonna kujundamisel	3,7	1,2	4,0	0,9	0,40
Koostöö elukeskkonnas valitsevatele ohtudele reageerimises	3,4	1,3	3,5	1,2	0,48

* $p<0,05$

2.3 Demograafilised andmed

Alljärgnevalt tuuakse demograafiliste andmete hulgast välja olulisemad näitajad (vanus, haridus, perekonnaseis, laste arv peres, sissetulek ning elukohas elatud aeg), mille tulemusi võrreldakse teoorias toodud profiiliga.

Vastajatest 30 olid mehed, 40 naised ning 4 jätsid vanuse märkimata. Suurem osa vastajatest olid vanuses 40-60 eluaastat. Nimetatud vanuseklassi toetab ka eelpoolt toodud teooria, kus on välja toodud naabrivalve piirkondadega liituvate inimeste profiil (käesolev töö, lk 18, 31). Antud profiili kokkulangevust rahvusvahelistes uuringutes väljatooduga

esineb ka käesolevas magistritöös saadud tulemustel Eesti näitel. Vanuseline jaotus on välja toodud allolevas tabelis nr 10.

Tabel 10. Vastanute vanuseline jaotus (Autori koostatud)

Vanus	Vastajate arv
18-28	5
29-39	16
40-60	32
61 või vanem	18
Vastus märkimata	3

Kõrgharidusega vastajaid oli kokku 24 ehk 34% valimist. Kutseharidusega 21, keskharidusega 21, põhiharidusega 5. Hariduse jättis märkimata 3 vastajat. Vastajate hariduslik taust toetab teorias välja toodut (käesolev töö, lk 31), milles ilmnes, et naabrivalvega liituvad pigem kõrgemalt haritud inimesed. Hariduslik jaotus on välja toodud allolevas tabelis nr 11.

Tabel 11. Vastanute hariduslik jaotus (Autori koostaud).

Haridus	Vastajate arv
Põhiharidus	5
Keskharidus	21
Kutseharidus	21
Kõrgharidus	24
Vastus märkimata	3

Vastanutest 45 on abielus või vabaabielus, 16 on vallalised ning 10 on lesed, 3 jättis vastuse märkimata. Kokkuvõttes võib välja tuua, et enamuse liikmete puhul on tegemist abieluinimestega. Teoorias juhiti tähelepanu, et naabrivalvega liitunud liikmete puhul on valdavalt tegemist abieluinimestega (käesolev töö, lk 31), mida kinnitab ka antud uuring Eesti tulemuste baasil.

Vastanute jaotus perekonnaseisu järgi on välja toodud allolevas tabelis nr 12.

Tabel 12. Vastanute jaotus perekonnaseisu järgi (Autori koostatud).

Perekonnaseis	Vastajate arv
Abielus (sh vabaabielus)	45
Vallaline	16
Lesk	10
Vastus märkimata	3

18 juhul vastati et peres ei ole lapsi. 28 juhul oli perekonnas 1 laps, kahe lapsega perekondi oli 16 ning kolme- ja enama lapsega perekondi oli 7. 5 vastanut jätsid selle vastuse märkimata. Kokkuvõttes on naabrivalve liikmete puhul tegemist lastega perekondadega. Teooria osas (käesolev töö, lk 31) tuuakse välja, et naabrivalvega liitunud liikmete puhul on tegemist inimestega, kelle peres on lapsed. Antud olukorda kinnitavad ka käesoleva magistr töö uuringust saadud tulemused.

Küsimustikule vastanute jaotus laste arvu järgi perekonnas on välja toodud allolevas tabelis nr 13.

Tabel 13. Vastanute jaotus laste arvu järgi perekonnas (Autori koostatud).

Laste arv peres	Vastajate arv
Peres ei ole lapsi	18
1 laps	28
2 last	16
3 või rohkem lapsi	7
Vastus märkimata	5

36 vastajat märkisid perekonna aastaseks sissetulekuks alla 5000 €, 20 vastajat, et perekonna aastane sissetulek jääb vahemikku 5000-10000 € ning 15 vastajat märkisid perekonna aastaseks sissetulekus üle 10000 €. 3 jätsid vastuse märkimata. Kokkuvõttes on

ligi poolte (47%) naabrivalve liikmete perekonna aastane sissetulek üle 5000 euro kuus. Teooria osas (käolev töö, lk 31) toodi välja, et naabrivalve piirkonnaga liitunud inimesed teenivad piirkonna keskmisest kõrgemat sissetulekut.

Vastajate jaotus sissetuleku järgi on välja toodud allolevas tabelis nr 14.

Tabel 14. Vastanute jaotus sissetuleku järgi (Autori koostatud).

Perekonna sissetulek aastas	Vastajate arv
Alla 5000 €/a	36
5000-10000 €/a	20
Üle 10000 €/a	15
Vastus märkimata	3

Elukohas elatud aeg

Vastajatest 53 olid Narva elanikud ning 21 Viljandi elanikud. Viljandi elanikest tagastas ankeedi paberandjal 14, millest 3 tagastati täitmata kujul. 7 vastajat täitsid ankeedi elektrooniliselt. Enamus vastanutest (75%) on piirkonna kauaaegsed elanikud ning elanud oma elukohas enam kui 8 aastat. Sarnasus tuleb välja ka teorias toodud (käesolev töö, lk 31) profiiliga, kus juhitakse tähelepanu, et naabrivalvega liitunud inimesed on kauaaegsed piirkonna elanikud ja koduomanikud. Elukohas elatud aeg on välja toodud allolevas tabelis nr 15.

Tabel 15. Vastanute jaotus piirkonnas elatud aja järgi (Autori koostatud).

Antud elukohas elatud aeg	Vastajate arv
< 3 kuud	0
< 1 aasta	0
1-7 aastat	17
8-10 aastat	13
> 11 aastat	40
Vastus märkimata	3

2.4 Uuringu tulemuste analüüs

Alljärgnevalt analüüsitakse saadud uuringu tulemuste põhjal liikmete koostöövõimekust, huvi teadmiste täiendamise vastu, abivalmidust, infovahetust, kaasamist, teadlikkust Naabrivalve ühingust ning tahtmist kujundada turvalist elukeskkonda.

Naabrivalve liikmete koostöövõimekuse uuringu tulemuste põhjal võib välja tuua, et liikmete initsiatiiv turvalisuse parendamiseks naabrivalve piirkonnas on kõrge. Samuti on kõrge inimeste valmisolek teavitada õigusrikkumiste ennetamiseks tähtsust omavatest tähelepanekutest, näiteks piirkonnas toime pandavast või toime pandud õigusrikkumisest eelkõige politseid, vähmal määral naabrivalve liikmeid ja piirkonna vanemat. Erinevus vastuste seas tuleb esile liikmete ja piirkonnavanema informeerimises. Narva liikmetest enamus informeerib sellest ka liikmeid ja piirkonnavanemat, seevastu Viljandi liikmete puhul on see pigem tagasihoidlik. Samuti tuleb antud kategoorias esile Narva liikmete kõrgem aktiivsus võrreldes Viljandi liikmetega. Tulenevalt käesoleva töö peatükis 1.1 käsitletust (käesolev töö, lk 11-14, 24), tuuakse esile naabruskonnas toimuva kõrge sotsiaalse elukorralduse tähtsust ning informatsiooni jagamise vajalikkust politseiga. Tähelepanekutest informeerimine on kuriteo ennetuse puhul olulise tähtsusega tegevus. Eeltoodust saab järeldada, et informatsiooni jagamine naabruskonna liikmete ja politsei vahel töötab, aga arendamist vajab liikmete omavaheline ja piirkonna vanema vahel toimuv infovahetus. Seejuures leiavad vastanud, et naabrivalve aitab ühendada naabreid ning seeläbi panustatakse üheskoos piirkonna turvalisuse parendamisse ning et naabrivalves tegutsemine on kasulik ja aitab leida uusi kontakte. Sotsiaalsust käsitlevate küsimuste vastuste seas võib taas märgata Narva liikmete oluliselt kõrgemat aktiivsust, kuid erinevus tuleb siinpuhul esile selles, et Narva liikmetel on valdav enamus vastustest kategoorias „pigem nõus“, Viljandi puhul on küll tulemused madalamad, aga seevastu selgemad ehk vastused jäävad pigem mõlemale poole äärmustesse, kus vastuste seas on suurema osakaalu saanud „nõustun täielikult“ variant. Mõnetine vastuolu tekib uuringu tulemustest ilmnev hinnang liikmete aktiivsusele teiste liikmete poolt hinnatuna. Olenemata sellest, et inimesed on naabrivalve tegevust alustades väga initsiatiivikad, ei aktiveeri see piirkonna liikmete aktiivsust hilisemas perioodis, sestap hinnataksegi seda tegevust väga madalalt. Samuti hinnatakse väga madalaks teiste inimeste panust turvalisuse parendamisse. Sellest

tulenevalt on siinpuhul Naabrivalve ühingu poolt vaja tähelepanu pöörata ning leida vajalikud meetmed tööks vanemate naabrivalve piirkondadega nende koostöövõimekuse aktiivsuse hoidmiseks, mille võimalusi käsitletakse käeoleva töö peatükis 1.1 (käesolev töö, lk 10-22). Uuringu tulemustest tuleb veel välja, et inimesed ei tunne, et nende kodupiirkond oleks üleliia turvaline. Siinkohal hindasid Viljandi elanikud piirkonna turvalisust kõrgemate tulemustega kui Narva elanikud. Liikmete aktiivsuse vastuste puhul saab kokkuvõtvalt välja tuua Narva vastajate märgatavalt kõrgemat aktiivust ja suuremat huvi panustada oma elukeskkonna turvalisusesse. Esile saab tuua, et mõlema piirkonna vastajad toovad välja, et nende naabruskonnas on kerge toime panna õigusrikkumist, seevastu Narva liikmed on antud küsimuses altimad omavahel koostööd tegema. Viljandi puhul on ka antud vastused saanud võrdlemisi kõrged tulemused, mis tähendab, et olenemata eespool olnud vastusevariantidest, kus peegelduvad kõrged tulemused koostöö mittetegemises, siis antud juhul tuleb siiski välja, et inimesed on ohu korral valmis omavahel koostööd tegema ja informatsiooni vahetama, mida toetavad antud magistritöös käsitletud teooriad läbivalt (käesolev töö, lk 18). Ohukohana võib esile tuua, et turvalises keskkonnas muutuvad inimesed turvalisuse küsimustes passiivseks ning ei ole valmis sellistel puhkudel aktiivseks koostööks ja ennetuseks.

Antud ploki kokkuvõtteks võib välja tuua, et elanike aktiivsus naabruskonna turvalisusesse panustamiseks on siiski madal ja selle tõstmiseks puudub ka piisav huvi. Riiklikud arengukavad ega kohaliku omavalitsuse koostatud või koostamisel olevad strateegiad ei kõneta elanikku. Veelgi enam, mida rohkem rääkida strateegiatest ja arengukavadest, seda vähem suudab naabrivalve kaasata liikmeid. Elanikud vajavad lihtsat suhtlust. Neid ei huvita teooriad. Elanikud ei tunnetata ka siseturvalisuse arengukavast tulenevat olulist muudatust, mille järgi algab turvalisus meist endist ning seetõttu loodetakse tõenäoliselt suuresti riigi panusele. Samal ajal tunnevad Viljandi elanikud end turvaliselt ja seetõttu ei pruugi turvalisuse teema olla nende jaoks aktuaalne, samal ajal Narva elanikud ei tunne end nõnda turvaliselt, ent puudub ka aktiivsus olukorra muutmiseks. Positiivsena saab välja tuua, et ohu tekkides inimesed aktiveeruvad, informeerivad tähelepanekutest aktiivselt politseid ning vähemal määral liikmeid ja piirkonnavanemat. Viimane vajab ühingu tuge ja järeleaitamist.

Liikme osalemine koolitustel ja ümarlaudadel

Uuringust tuleb välja, et inimesed soovivad täiendada turvaalaseid teadmisi. Narva elanikel on soov osaleda koolitustel ja ümarlaudadel, milleks Viljandi elanikud pigem soovi ei avalda. Seejuures koolituse baasilt saadud teadmisi soovitakse rakendada turvalisuse paremaks korraldamiseks elukohas, enam küll Narva piirkonnas. Selgub aga, et piirkonna vanemad koostöös Naabrivalvega koolitusi ei organiseeri ning liikmetele ei ole teada, kas piirkonna vanemad ka ise koolitustel osalevad või mitte. Seevastu käeoleva töö teooria osas tuuakse välja (käeolev töö, lk 15) ühist õppimist ning selle toetamist ja võimaldamist ning seejuures omavahelise infovahetuse vajalikkust.

Sellest võib järeldada, et sektori liikmed ei ole piirkonna vanema sellealase tegevusega kursis, mis omakorda näitab madalat teavitustööd piirkonna vanema poolt. Uuringu tulemused kinnitavad praktikas kogetut, kus Narva naabrivalve liikmeid on eelnimetatud kohtumistel oluliselt suuremal hulgal kohal kui seda on Viljandis. Tegemist on koostöövõimekuse tõstmist vajava tegevusega.

Järgnevalt võrreldakse koostöövõimekust mõõtvat tulemust läbi inimeste abivalmiduse ja heade kontaktide naabritega nagu on soovitatud käesoleva töö peatükis 1.1 (käesolev töö, lk 17), kus tuuakse välja, et kuriteohirm on madalam nendes naabruskondades, kus on toetavad naabrid, kes pakuvad vajadusel üksteisele abi. Häid kontakte naabritega hinnati kõrgelt nii Viljandis kui Narvas. Seejuures madalam on inimeste valmisolek informeerida piirkonna vanemat nagu ka varasemalt juba välja toodud. Antud juhul eristatakse seda, kas märgatakse, kus naabrivalve piirkonda tähistav plakat hakkab kuluma või on mingil põhjusel katki läinud. Veel vähem arvati seda tegevat piirkonna vanemat, kes tegelikult peaks olema esimene märkama ja seejärel piirkonna tähistamiseks uue plakati organiseerima. Siinjuures on madal ka liikmete valmisolek, et üksteist plakatite vahetamisel abistada. Mõnevõrra kõrgemaks osutus soov abistada piirkonnas elavaid eakaid, mis on ka koostöö tähenduses olulisel kohal ja toetab sotsiaalsust naabruskonna elanike vahel.

Kokkuvõttes võib välja tuua, et inimeste valmisolek ühiste tegevuste järele nagu näiteks piirkonda tähistavate plakatite vahetamiseks on madal, ei pöörata ka suurt tähelepanu sellele, kas need on katki või päikesest pleekinud, mõnevõrra suurem on valmisolek

abistada piirkonnas elavaid eakaid ning kõrgelt hinnati heade kontaktide hoidmist naabruskonnas elavate naabritega. Madal tulemus ühistele tegevustele võib tuleneda ka sellest, et uuritavad piirkonnad asusid linnaruumis, mis tähendab, et linnatingimustes on inimesed enam harjunud tarbima teenuseid, kus tellitakse ettevõtte, kes töö ära teeb. Samuti on tulemuste puhul märgata suuremat valmisolekut koostööle Narva vastuste hulgas.

Piirkonna vanem

Koostöövõimekust piirkonna vanema ja liikmete vahel, mis puudutab informatsiooni vahetamist, võib hinnata pigem tagasihoidlikuks, mis tähendab, et see mingil määral eksisteerib, aga tegemist ei ole süsteemse ega järjepideva tegevusega. Teooriast tulenevalt on aktiivne infovahetus ja koostöö olulisel kohal, mida käsitletakse käesoleva töö peatükis 1.1 (käesolev töö, lk 18-21), kus tuuakse esile piirkonnas toimuvaga kursishoidmise ja informatsiooni vahetamise vajadust kuritegevust puudutavate probleemide arutamiseks ja vastastiku nõuannete jagamise vaatest lähtuvalt liikmete, politsei ja kohaliku omavalitsuse vahel. Paraku piirkonna vanemad ei teavita liikmeid naabrivalve alastest tegevustest ja liikmed arvavad, et õigusrikkumistest ei pruugi piirkonna vanem teavitada ka politseid või kohalikku omavalitsust. Antud plokki võrdlusesse oli teadlikult teistkordselt lisatud liikmete koostöövalmidus aja jooksul kannatada saanud plakatite vahetamise vajadusest märku anda, sest tegemist on preventiivse infoallikaga, mis väljendab selle piirkonna elanike soovi omada turvalist elukeskkonda. Kannatada saanud naabrivalve piirkonda tähistav plakat aga sellist sõnumit võõrastele kindlasti ei edasta. Samas ootavad liikmed enam infovahetust turvalisuse teemadel ning soovivad osaleda oma igapäevaste tegevustega piirkonna turvalisuse tõstmise juures läbi põhimõtte hooli-märka-reageeri. Mõneti võib siin kohata ka vastustes ilmnevat vastuolu võrreldes abivalmiduse plokiga, kus liikmed väga üheselt ühisteks tegevusteks soovi ei avalda. Samas eeltoodud lähenemise, mis väljendub põhimõttes hooli-märka-reageeri, puhul on tegemist mõnevõrra personaalsema või siis ka eestlase iseloomule omasema individualistlikuma tegevusega, mida inimesed saavad teha ka iseseisvalt piirkonna turvalisuse hüvanguks. Antud punkti juures tuleb veel välja, et piirkonna vanemad ei värskenda oma kohustustest tulenevalt vähemalt kord aastas liikmete nimekirju, sealhulgas ei uuendata kontaktandmeid ega koostata ka piirkonna aastaaruandeid. Aastaaruanne on olemuselt väga lihtsa ülesehitusega, kuid väärtuslik dokument, mis annab ülevaate aasta jooksul toimunud sündmustest, toob kaasa vajaduse kohtuda piirkonna liikmetega, et värskendada nimekirju ning kontaktandmeid ning loob seeläbi väärtuse koostöövõimekuse kasvaks.

Antud küsimuste juures tuleb selgelt välja nii Narva kui Viljandi sektori vanemate passiivsus ja sellega seonduv liikmete rahulolematuse. Nii nagu varasemalt, eristub ka antud juhul Narva liikmete kõrgem aktiivsus.

Kohalik omavalitsus ja politsei

Uuringu tulemustest selgub, et kohaliku omavalitsuse hinnangu puhul on vastuste tulemused väga madalad. Seevastu käesoleva töö alapeatükis 1.1 (käesolev töö lk 19-20) tuuakse välja kohalike omavalituste rolli olulisust elanike kaasamiseks kuritegevuse ennetamise ja ohutuse tõstmise perspektiivist lähtuvalt. Paljud vastanutest ei osanud anda vastust, kas kohalik omavalitsus kaasab naabrivalve liikmeid turvalisusalastesse tegevustesse. Kohaliku omavalituse poolt naabrivalve liikmete kaasatuse puhul tuleb esile Narva liikmete kõrgem aktiivsus. Viljandi puhul saab esile tuua pigem liikmete üldise teadmatus. Narva puhul saab seevastu välja tuua enama selguse, sest vastused jagunevad pigem hindamiskaala mõlema poole äärmusesse. Kokkuvõttes võib öelda, et suure tõenäosusega kohaliku omavalitsuse poolt liikmete kaasamist siiski ei toimu. Võrdluses kerkis seevastu esile, et politsei osaleb aktiivselt naabrivalve alastel koolitusel ja jagab liikmetele piirkonda puuduvat informatsiooni, mida toetab ka antud töö alapeatükis 1.1 (käesolev töö, lk 17-18) käsitletud teooria, kus tuuakse esile politsei poolt informatsiooni jagamise vajadust ja tähtsust elanikele.

Võttes kokku kohaliku omavalitsuse ja politsei plokki võib välja tuua järgmist: elanikud ei tunne end kohaliku omavalituse poolt turvalisuse alastesse tegevustesse piisavalt kaasatuna. Selgelt tuleb välja ka regionaalne erinevus, mis töö autorile on mõnevõrra üllatuslikult Narva kasuks. Siinpuhul tuleks täiendava uuringuga võrrelda antud regioonide õigusrikkumiste näitajaid ning selle baasilt täiendavaid võrdluseid välja tuua, mis aitaksid selgitada, miks Narva vastanud tunnevad end enam kaasatuna kui Viljandi liikmed. Või siis, miks Narva kaasab enam kui Viljandi, kas on Viljandis õigusrikkumise tase nii madal, et turvalisuse teemad ei ole osutunud aktuaalseteks, et vajaks kogukonna kaasamist. Politsei puhul olid hinnangud võrdsed ning tõid välja pigem rahuloleva tulemuse. Antud plokist saadakse ka sisendid, mille põhjal tehakse ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks ja edasiseks uurimiseks.

Ühing

Uuriti ka liikmete teadlikkust Naabrivalve ühingust. Tulenevalt olukorrast, kus Viljandi ja Narva puhul on tegemist juba vanade piirkondadega, siis sooviti teada saada, kui palju naabrivalve piirkondade liikmed ühingu tegemistest ja pakutavatest lisavõimalustest teavad. Antud ploki võrdluses olnud teemade hulgas kerkis teistest enam esile ja hinnati kõrgemalt ühingu informatsiooni jagamist naabrivalve alaste tegevuste kohta. Ühtlaselt madalaks jäi aga teadlikkus ühingu poolt pakutavate koolituste ja ümarlaudade ning jagatava info ja õppematerjalide osas. Vastata ei osatud koolituste kvaliteedi ja -huvitavuse kohta ega sellele, kui kiiresti liige saab vastuse ühingu saadetud päringule. Selgus, et üldine teadlikkus on küllaltki madal, mis taaskord viitab puudusele piirkonna vanemate ja liikmete informatsioonivahetuses, mis väljendab seeläbi madalat sotsiaalsust nii Narva kui Viljandi naabrivalve piirkondades ning liikmete üldiselt tagasihoidlikku huvi nimetatud linnades. Mõningast vastuolu tekitab asjaolu, kus vastustes tuuakse välja, et liikmed hindavad teadlikkust ühingu tegemisest ja pakutavatest lisavõimalustest pigem madalaks, kuid samal ajal ühingu tegemisi puudutava informatsiooniga ollakse pigem kursis. Sellest võib järeldada, et ühingu poolt edastatakse küll infot, aga enam oleks vaja seda jagada pakutavate lisavõimaluste kohta. Antud ploki uuringu tulemusi analüüses võib märgata Narva ja Viljandi vastanute võrdlemisi sarnaseid hinnanguid ühingu puudutavate küsimuste kohta. Küsimuste valikut antud kategooriasse toetas käesolevas töös kasutatud teooria, mida käsitleti alapeatükis 1.1 (käesolev töö, lk 11-14, 18)

Kokkuvõtteks võib välja tuua järgmist: informatsiooni jagamise kohta naabrivalve tegevustest olid küsimustikule vastanud teadlikud, kuid oluliselt enam tuleb tähelepanu pöörata õppe- ja infomaterjalide jagamisele, koolituste ja ümarlaudade korraldamisele, lisaks veel koolituste ajakohasusele, huvitavale teemavalikule ja -esitlusele, professionaalsele läbiviimisele ja koolitusele piirkonna liikmete suuremale kaasamisele, samuti liikmete poolt esitatud päringutele kiirele vastamisele.

Teadmistepõhine tegutsemine

Vastanute huvi elukeskkonna turvalisust reguleerivate teooriate vastu, mida käsitleti käesoleva töö alapeatükis 1.2 (käesolev töö, lk 25), kus toodi välja teadmispõhiste programmide ning koolituste vajadust ja hooliva käitumise esilekutsumist, tõi uuringus endaga kaasa kõrgemad hindamistulemused. Tulemustest selgus, et inimestel on soov kujundada kodukoha territoorium selliselt, mis vähendaks õigusrikkumiste toimepanemise

võimalusi. Antud plokis võis märgata ka kõrgemat elanike huvi jagada naabritega informatsiooni piirkonda sattunud võõrastest isikutest ja sõidukitest. Uuriti veel, kas naabruskonnas on reguleeritud liikumisreeglid ning loodud toetav infrastruktuur, mis linnatingimusi silmas pidades on ka enam levinud kui hajaasustusega piirkondades. Samas ei pruugi see tähendada ilmtingimata kergliikluste olemasolu selles tähenduses, mis tooks antud keskkonda enam inimesi. Pigem esineb kergliiklusteid kõnniteede näol, mille puhul ei ole tegemist näiteks tervisesportlaste jaoks parima lahendusega. Positiivne on seejuures asjaolu, et uuritavates piirkondades ei esine hooldamata ja peremeheta territooriumeid (Katkise akna teooria), mille negatiivseid mõjusid käsitleti käeoleva töö peatükis 1.3.4 (käesolev töö, lk 32-33), kuid vastanud tõid välja, et uuritud piirkondades on siiski lihtne toime panna õigusrikkumisi või varavastaseid kuritegusid, mille minimeerimiseks tuleks elukeskkonnas rakendada naabruskonna koostöös käeoleva töö alapeatükkides 1.3.1-1.3.5 (käeolev töö, lk 26-36) käsitletud põhimõtteid.

Sotsiaalsuse plokis uuriti, kas vastajad tunnetavad, et naabrivalves osalemine aitab ühendada naabreid ja soodustab seeläbi piirkonna turvalisuse parendamisse üheskoos enam panustama. Uuriti veel, kas naabrivalves tegutsemine aitas uute, kogukondliku turvalisusega seotud inimestega kontakti leidmisel. Politseistatistikast on leitav, et kogukonna turvalisuse nimel on suurenenud väljakutsete arv, kus politsei peab lahendama naabrite vahelisi tülisid. Sellest tulenevalt uuriti, kas naabruskonnas on oluline omada häid suhteid naabritega. Naabruskonnas elab ka eakaid inimesi, kes oma igapäevaste tegemistega enam kõige paremini hakkama ei saa ja seda ka turvalisuse tähenduses. Seepärast uuriti sotsiaalsuse plokis vastajate valmisolekut eakate abistamiseks. Tulenevalt katkise akna teooriast on hooldatud keskkonnas kuritegevus lausa 2 korda madalam kui prügis ja hooldamata keskkonnas (käesolev töö, lk 32). Kuna puhas ja hooldatud elukeskkond on kogukonna turvalisuse tähenduses oluline küsimus, siis sellest tulenevalt uuriti vastajate valmisolekut kodukohas kevadiste koristustalgute korraldamiseks ning sellest osavõtmiseks.

Antud magistr töö uuringu demograafiliste andmete põhjal saab välja tuua, et rahvusvaheliste uuringute tulemused (käesolev töö, lk 31) ühtivad suures osas Eesti kahest linnast saadud näitajatega. Tulenevalt autori poolt läbi viidud uuringust iseloomustavad Eestis naabrivalve liiget järgmised näitajad: vanuse vahemik 40-60 eluaastat, keskmisest

kõrgem haridustase, abielus, peres on lapsed, pere omab kindlat sissetulekut ning elukohas on elatud pikaajaliselt.

2.5 Järeldused ja ettepanekud

Antud peatükis tuuakse käesoleva magistritöö uuringu tulemuste põhjal välja peamised järeldused ja tehakse nende põhjal ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks.

Uuringu tulemustele tuginedes saab välja tuua, et elanikud peavad naabrivalves tegutsemist kasulikuks, sest see aitab ühendada naabreid ning nendega häid kontakte hoida. Uuringust tuli välja, et valdavalt on kõik huvitatud ühisest turvalisest elukeskkonnast. Inimestel on initsiatiiv turvalisusesse panustamiseks, seejuures ollakse valmis ennetust silmas pidades kahtlust äratavatest tähelepanekutest naabreid ja piirkonna vanemat informeerima. Samuti saab positiivse asjaoluna välja tuua, et inimesed teavitavad ka viivitamata politseid piirkonnas toime pandud või toime pandavatest õigusrikkumistest, mida soovitatakse läbivalt ka antud töös käsitletud teoorias. Samuti aitab naabrivalve läbi partnerite leida uusi kontakte kohalikust omavalitsusest, politseist, Naabrivalve ühingust kui ka lähiümbruskonna inimeste hulgast. Sotsiaalset aktiivsust kogukonnas toetavad ka kõik antud töös käsitletud teooriad (käesolev töö, lk 26-38), mis toovad esile sotsiaalse aktiivsuse olulisuse turvalise elukeskkonna kujundamisel. Naabrivalve liikmetel on ühine huvi oma kodukoha kujundamisel turvaliseks elukeskkonnaks, kus oleks kindlad liikumisreeglid ja infrastruktuur ning kontrollitavad juurdepääsuteed, mis sisenevad naabruskonda. Hoolitakse ka sellest, et piirkonnas oleks võimalikult keeruline toime panna õigusrikkumisi ja varavastaseid kuritegusid. Selleks on elanikud valmis oma igapäevaste tegevustega panustama piirkonna turvalisusesse läbi põhimõtte hooli-märka-reageeri. Välja tuuakse ka hooldamata ja peremeheta maa-alade puudumine piirkonnas, mis on kindlasti märkimisväärne tulemus vältimaks kuritegevuse tekkimise algeid. Elanikud on valmis panustama keskkonna puhtusesse läbi kevadiste koristustalgute. Elukeskkonna turvalisust käsitlev „*CPTED teooria*“, mis põhineb ideel, kuidas kujundada elukeskkond selliselt, et väheneksid võimalused kuriteo toimepanemiseks (käesolev töö, lk 33-36), toetab elanike panust läbi sotsiaalsete, haljastuslike, heakorra ning arhitektuuriliste lahenduste kuriteo ennetamise vaatenurgast lähtuvalt. Tagasihoidlik on aga elanike soov abistada piirkonna teisi liikmeid näiteks naabrivalve piirkonda tähistavate plakatite paigaldamisel, mille puhul

võib olla tegemist sellega, et linnatingimustes on elanikud harjunud selliseid tegevusi tarbima teenustena, ise protsessis osalemata. Seevastu käesolevas töös käsitletud teooriaosas tuuakse välja elukeskkonnas toimuva koostöö näitamise vajadust läbi piirkondade tähistamise plakatite ja kleebistega, mis omavad ennetavat mõju õigusrikkumiste toimepanemisele piirkonnas (käesolev töö, lk 30). Samas oldi valmis informeerima piirkonna vanemat, kui plakat on aja jooksul kulunud või purunenud. Mõningase kahtlusega suhtuti sellesse, et piirkonna vanem ise sellist kulunud plakati märkab ja selle väljavahetamise organiseerib. Pleekinud või purunenud plakatid on märguandeks võõrastele, et piirkonnas puudub vajalik hoolimine ja varane märkamine. Tulenevalt „*katkise akna teooriast*“ (käesolev töö, lk 32-33) on olulisel kohal puhas, hooldatud ja kindla peremehe või omanikuga territoorium, sest sellistes piirkondades on kuritegevus lausa 2 korda madalam (käesolev töö, lk 32) . Antud töö uuringu tulemuste põhjal inimeste käitumine „*katkise akna teooria*“ ideed olulisel määral ei toeta ning sellest tulenevalt on tegemist riskikohaga.

Esile tuuakse veel, et lähtuvalt inimeste huvist muuta oma elukeskkond turvalisemaks, tehakse selle nimel mingil määral kootööd nii omavahel kui politseiga. Samuti tuntakse, et kui elukeskkond ei ole üleliia turvaline, võivad valitseda seal ühised ohud. Narva elanikud hindasid ohtu kõrgemalt kui Viljandi elanikud. Liikmed ise hindasid piirkonna teiste liikmete tööd ja huvi panustada turvalisusesse naabrivalve piirkonnas väga passiivseks.

Toodi välja, et piirkondades ei eksisteeri süsteemset ja järjepidevat infovahetust piirkonna vanema ja liikmete vahel, samuti võib arvata, et piirkonna infovahetus turvalisuse teemadel kohaliku omavalitsuse ja politseiga on pigem tagasihoidlik, kuigi naabrivalve piirkonna vanematel on läbi naabrivalve lepingu olemas otsekontakt kohaliku omavalitsuse ja politsei esindajaga. Piirkonna vanemate kootöövõimekuse taset hinnati madalalt ning see vajab eeltoodust tulenevalt tõstmist eeskätt kommunikatsiooni vallas, enam on vaja kaasata liikmeid ja partnereid tegevustesse, et kasvaks kogukonnatunne ja et ei võetaks piirkonna turvatunde loomist kui pakutavat teenust. Passivsuse tekkimise võimalust tuuakse välja ka teooriaosas, kus liikmete aktiveerimiseks soovitatakse kasutada ühingu abi (käesolev töö, lk 21). Samuti on vaja enam tähelepanu pöörata, et piirkonna vanemad värskendaksid liikmete nimekirju ja kontaktandmeid, mis aitab tagada info operatiivse liikumise piirkonna liikmete vahel, kui selleks peaks vajadus tekkima ning koostaksid aastaaruanded, mis

esitatakse liikmetele ja lepingupartneritele. Viimati mainitu puhul on tegemist ühe võimalusega, mis toetab koostöövõimekust ja piirkonna aktiivsena püsimist.

Selleks, et oma elukohas turvalisust paremini korraldada, soovivad liikmed mõningal määral täiendada oma turvaalaseid teadmisi ning osaleda koolitustel ja ümarlaudadel, et seejärel saadud teadmisi rakendada elukeskkonna turvalisuse paremaks korraldamiseks. Puudusena tuleb esile, et piirkonna vanemad sellist võimalust liikmetele tihtipeale ei paku, kuigi ühingu poolt on koolitused ja ümarlauad liikmetele tasuta. Samas aga ei või üleliia kindel olla, et elanikud ka korraldatavatele koolitustele või ümarlaudadele kohale tuleksid. Seejuures teadmispõhist lähenemist kuritegevuse ennetamiseks oodatakse nii STAKist (käesolev töö, lk 7) lähtuvalt kui ka soovitatakse käesolevas töös käsitletud teooriates läbivalt (käesolev töö, lk 25). Tuli välja ka, et elanikud küll teavad ühingu poolt jagatud informatsiooni põhjal naabrivalve tegevustest, aga seda, et ühing pakub koolitusi, jagab infomaterjale või pakub ümarlaudade korraldamisel abi, või seda, kui kiiresti ühingust päringutele vastuse saab, pigem ei teatud. Teati aga, et sarnastel koolitustel ja ümarlaudadel osaleb ka politsei, kes liikmetele piirkonda puudutavat informatsiooni jagab. Samas kohaliku omavalitsuse poolt naabrivalve liikmete kaasamist piirkonna turvalisusega seotud tegevustesse hinnati pigem madalalt. Uuringu tulemuste põhjal on tegemist olukorraga, mis ei toeta STAK eesmärkide elluviimist osas, mis puudutab teadlikumat lähenemist kuritegevuse ennetamiseks ning toob endaga kaasa puudujäägid teaduslike argumentatsioonidega konstrueeritud riskide maandamiseks (käesolev töö, lk 27-29).

Kohalike omavalitsuste poolt naabrivalve piirkonna vanemate ja -liikmete kaasamine piirkonna turvalisust puudutavatesse küsimustesse on tagasihoidlik. Positiivsena saab välja tuua, et politsei osaleb koolitustel ja ümarlaudadel ning jagab elanikele informatsiooni.

Eeltoodut kokku võttes on oluline esile tuua, et inimesed ei hinda oma elukeskkonda üleliia turvaliseks ning ohutuks, erinevus tuleb esile Viljandi ja Narva võrdluses, kus Viljandi elanikud hindavad oma elukoha turvalisust kõrgemalt. Siinjuures on ühingul otstarbekas enam tähelepanu pöörata Narva piirkonnale, sest seal on elanike huvi kõrgem ning turvatunne elukeskkonnas madalam. Koolituse puhul on tegemist teemaga, mida ei saa inimestele jõuliselt välja pakkuda, sest soov teadmiste täiendamiseks täiskasvanu eas peab tulema inimeste sisemisest soovist lähtuvalt. Eeltoodule tunginedes tehakse alljärgnevad järeldused:

1. Liikmed ei ole sektorivanema tegevustega kursis, mis näitab sektorivanema madalat teavitustööd liikmete hulgas, seevastu teoorias tuuakse esile kaasamise ja koostöövajadust (käesolev töö, lk 11);
2. Ühingu tegemistega on liikmed üldiselt kursis, kuid oluliselt enam tuleb tähelepanu pöörata infomaterjalide jagamisele, koolituste ja ümarlaudade korraldamisele, käsitlevate temade valikule ning liikmete kaasamisele, mida toetab käesolevas töös käsitletud teooria (käesolev töö, lk 11, 18, 24-25);
3. Liikmed ei tunne end kohaliku omavalitsuse poolt turvalisuse alastes tegevustesse piisavalt kaasatuna, seevastu teoorias soovitatakse kohaliku omavalitsuse poolt enam elanike kaasamist ja koostööd (käesolev töö, lk 19-20);
4. Liikmete aktiivsus naabrivalve piirkonnas turvalisusesse panustamiseks on madal ja selle tõstmiseks puudub piisav huvi. Riiklikud arengukavad ja kohaliku omavalitsuste turvalisuse strateegiad ei kõneta elanikke. Ka käesolevas töös käsitletud teooriad toovad elanike tekkida võiva passiivsuse võimaluse välja (käesolev töö, lk 21, 22-25);
5. Naabrivalves tegutsemist peavad elanikud kasulikuks, mida toetab ka käesolevas töös käsitletud teooria, milles tuuakse välja, et koostööd tehes paranevad suhted elanike, ja teiste võrgustiku liikmete vahel. Tuuakse välja ka, et vabatahtlike ühendavate organisatsioonide olemasolu korral on liikmete vahel enam suhtlust ja inimesed on sotsiaalselt aktiivsemad (käesolev töö, lk 18, 24);
6. Naabrivalve aitab leida uusi kontakte. Käesoleva töö teooriaosas tuuakse esile, et naabruskonnakoostöö eelduseks on see, et inimesed väärtustavad koostööd, mille baasilt tekivad uued kontaktid võrgustiku liikmete vahel (käesolev töö, lk 14-15);
7. Naabrivalve aitab ühendada naabreid ja hoida nendega häid kontakte. Käesoleva töö teooriaosas tuuakse välja, et sotsiaalsed võrgustikud koosnevad inimestest, kes omavad tugevaid sidemeid oma liikmete vahel (käesolev töö, lk 10-12, 23);
8. Naabrivalve aitab luua võrgustiku, kellega koostöös turvalist elukeskkonda rajada. Ka käesoleva töö teooriaosas tuuakse välja, et ühingud soovivad kuriteoennetusele

läheneda juhitult, kaasates naabruskonnal baseeruva võrgustiku (käesolev töö, lk 23-25);

9. Elanikud on huvitatud ühisest turvalisest elukeskkonnast, mida kinnitab ka käesolevas töös käsitletud teooria, kus tuuakse välja, et naabruskonna liikmed eeldavad piirkonnas suhteliselt kõrget turvalisust. (käesolev töö, lk 10)
10. Elanikud on valmis panustama elukeskkonna turvalisemaks loomisesse. Ka käesolevas töös on teoorias välja toodud, et naabruskond läbi liikmete koostöö on teineteisest sõltuvad ning läbi omavahelise suhtluse luuakse kindlad käitumismustrid elukeskkonnas (käesolev töö, lk 10);
11. Selgelt tuleb välja regionaalne erinevus, milles käesoleva töö uuringuosas läbivalt eristub Narva suurema aktiivsusega (käesolev töö, lk 44-63);
12. Elanikud ei tunneta siseturvalisuse arengukavast tulenevat olulist aspekti, mille järgi algab turvalisus meist endist – loodetakse riigi panusele. Seevastu STAKis peetakse just oluliseks erinevate osapoolte kaasamist, sh ka vabatahtlikke ja nende vahelist koostööd (käesolev töö, lk 7);
13. Viljandi elanikud tunnevad end turvalisemalt ja seetõttu ei pruugi turvalisuse teema olla nende jaoks aktuaalne. Seevastu Narva elanikud ei tunne end turvaliselt, ent puudub ka aktiivsus olukorra muutmiseks (käesolev töö, lk 62);
14. Ka elanikud ise hindavad teiste liikmete (sh sektorivanemate) aktiivsust madalalt. Seevastu aktiivset koostööd eeldatakse antud töös kasutatud teoorias läbivalt.

Tulenevalt järeldustest, esitatakse alljärgnevad ettepanekud, mis on suunatud koostöövõimekuse tõstmiseks:

1. Liikmete osalemisaktiivsuse tõstmiseks ümarlaudadel ja koolitustel tuleb aktiveerida enam koostöövõimekust läbi partnerite kaasamise kohalikust omavalitsusest, politseist, ja Naabrivalve ühingu, mille puhul üheskoos muuta koolituste ja ümarlaudade teemad sisukaks ja kaasahaaravaks ning valida päevakorda inimesi kõnetavad küsimused, mille põhjal tekiks soov täiendada veelgi oma teadmisi ning saadud teadmiste põhjal paremini korraldada piirkonna turvalisust.

2. Liikmete koostöövõimekuse tõstmiseks tuleb aktiveerida ühingu ja piirkonna vanemate vahelist koostööd, läbi mille oleksid piirkonna vanemad enam informeeritud ja jagaksid seeläbi rohkem teavet piirkonna liikmetele ning korraldaksid regulaarset infovahetust läbi elektrooniliste kanalite, ümarlaudade ja koolituste, kaasates enam partnereid kohalikust omavalitsusest, politseist ja Naabrivalve ühingust. Seejuures motiveerida läbi aktiivsema suhtluse ühingu poolt piirkonna vanemaid ja liikmeid enam koostööle, märkamaks piirkonnas toimuvat, kaasa arvatud uuendama piirkonda tähistavaid plakateid, kui need peaks olema pleekinud või purunenud. Läbi enama suhtluse motiveerida piirkonna vanemaid ja liikmeid osa võtma ümarlaudadest ja koolitustest, läbi mille kasvaks diskussioon, areneks sotsiaalsus, mis seejärel realiseeruks piirkonna turvalisuse kasvus ja monoliitses kogukonnas. Motiveerimise puhul on olulisel kohal vahetu suhtlemine „silmast-silma“ või äärmisel juhul telefoni teel. Vahetu suhtlemine on olulise tähtsusega märksõna motivatsiooni puhul. Kuivade e-kirjade, infolehtede, kutsete, meediateadete puhul vabatahtlik tegevus ei aktiveeru.
3. Suunata läbi vestluse piirkonna vanemaid enam koostööle kohaliku omavalituse ja politseiga ning ühinguga, läbi mille piirkonna vanemad omakorda teavitaksid piirkonna liikmeid piirkonnas toimuvast, sealhulgas piirkonnas toimunud õigusrikkumistest, naabrivalve alastest tegevustest ja -teadaannetest ning teha ettepanekuid kohalikule omavalitsusele ja politseile liikmete kaasamiseks turvalisuse teemalistesse tegevustesse. Suunamiseks kasutada vahetut suhtlemist, mille puhul on tegemist küll ajamahuka lahendusega, aga seevastu töökindla meetodiga.
4. Motiveerida piirkonna vanemaid enamale koostööle ühingu ja piirkonna liikmetega, mis puudutab nimekirjade ja kontaktandmete värskendamist vähemalt kord aastas ning seejärel liikmetele värskendatud nimekirjade tagastamist. Motiveerimiseks kasutada vahetut suhtlemist, mille puhul on tegemist küll ajamahuka ja finantsiliselt (arvestades, et naabrivalve piirkonnad asuvad erinevates maakondades) kuluka lahendusega, aga täidab eesmärgi ning tuleb kasuks naabruskonna turvalisuse tõstmisele.
5. Motiveerida piirkonna vanemaid koostama ja esitama aastaaruandeid ühingule ja liikmetele, mis on ka kontakti hoidmise ja koostöö aspektist olulise tähtsusega

tegur. Motiveerida aruandeid täitma läbi tehnoloogiliselt kaasaegsemate ja lihtsamate lahenduste. Töö autor eksperimenteeris 2018. aasta alguses varasemalt e-kirja manusena kaasa lisatud aruande saatmise asemel aruande esitamist Google vormi näol, mis näeb märgatavalt kaasaegsem välja ja on oluliselt lihtsam täita ning saavutas tulemuse täidetud aasta-aruanete näol, mida varasemate aastate jooksul ei ole esinenud.

6. Ühingul tõsta informatsioonialase koostöö võimekust piirkonna vanemate ja liikmete vahel, milles kajastataks enam ühingu tegevusi, koolituste ja ümarlaudade korraldamise-, õppe- ja infomaterjalide jagamise võimalusi. Jagada infot läbi suhtlemise piirkonna vanematega. Kui liikmed on aktiivsed ja sõbralikud, on ka sektorivanemad enam valmis suhtlema ja liikmetele infot jagama.
7. Ühingul tõsta koostöövõimekust ümarlaudade ja koolituste läbiviimise näol koostöös partneritega, mis kujundab liikmete hinnanguid ühingu poolt läbiviidavate koolituste kvaliteedist ning täiendavalt tõsta võimekust liikmete poolt edastatud päringutele vastamisel. Olulisel kohal on vahetu suhtlemine, mida juba varasemates soovitusel on välja toodud, aga tegemist on see-eest väga tulemusliku lahendusega, mis väärib kordamist. Täiendavalt on olulisel kohal sisukas kava ja asjatundlikud läbiviijad.
8. Ühingul tõsta läbi kontaktivõtte koostöövõimekust nõustamise alal, mis aitaks piirkonna vanematel ja liikmetel kujundada elukeskkond selliseks, mis tagaks parema ülevaate territooriumil toimuvast ning aitaks muuta keerukamaks õigusrikkumiste ja varavastaste varguste toimepanemist, looks elanikes turvatunde ning minimeeriks tekkida võivad ohud.
9. Kujundada ühingu üldist kuvandit, mis aitaks tõsta elanike turvatunnet ja näha võimalusi, et koostöö naabrivalve ühingus on liikmetele kasulik ja aitab luua uusi kontakte.
10. Mõjutada läbi ümarlaudade, koolituste ja uute sektorite loomise koostöös partneritega kohalikust omavalitsusest, politseist ja Naabrivalve ühingust sektori liikmeid suhtuma turvalisusesse tähenduses, et see algab igaühest endist ning väljendub hoolimises, märkamises ja reageerimises.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö uurimisprobleem seisnes küsimuses, kuidas tõsta Narva ja Viljandi naabrivalve piirkondade koostöövõimekust?

Tulenevalt uurimisprobleemist seati uurimisküsimused, mille baasilt sooviti teada:

1. Kuidas toimib koostöö Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondades?
2. Millised tegevused vajavad koostöövõimekuse aktiveerimist?
3. Millised on koostöövõimekuse aktiveerimise võimalused?

Lähtuvalt uurimisküsimustest seati magistritöö eesmärgiks selgitada välja Viljandi ja Narva naabrivalve piirkondade koostöö toimimise hetkeseis ja võimalikud probleemkohad ning teha ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks.

Magistritöö eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kvantitatiivne uuring, milles kasutati kaardistavat uurimisstrateegiat. Uuringu valim moodustati naabrivalve sektori liikmetest Viljandi ja Narva linnas kasutades juhuvalmit.

Magistritöö koosnes kahest peatükist, millest esimene oli teoreetiline teemakäsitus, kus uuriti sotsiaalse kontrolli mudelit, toodi välja maailmapraktikas rakendatavad mudelid ja probleemkohad ning käsitleti kogukondade rolli siseturvalisuses, lisaks veel võrgustikukoostööd turvalise elukeskkonna kujundamisel. Teine peatükk käsitles läbiviidavat empiirilist uuringut, milles selgitati uurimismeetodit, analüüsiti tulemusi ning tehti ettepanekud koostöövõimekuse tõstmiseks.

Uurimistöö tulemusel saadi teada, et elanikud peavad naabrivalves tegutsemist kasulikuks, sest läbi selle on võimalik leida uusi kontakte ning hoida naabritega häid suhteid, mis kokkuvõttes on naabruskonna koostöövõimekuse aluseks. Naabrivalve baasilt saavad inimesed luua võrgustiku, kes on valmis panustama ja kellega koostöös turvalist elukeskkonda rajada, millest kõik on ühiselt huvitatud. Uuringu tulemustest tuli välja regionaalne erinevus Viljandi ja Narva võrdluses, millest Narva eristus suurema aktiivsusega valdavalt kõikides küsimustes. Saadi teada, et elanike arvates ei ole piirkonnad siiski sedavõrd turvalised, et ühist ohtu üldse ei tajutaks. Olenemata sellest tunnevad Viljandi elanikud end turvalisemalt ja seetõttu ei pruugi turvalisuse teema olla nende jaoks

niivõrd aktuaalne. Seevastu Narva elanikud ei tunne end nõnda turvaliselt, ent puudub ka aktiivsus antud küsimuses olukorra muutmiseks. Üldiselt hindavad elanikud teiste liikmete ja ka sektorivanemate koostööd väga madalalt. Siiani ei tunneta elanikud siseturvalisuse arengukavast tulenevat olulist aspekti, mille järgi turvalisus algab meist endist. Loodetakse senini riigi panusele.

Uurimistöö tulemusel esitati ettepanekud, milles toodi välja, et ühingu poolt tuleb muuta selgemaks sektorivanemate ja liikmete ülesanded ning pakkuda enamat tuge sektorivanematele infovahetuse-, koolituste ja ümarlaudade korraldamiseks, mis on olulisel kohal koostöövõimekuse tõstmise tähenduses. Veel toodi välja, et ühingul tuleb tõsta kontaktivõtte arvu läbi vahetu suhtluse sektorivanematega, mis loob soodsa pinnase koostöövõimekuse tõstmiseks.

Tagasisivaatavalt saab välja tuua, et käesoleva töö käigus leiti probleemkohad, mis päršivad koostöövõimekust naabrivalve piirkondades Narva ja Viljandi linna näitel. Saadud teadmisi on võimalik üldistatult edasi kanda ka teistesse Eesti naabrivalve piirkondadesse, sest uuringusse valitud linnad asuvad geograafiliselt väga erinevates piirkondades, mis aitas uuringus välja tuua äärmused. Antud magistr töö praktiline rakendus võiks kasutust leida MTÜ Eesti Naabrivalve igapäevases tööriistapagasis.

Tulevikuperspektiivist lähtuvalt esitatakse soovitusel edasisteks uuringuteks, millest tulenevalt võiks võrrelda Viljandi ja Narva õigusrikkumiste näitajaid ning selle baasilt välja tuua täiendavad võrdlused, mis toetaksid kuriteoennetust. Veel võiks uurida naabrivalve piirkonnavanemate ja -liikmete motiveerimisvõimalusi ning ka teistes Eesti piirkondades asuvate naabrivalve piirkondade koostöövõimekust. Järgnevate uuringute puhul võiks kasutada laiemat hindamisskaalat kui antud töös kasutati, et veelgi detailsemalt välja tuua regionaalseid erisusi. Eraldiseisva uuringu võiks läbi viia politsei ootustest naabrivalve piirkondadele.

Läbi viidud uuringu tulemusena leiti lahendus uurimisprobleemile ning saadi vastused püstitatud uurimisküsimustele. **Töö eesmärk täideti.**

SUMMARY

The present master's thesis seeks to discover how to increase the cooperation capacity of neighbourhood watch districts in Narva and Viljandi. Based on the research problem, the following questions were raised:

1. What is the cooperation capacity in the neighbourhood watch areas of Viljandi and Narva;
2. Which activities need the activation of cooperation capacity;
3. What are the possibilities of activating cooperation capacity?

Based on the research questions, the aim of the thesis was set - to ascertain the cooperation capacity of neighbourhood watch districts in Viljandi and Narva, and to make suggestions for increasing it.

To achieve the aim, a quantitative study was performed, using the survey strategy. The study used random sampling of neighbourhood watch members of Viljandi and Narva.

The thesis consists of two chapters; the first of which is a theoretical approach to the subject. It explores the social control model, looks at problem areas and models used in the world practice and discusses the role of communities in the internal security. Additionally, the first chapter considers the importance of cooperative networking in the creation of safe living environments. The second chapter describes the empirical study, explains the research method, analyses the results, and offers suggestions for increasing the cooperation capacity.

The research showed that people value their neighbourhood watch activities because it enables them to establish new contacts and maintain good relationships with their neighbours, which ultimately forms the basis for cooperation capacity of a neighbourhood. Building on the foundation of the neighbourhood watch, people are able to form a network of people who are willing to create a safe living environment. The research highlighted a regional difference between Viljandi and Narva. It was discovered that the people do share a sense of common danger. However, the people of Viljandi feel safer, and therefore the issue of safety might not feel as acute for them. The people of Narva, on the other hand, do

not feel quite as safe; nonetheless, they also seem to lack interest in actively changing the situation. In general, people have very low opinions regarding the cooperation between other members and district managers. Currently, people do not recognise that safety begins with ourselves – an important aspect set out in the internal security development plan. People trust the involvement of the state.

The research resulted in offering suggestions that the organisations should clarify the roles of district managers and members, and that they should offer more support to district managers to organise information exchange, trainings, and meetings, all of which are important measures for increasing cooperation capacity. In addition, it was proposed that communications via district managers should be increased, as this would create a solid foundation for the increase of cooperation capacity.

In conclusion, it may be stated that this research identified problem areas that hinder cooperation capacity in neighbourhood watch districts, using Narva and Viljandi as examples. The knowledge gained may be generally extrapolated to other neighbourhood watch districts of Estonia, as the study's chosen cities are geographically rather diverse, which helped the research to highlight extremes. The practical application of this thesis could be in everyday operations of the NPO Estonian Neighbourhood Watch.

For the future, the paper offers suggestions for further research that could compare the law violation statistics of Narva and Viljandi and based on that produce further comparisons which would support crime prevention. In addition, the possibilities of motivating district managers and members could be studied, as well as the cooperation capacities in other districts of Estonia. Future research could make use of wider scaling methods than this thesis, to shine a more detailed light on regional differences. A separate study could be conducted into the law enforcement's expectations of the neighbourhood watch districts.

As a result of the study conducted, the research problems were solved, and the posed research questions were answered. **The aim of this thesis was fulfilled.**

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Agu-Kruusmaa, D., 2014. *Vabatahtlike motivatsioon siseturvalisuse tagamisel politsei-ja päästevaldkonna näitel* (Doctoral dissertation, Sisekaitseakadeemia).

Aimre, I., 2013. Sotsioloogia, lk 171 Sisekaitseakadeemia.

Austin, D.M., 1991. Neighborhood attributes and crime prevention activity. *Criminal Justice Review*, 16(1), pp.17-28.

Beck, U., 1986. *Riskiühiskond: teel uue modernsuse poole*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Bennett, S. & Lavrakas, P. J., 1985. *How neighborhood groups decide what to do about crime*. San Diego, CA: Paper presented to the American Society of Criminology.

Bennett, S., Fisher, B.S. and Lavrakas, P.J., 1986, October. Awareness and participation in the Eisenhower Neighborhood Program. In *Annual Meeting of the American Society of Criminology, Atlanta, November*.

Bennett, T., Holloway, K. and Farrington, D.P., 2006. Does neighborhood watch reduce crime? A systematic review and meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 2(4), pp.437-458.

Breetzke, G.D. and Cohn, E.G., 2013. Burglary in gated communities: An empirical analysis using routine activities theory. *International Criminal Justice Review*, 23(1), pp.56-74.

Bureau of Justice Assistance , 1997. *Crime prevention and community policing: A vital partnership*. s.l.:US Department of Justice.

Bursik, R.J. and Grasmick, H., 1993. Neighborhoods and crime: The dimensions of effective social control. *New York: Lexington*.

Clarke, R.V., 2009. The theory of crime prevention through environmental design.

Coghlan, A., 2008. Graffiti and litter lead to more street crime. *New Scientist*.

Cohen, L.E. and Felson, M., 1979. Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American sociological review*, pp.588-608.

Cozens, P.M., Saville, G. and Hillier, D., 2005. Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography. *Property management*, 23(5), pp.328-356.

Council, N. C. P., 2000. *Are we safe? The 2000 crime prevention survey*. Washington DC: Author.

- Crawford, A. and Lister, S., 2004. *The extended policing family: Visible patrols in residential areas*. Joseph Rowntree Foundation.
- Crawford, A., 1998. *Crime Prevention & Community Safety: politics, policies and practices*. Longman.
- Crawford, A., 1999. *The local governance of crime: Appeals to community and partnerships*. Oxford: Oxford University Press.
- Crowe, T.D., 2000. *Crime prevention through environmental design: Applications of architectural design and space management concepts*. Butterworth-Heinemann.
- DuBow, F. and Podolefsky, A., 1979. Citizen participation in collective responses to crime. *Evanston, IL: Center for Urban Affairs*.
- Edwards, A. & Hughes, G., 2005. *Community Safety in Wales: Power Dependence and the Politics of Devolution*, paper delivered at the British Society of Criminology Conference. London, s.n..
- Fleming, J., 2005. 'Working Together': Neighbourhood Watch, Reassurance Policing and the Potential of Partnerships. *Trends & Issues in Crime & Criminal Justice*, (303).
- Fogel, D.S. and Madhavan, R., 1994. Strategic types in institution building: A fit perspective. *Knowledge and Policy*, 7(3), pp.19-30.
- Garofalo, J. and McLeod, M., 1989. The structure and operations of neighborhood watch programs in the United States. *Crime & Delinquency*, 35(3), pp.326-344.
- Goddard, T., 2012. Post-welfarist risk managers? Risk, crime prevention and the responsabilization of community-based organizations. *Theoretical Criminology*, 16(3), pp.347-363.
- Greenberg, S., Rohe, W.M. and Williams, J.R., 1982. Safe and secure neighborhoods: Physical characteristics and informal territorial control in high and low crime neighborhoods—Final report. *NCJ, 81044*.
- Greenberg, S.W. and Rohe, W.M., 1986. Informal social control and crime prevention in modern urban neighborhoods. *Urban neighborhoods: Research and policy*, pp.79-118.
- Greenberg, S.W., Rohe, W.M. and Williams, J.R., 1985. *Informal citizen action and crime prevention at the neighborhood level: Executive summary*. US Department of Justice, National Institute of Justice.
- Hawdon, J. and Ryan, J., 2009. Social capital, social control, and changes in victimization rates. *Crime & delinquency*, 55(4), pp.526-549.
- Henderson, P. and Thomas, D.N., 2005. *Skills in neighbourhood work*. Routledge.

- Henry, A., 2012. Situating community safety: Emergent professional identities in communities of practice. *Criminology & Criminal Justice*, 12(4), pp.413-431.
- Hope, T., 2005. The new local governance of community safety in England and Wales. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 47(2), pp.369-388.
- Huck, S. and Kosfeld, M., 2007. The dynamics of neighbourhood watch and norm enforcement. *The Economic Journal*, 117(516), pp.270-286.
- Hughes, G. and Rowe, M., 2007. Neighbourhood policing and community safety: Researching the instabilities of the local governance of crime, disorder and security in contemporary UK. *Criminology & Criminal Justice*, 7(4), pp.317-346.
- Husain, S., 1990. *Neighbourhood watch and crime: An assessment of impact*. London: Police Foundation.
- Jane, J., 1961. The death and life of great American cities. *New-York, NY: Vintage*.
- Janowitz, M., 1975. Sociological theory and social control. *American Journal of Sociology*, 81(1), pp.82-108.
- Jeffery, C., Ray. 1971. Crime prevention through environmental design. Beverly Hills.
- Jeffrey, C.R., 1975, December. Behavior control techniques and criminology: 1975-2075'. In *Ecology of Youth Development Workshop, Honolulu*.
- John, C.S. and Clark, F., 1984. Racial differences in dimensions of neighborhood satisfaction. *Social Indicators Research*, 15(1), pp.43-60.
- Jongejan, A. and Woldendorp, T., 2013. A Successful CPTED Approach: The Dutch'Police Label Secure Housing'. *Built Environment*, 39(1), pp.31-48.
- Justiitsministeerium, 2014. [Võrgumaterjal].
- Justiitsministeerium, 2014. Kohalik kuriteoennetus – kus oleme ja kuhu liigume?. *Justiitsministeerium*
- Justiitsministeerium, 2016. [Võrgumaterjal].
- Kaasik, J., 2007. Kogukonnakeskne politseitöö: Ülevaade teooriast ja praktikast: Õpik.
- Kang, J.H., 2015. Participation in the community social control, the neighborhood watch groups: Individual-and neighborhood-related factors. *Crime & delinquency*, 61(2), pp.188-212.
- Kasarda, J.D. and Janowitz, M., 1974. Community attachment in mass society. *American sociological review*, pp.328-339.

- Kavanaugh, A.L., Reese, D.D., Carroll, J.M. and Rosson, M.B., 2005. Weak ties in networked communities. *The Information Society*, 21(2), pp.119-131.
- Keizer, K., Lindenberg, S. and Steg, L., 2008. The spreading of disorder. *Science*, 322(5908), pp.1681-1685.
- Kelling, G. L. & Wilson, J. Q., 1982. Broken Window. *The Atlantic*, pp. 1-21
- Kättesaadav: <https://www.britannica.com/topic/neoliberalism>
- Lagerspetz, M., 2006. *Kodanikuühiskonna lühisõnastik*. Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.
- Lavrakas, P.J. and Herz, E.J., 1982. Citizen participation in neighborhood crime prevention. *Criminology*, 20(3-4), pp.479-498.
- Lavrakas, P.J., Normoyle, J., Skogan, W.G., Herz, E.J., Salem, G. and Lewis, D.A., 1980. *Factors related to citizen involvement in personal, household, and neighborhood anti-crime measures*. Citizen Participation and Community Crime Prevention Project, Center for Urban Affairs, Northwestern University.
- Lipp, K., 2015. *Kuritegevuse ennetamine keskkonna planeerimise kaudu: protsessi kasutusvõimalused avalikus ruumis Tallinna näitel* (Doctoral dissertation, Sisekaitseakadeemia).
- Loader, I., 2000. Plural policing and democratic governance. *Social & legal studies*, 9(3), pp.323-345.
- Locke, J.L., 1998. *The de-voicing of society: Why we don't talk to each other anymore*. Simon & Schuster.
- McMillan, D.W. and Chavis, D.M., 1986. Sense of community: A definition and theory. *Journal of community psychology*, 14(1), pp.6-23.
- Merton, R.K., 1957. Priorities in scientific discovery: a chapter in the sociology of science. *American sociological review*, 22(6), pp.635-659.
- Mihkelson, H., 2012. *Eesti sisejulgeolekupoliitikas osalevate huvigruppide mõjukus* (Doctoral dissertation, Sisekaitseakadeemia).
- Milgram, S., 1977. The familiar stranger: An aspect of urban anonymity. *The individual in a social world*, pp.51-53.
- Moffat, R., 1983. Crime prevention through environmental design—a management perspective. *Canadian Journal of Criminology*, 25(4), pp.19-31.
- Naabrivalve, 2016. *Naabrivalve*. [Võrgumaterjal]
Available at: www.naabrivalve.ee

- Newman, O., 1972. Crime prevention through urban design defensible space. *The Mcmillan Company, New York.*
- Nolan, III, J.J., Conti, N. and McDevitt, J., 2004. Situational policing: Neighbourhood development and crime control. *Policing and society, 14(2)*, pp.99-117.
- O'Malley, P., 2001. Risk, crime and prudentialism revisited. *Crime, risk and justice: The politics of crime control in liberal democracies*, pp.89-103.
- Ohmer, M. and Beck, E., 2006. Citizen participation in neighborhood organizations in poor communities and its relationship to neighborhood and organizational collective efficacy. *J. Soc. & Soc. Welfare, 33*, p.179.
- Putnam, R.D., 2001. *Bowling alone: The collapse and revival of American community.* Simon and Schuster.
- Ren, L., "Solomon" Zhao, J., Lovrich, N.P. and Gaffney, M.J., 2006. Participation community crime prevention: who volunteers for police work?. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management, 29(3)*, pp.464-481.
- Renauer, B.C., 2007. Is neighborhood policing related to informal social control?. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management, 30(1)*, pp.61-81.
- Rosenbaum, D.P., 1987. The theory and research behind neighborhood watch: Is it a sound fear and crime reduction strategy?. *Crime & Delinquency, 33(1)*, pp.103-134.
- Rosenbaum, D.P., 1988. Community crime prevention: A review and synthesis of the literature. *Justice Quarterly, 5(3)*, pp.323-395.
- Saar Poll, 2016. *Eesti Elanikud siseturvalisuse vabatahtlikus tegevuses - igäühe panus turvalise elukoskonna loomisel ja tagasmisel.* s.l.:Siseministeerium.
- Sampson, R., 2004. Neighbourhood and community. *New Economy, 11(2)*, pp.106-113.
- Sampson, R.J. and Groves, W.B., 1989. Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American journal of sociology, 94(4)*, pp.774-802.
- Sampson, R.J. and Raudenbush, S.W., 1999. Systematic social observation of public spaces: A new look at disorder in urban neighborhoods. *American journal of sociology, 105(3)*, pp.603-651.
- Schneider, A.L. and Schneider, P.R., 1977. Private and public-minded citizen responses to a neighborhood-based crime prevention strategy. *Eugene, Oreg.: Institute of Policy Analysis.*

Schoenberg, S.P., 1979. Criteria for the evaluation of neighborhood viability in working class and low income areas in core cities. *Social Problems*, 27(1), pp.69-78.

Scott, W. R., 2001. *Institutions and Organizations.. Thousand Oaks: Sage*, p. 77

Scott, W.R., 1987. The adolescence of institutional theory. *Administrative science quarterly*, pp.493-511.

Sherman, L. W. & Eck, J., 2002. *Policing for crime prevention. In L. W. Sherman, D. P. Farrington, B. C. Welsh, & D. L. MacKenzie (Eds.), Evidence-based crime prevention (pp. 295-329). London, UK: Routledge.*

Siseministeerium, 2014. [Võrgumaterjal]
Kättesaadav: www.siseministeerium.ee

Siseministeerium, 2016. [Võrgumaterjal].

Skogan, W.G. and Maxfield, M.G., 1981. *Coping with crime: Individual and neighborhood reactions* (p. 272). Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Smith, N., 2018, [Võrgumaterjal].

Stoker, G., 2004. *Transforming Local Governance-From Thatcherism to New Labour, Basingstoke. England: Palgrave Macmillan, 24.*

Sundeen, R.A. and Mathieu, J.T., 1976. The fear of crime and its consequences among elderly in three urban communities. *The Gerontologist*, 16(3), pp.211-219.

Swaroop, S. and Morenoff, J.D., 2006. Building community: The neighborhood context of social organization. *Social Forces*, 84(3), pp.1665-1695.

Taub, R., Taylor, D.G. and Dunham, J.D., 1981. Crime, fear of crime, and the deterioration of urban neighborhoods. *Chicago: National Opinion Research Center.*

Tilley, I., 2002. Crime prevention in Britain. *Crime Prevention and Community Safety: New Directions*, p.12.

Tilley, N., 2009. *Crime Prevention*. Portland, Oregon, USA: Willan Publishing

Titus, R.M., 1984. Residential burglary and the community response. In *Coping with burglary* (pp. 97-130). Springer, Dordrecht.

Thomson, A.M., Perry, J.L. and Miller, T.K., 2007. Conceptualizing and measuring collaboration. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 19(1), pp.23-56.

Vaher, E., 2014. Eesti elanikud siseturvalisust toetavast vabatahtlikust tegevusest: teadlikkus ja usaldus, 2013/2014. *Siseministeerium*.

Warner, B.D., Beck, E. and Ohmer, M.L., 2010. Linking informal social control and restorative justice: Moving social disorganization theory beyond community policing. *Contemporary Justice Review*, 13(4), pp.355-369.

Vihma, P. ja Lippus, M., 2014. Eesti kogukondade hetkeseis.

Williams, M.R., 1985. *Neighborhood organizations: Seeds of a new urban life* (No. 131). Praeger Pub Text.

Wilson, J.Q., *Thinking About Crime* (New York: Vintage, 1975). *Google Scholar*.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Naabrivalve piirkondade ja liitunud leibkondade arvud aastate lõikes (Andmed pärinevad MTÜ Eesti Naabrivalve töödokumentidest. Autori koostatud)

Aasta	Piirkond	Leibkond
2016	27	348
2015	32	505
2014	28	368
2013	21	243
2012	23	335
2011	25	454
2010	47	725
2009	88	1505
2008	24	442

Tabel 2. Naabrivalve programmi ootused ja tulemused (Fleming, *et al.*, 2005, pp. 1-5; autori koostatud).

Tabel 3. Ruumikasutuse jaotus otstarbe järgi (Newman, 1972; autori koostatud).

Tabel 4. Sotsiaalse kontrolli mudelit toetavate teooriate ülevaattetabel (Autori koostatud).

Tabel 5. Uuringu läbiviimise etapid (Autori koostatud).

Tabel 6. Uuringu tegevused (Autori koostatud).

Tabel 7. Naabrivalvealase koostöövõimekuse hindamine (Autori koostatud).

Tabel 8. Koostöövõimekuse tõstmise võimaluste hindamine (Autori koostatud).

Tabel 9. Koostöövõimekuse tõstmise hindamine lähtuvalt elukeskkonna turvalisusest (Autori koostatud).

Tabel 10. Vastanute vanuseline jaotus (Autori koostatud).

Tabel 11. Vastanute hariduslik jaotus (Autori koostatud).

Tabel 12. Vastanute jaotus perekonnaseisu järgi (Autori koostatud).

Tabel 13. Vastanute jaotus laste arvu järgi perekonnas (Autori koostatud).

Tabel 14. Vastanute jaotus sissetuleku järgi (Autori koostatud).

Tabel 15. Vastanute jaotus piirkonnas elatud aja järgi (Autori koostatud).

Joonis 1. Kohandatud CPTED mudeli alusel (Moffat, 1983; autori koostatud).

Joonis 2. Liikmete aktiivsus (Autori koostatud).

Joonis 3. Liikmete osalemine naabrivalve alases koostöös (Autori koostatud).

Joonis 4. Piirkonna vanema osalemine naabrivalve alases koostöös (Autori koostatud).

Joonis 5. Vastanute hinnangud ühingu tegevustele (Autori koostatud).

Joonis 6. Politsei osalemine ja informatsiooni jagamine naabrivalve alases koostöös (Autori koostatud).

Joonis 7. Kohaliku omavalituse poolt naabrivalve liikmete kaasamine (Autori koostatud).

Joonis 8. Vastanute huvi teadmiste täiendamise osas (Autori koostatud).

Joonis 9. Teadlikum tegutsemine (Autori koostatud).

Joonis 10. Sotsiaalsus (Autori koostatud).

Joonis 11. Liikmete aktiivsuse hinnang naabrivalve piirkonnas. (Autori koostatud).

LISA 1. Ankeetküsimustik (eesti keeles)

Kaaskiri

Lugupeetud Eesti Naabrivalve ühingu liige!

Sisekaitseakadeemia magistriõppe raames viiakse MTÜ Eesti Naabrivalve Viljandi ja Narva linna liikmete seas läbi uurimus, mille abil soovitakse välja selgitada naabrivalve piirkondade koostöövõimekuse tõstmise võimalused.

Uurimuse tulemused annavad võimaluse näha reaalselt olukorda Viljandi ja Narva linna naabrivalvepiirkondades ning vajadusel teha parendusi koostöövõimekuse parandamiseks ning esile kerkivate probleemide osas.

Palun Sind, et vastaksid allpool olevale küsimustikule, mis koosneb 43 küsimusest. Vastamine võtab aega kuni 15 minutit. Küsitlusele vastamine on anonüümne ning konfidentsiaalsus tagatakse.

Paber kandjal täidetud ankeet edasta skaneeritult palun aadressile marek.valjari@kad.sisekaitse.ee või postiga aadressile Tatari 12 Tallinn hiljemalt 10.03.2017 või täida samaks ajaks ankeet, mis asub aadressil:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScAavESkzwBtik9B2uZ7Z07P7SErZ5rc2_d3McrXw8qvZD-8g/viewform

Kui küsitlusega tekib probleeme, siis palun pöörduda aadressile: marek.valjari@kad.sisekaitse.ee

Täna, et annad oma panuse naabrivalve koostöövõimekuse parandamiseks Viljandis ja Narvas!

Naabrivalve alase koostöövõimekuse hindamine

Palun vasta (märkides x) 5-palli skaalal, kus 1 – ei nõustu üldse ja 4 – nõustun täielikult

		1	2	3	4	5
	<i>Naabrivalve liige</i>					
1	Näitan üles initsiatiivi turvalisuse parandamiseks naabrivalve piirkonnas					
2	Informeerin õigusrikkumiste ennetamiseks tähtsust omavatest tähelepanekutest piirkonna vanemat ja liikmeid					
3	Teavitan viivitamata politseile naabrivalve piirkonnas toime pandavast või toimepandud õigusrikkumisest					
4	Osalen kindlasti piirkonna vanema kutsel naabrivalve alastel ümarlaul, koolitusel või koosolekul					
5	Abistan piirkonna vanemat piirkonda tähistavate naabrivalveplakatite paigaldamisel					
6	Informeerin piirkonna vanemat kui märkan, et naabrivalveplakat on aja jooksul pleekinud või katki läinud					
	<i>Naabrivalve piirkonna vanem</i>					
7	Piirkonna vanem teavitab pidevalt liikmeid piirkonnas toimuvast					
8	Piirkonna vanem teavitab liikmeid naabrivalve alastest tegevustest ja naabrivalve alastest teadaannetest					
9	Piirkonna vanem korraldab koostöös Naabrivalve ühinguga koosolekuid ja koolitusi					

10	Piirkonna vanem jälgib, et piirkonda tähistavad plakatid ei ole pleekinud või katki					
11	Piirkonna vanem teavitab vajadusel piirkonnas toimuvast õigusrikkumisest kohalikku omavalitsust või politseid					
12	Piirkonna vanem värskendab vähemalt 1 kord aastas liikmete kontakte ja tagastab uuendatud infolehed liikmetele					
13	Piirkonna vanem osaleb naabrivalve alastel ümarlaudadel, koosolekutel, koolitustel ja edastab saadud info piirkonna liikmetele					
14	Naabrivalve piirkonna vanem esitab kord aastas aruande piirkonna tegevustest ja jagab seda infot liikmetele					
<i>Naabrivalve ühing</i>						
15	Naabrivalve ühing annab informatsiooni naabrivalve korraldamise kohta					
16	Naabrivalve ühing jagab naabrivalve õppe- ja infomaterjale piirkonna liikmetele					
17	Naabrivalve ühing korraldab koolitusi ja ümarlaudasid					
18	Naabrivalve koolitused on huvitavad ja ajakohased ning professionaalselt läbi viidud					
19	Naabrivalve ühing vastab kiiresti liikme poolt saadetud küsimustele					
<i>Politsei</i>						
20	Politsei osaleb naabrivalve alastel koolitusel ja jagab liikmetele piirkonda puuduvat informatsiooni					
<i>Kohalik omavalitsus</i>						

21	Kohalik omavalitsus kaasab naabrivalve liikmeid aktiivselt turvalisusalastesse tegevustesse					
Millised tegevused aitaksid veel hinnata naabrivalvealast koostööd Sinu kodupiirkonnas:						

Koostöövõimekuse tõstmise võimalused

Palun vasta (märkides x) 5-palli skaalal, kus 1 – ei nõustu üldse ja 5 – nõustun täielikult

		1	2	3	4	5
<i>Hinnang naabrivalve sektori liikme seisukohalt</i>						
1	Soovin enam täiendada oma teadmisi naabrivalve koolituste ja -ümarlaudade läbi					
2	Koolitustel saadud teadmiste põhjal soovin paremini korraldada piirkonna turvalisust					
3	Soovin enam infovahetust turvalisuse teemadel politsei, pääste ja kohaliku omavalitsusega					
4	Soovin osaleda oma igapäevase tegevusega enam piirkonna turvalisuse loomises (hoolin, märkan, reageerin)					
5	Soovin teha naabritele ettepanekuid turvalisuse parandamiseks piirkonnas					
6	Naabrivalve aitab ühendada naabreid ja seeläbi panustame üheskoos enam piirkonna turvalisuse tõstmisesse					

7	Tegutsemine naabrivalves on kasulik, sest aitab leida uusi kontakte					
8	Naabruskonnas on oluline omada häid kontakte kõikide naabritega					
9	Soovin abistada eakaid naabreid igapäevaste toimingute juures					
10	Soovin kodukohas korraldada kevadised koristustalgud					
	<i>Keskkond</i>					
1	Koostöös naabritega saame luua turvalisema elukeskkonna					
2	Soovin kujundada kodukoha territooriumi selliselt, mis vähendaks õigusrikkumiste toimepanemise võimalusi					
3	Jagame informatsiooni naabritega piirkonda sattunud võõrastest/kahtlust tekitavatest isikutest/sõidukitest					
4	Juurdepääsu naabruskonda on võimalik elanike poolt jälgida					
5	Meie naabruskonnas on keeruline toime panna õigusrikkumist/varavastast vargust					
6	Meie naabruskond on kujundatud nii, et piirkonnas ei esine „eikellegi maad“					
7	Meie naabruskonnas on infrastruktuur, mis loob kindlad liikumisreeglid (park, kergliiklusteed, valgustus)					
Millised tegevused aitaksid veel tõsta naabrivalvealast koostöövõimekust Sinu kodupiirkonnas:						

Palun tõmba sobivale variandi tähele ring ümber

Olen...

- a) NAINE b) MEES

Minu vanus on

- a) 18-28
b) 29-39
c) 40-60
d) 61 või vanem

Haridustase

- a) Põhiharidus
b) Keskharidus
c) Kutseharidus
d) Kõrgharidus

Perekonnaseis

- a) Abielus (sh vabaabielus)
b) Vallaline
c) Lesk

Laste arv peres

- a) 1
b) 1-2
c) 3 või rohkem

Leibkonna aastane sissetulek

- a) Alla 5000 euro
b) 5000 – 10000 eurot

- c) Üle 10000 euro

Antud elukohas elatud aeg

- a) Alla kolme kuu
- b) Kuni 1 aasta
- c) 1-7 aastat
- d) 8-10 aastat
- e) 11 ja rohkem aastat

Naabrivalves oldud aeg

- a) Alla kolme kuu
- b) Kuni 1 aasta
- c) 1-7 aastat
- d) 8-10 aastat
- e) 11 ja rohkem aastat

Naabrivalve piirkonnas elukoht

- a) Narva
- b) Viljandi

Positsioon naabrivalves

- a) sektorivanem
- b) naabrivalve liige

**Täna, et andsid oma panuse naabrivalve koostöövõimekuse parendamiseks
Viljandis ja Narvas!**

LISA 2. Ankeetküsimustik (vene keeles)

Перевод с эстонского языка

Приложение 1. Анкета-вопросник

Сопроводительное письмо

Уважаемый член Эстонского общества соседского дозора!

В рамках магистерской работы в Академии внутренней безопасности проводится исследование среди членов MTÜ Eesti Naabrivalve Viljandi и Narva, с помощью которого желают выяснить возможности повысить способность к сотрудничеству районов соседского дозора.

Результаты исследования дают возможность увидеть реальное положение в районах соседского дозора в городах Вильянди и Нарве, и при необходимости сделать исправления для улучшения сотрудничества и по части возникающих вопросов.

Прошу Тебя ответить на вопросы данного вопросника, всего 43 вопроса. Ответ занимает 15 минут. Ответы анонимны и конфиденциальность гарантируется.

Пожалуйста отправь заполненную анкету на адрес marek.valjari@kad.sisekaitse.ee позднее (число)

Пожалуйста заполни анкету, которая находится по адресу....., не позднее..... (число)

Если с вопросами возникают проблемы обращайся на адрес marek.valjari@kad.sisekaitse.ee

Спасибо, что делаешь свой вклад в улучшение способности к сотрудничеству соседского дозора в Вильянди и Нарве !

Оценка способности к сотрудничеству в сфере соседского дозора

Пожалуйста отвечайте (поставив x) по 5-бальной шкале, где 1 – вообще не согласен и 4 – согласен полностью

		1	2	3	4	5
	<i>Член соседской охраны</i>					
1	Показываю инициативу для улучшения безопасности в районе соседского дозора					
2	Информирую о важных наблюдениях старшего района и членов для пресечения правонарушений					
3	Немедленно сообщаю полиции о совершенных или совершаемых в районе соседского дозора правонарушениях					
4	Обязательно участвую в круглом столе, обучении или собрании на тему соседского дозора по приглашению старшего района					
5	Помогаю старшему района устанавливать обозначающие плакаты соседского дозора					
6	Информирую старшего района, если замечаю, что плакат соседского дозора со временем выгорел или порвался					
	<i>Старший района соседского дозора</i>					
7	Старший района постоянно информирует членов о происходящем в районе					
8	Старший района сообщает членам о связанных с соседским дозором деятельности и изданиях					
9	Старший района проводит в сотрудничестве с обществом соседского дозора собрания и обучение					

10	Старший района следит, чтобы плакаты, обозначающие район, не были бы выгоревшими или порванными					
11	Старший района сообщает при необходимости о происходящем в районе правонарушении в местное самоуправление или полицию					
12	Старший района обновляет по крайней мере раз в год контакты членов и возвращает обновленные инфолисты членам					
13	Старший района участвует в круглых столах, собраниях обучении и передает полученную информацию членам района					
14	Раз в год старший района представляет отчет о деятельности района и передает эту информацию членам					
Общество соседского дозора						
15	Общество соседского дозора дает информацию об организации соседского дозора					
16	Общество соседского дозора дает учебные материалы и инфолисты членам района					
17	Общество соседского дозора проводит курсы и круглые столы					
18	Курсы соседского дозора интересные и уместные и проведены профессионально					
19	Общество соседского дозора быстро отвечает на вопросы, присланные членами					
<i>Полиция</i>						

20	Полиция участвует в курсах соседского надзора и дает членам информацию, касающуюся района					
<i>Местное самоуправление</i>						
21	Местное самоуправление привлекает членов соседского дозора к деятельности, связанной с безопасностью					
Какие действия помогли бы оценить сотрудничество соседского дозора в твоём домашнем районе:						

Возможности повысить способность к сотрудничеству

Пожалуйста отвечайте Palun vasta (поставив x) по 5-бальной шкале, где 1 – вообще не согласен и 4 – согласен полностью

		1	2	3	4	5
<i>Оценка с точки зрения члена сектора соседского дозора</i>						
1	Желаю больше дополнять свои знания через курсы и круглые столы соседского дозора					
2	На основании полученных на курсах знаний желаю лучше организовать безопасность района					
3	Желаю большего обмена информацией на тему безопасности с полицией, спасателями и местным самоуправлением					
4	Желаю своей ежедневной деятельностью больше участвовать в создании					

	безопасности района (забочусь, замечаю, реагирую)					
5	Желаю сделать соседям предложения об улучшении безопасности в районе					
6	Соседский дозор помогает объединить соседей, и поэтому вносим все вместе большой вклад в повышение безопасности района					
7	Действие в соседском дозоре полезно, так как помогает найти новые контакты					
8	В округе важно иметь хорошие контакты со всеми соседями					
9	Желаю помогать пожилым соседям в ежедневной деятельности					
10	Желаю в доме проживания проводить весеннюю уборку					
	<i>Среда</i>					
1	В сотрудничестве с соседями можем создать более безопасную жилую среду					
2	Хочу оформить территорию места проживания таким образом, чтобы уменьшить возможности совершения правонарушений					
3	Делимся с соседями информацией о чужих в районе/ о подозрительных лицах/ машинах, попавших в район					
4	Жильцы могут следить за входом в округу					
5	В нашей округе трудно совершить правонарушение/ кражу имущества					

6	Наша округа сформирована так, что в районе нет „ничьей земли“					
7	В нашей округе инфраструктура, которая создает определенные правила движения (парк, дорожки, освещение)					
<p>Какая деятельность помогла бы повысить способность к сотрудничеству в области соседского дозора в Твоем домашнем районе:</p>						

Причины пассивности/Оценка

Пожалуйста отвечайте Palun vasta (поставив x) по 5-бальной шкале, где 1 – вообще не согласен и 4 – согласен полностью

		1	2	3	4	5
	<i>Hinnang naabrivalve sektori liikme seisukohalt</i>					
1	Оцениваю работу сектора как активную					
Объясни (приведи пример):						
2	В чем выражается активность?					
Объясни (приведи пример):						
3	Каковы Основные причины пассивности?					
Объясни (приведи пример):						
4	У людей нет интереса вносить вклад					
Объясни (приведи пример):						
5	У нас безопасно и нет необходимости, отсутствует общая опасность					
Объясни (приведи пример):						
В чем еще выражаются факторы, указывающие на пассивность в Твоем районе:						
Какая деятельность помогла бы уменьшить пассивность членов в твоём районе?						

Пожалуйста обведи правильный вариант кружком

Я...

- a) женщина
- б) мужчина

Мой возраст

- e) 18-28
- f) 29-39
- g) 40-60
- h) 61 или старше

Уровень образования

- e) основное образование
- f) среднее образование
- g) профессиональное образование
- h) высшее образование

Семейное положение

- d) в браке (в том числе в свободном браке)
- e) незамужняя/холостой
- f) вдовец/вдова

Количество детей в семье

- d) 1
- e) 1-2
- f) 3 или больше

Годовой доход домохозяйства

- d) Менее 5000 евро
- e) 5000 – 10000 евро
- f) Свыше 10000 евро

Время, прожитое в данном месте

- f) Менее трех месяцев
- g) До 1 года

- h) 1-7 лет
- i) 8-10 лет
- j) 11 и более лет

Время пребывания в соседском дозоре

- f) Менее трех месяцев
- g) До 1 года
- h) 1-7 лет
- i) 8-10 лет
- j) 11 и более лет

Местожительство в районе соседского дозора

- c) Нарва
- d) Вильянди

Позиция в соседском дозоре

- c) Старший сектора
- d) Член соседского дозора

Спасибо, что Ты сделал свой вклад в улучшение способности к сотрудничеству соседского дозора в Вильянди и Нарве!

LISA 3. Sarnase sisuga tööd

Aasta	Autor	Pealkiri	Metoodika	Tulemused
2014	Agu-Kruusmaa, D	Vabatahtlike motivatsioon siseturvalisuse tagamisel politsei- ja päästevaldkonna näitel	Kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete uurimismeetodite	Küsitluse tulemused, mille interpreteerimise aluseks olid töös esitatud teoreetilised seisukohad ning hetkeolukorra analüüs, võimaldasid tuvastada vabatahtlike päästjate ja abipolitseinikke motivaatorid ja rahulolematust põhjustavad ehk motivatsiooni pärssivad tegurid
2015	Lipp, K. (Lipp, 2015)	Kuritegevuse ennetamine keskkonna planeerimise kaudu: protsessi kasutusvõimalused avalikus ruumis Tallinna näitel	Kvalitatiivset sisuanalüüsi ja kvantitatiivset uuringut	Kokku tehti seitse ettepanekut Politsei- ja Piirivalveametile, Tallinna Linnavalitsusele, Siseministeeriumile ja Justiitsministeeriumile CPTED protsessi kasutamiseks ja arendamiseks.